

**UCHWAŁA NR XXXVI/466/2021
RADY MIEJSKIEJ W TOSZKU**

z dnia 22 grudnia 2021 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027

Na podstawie art 30 ust. 1 i ust. 2 pkt. 1a oraz pkt. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tj Dz.U. z 2021 poz. 1372 z póź.zm) oraz Uchwały nr. XXXII/436/2021 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 25 sierpnia 2021r. w sprawie przystąpienia do opracowania Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii rozwoju gminy, w tym trybu konsultacji w zw. z art. 6 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tj Dz. U. z 2019 poz. 1295), na wniosek Burmistrza Toszka

**Rada Miejska w Toszku
uchwala, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Strategia Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027 wskazuje cele rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027, propozycje zadań strategicznych służących ich osiągnięciu, a także system wdrażania, monitoringu i ewaluacji.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Toszka.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Toszku

Tadeusz Kobiernik

Strategia Rozwoju gminy Toszek na lata 2021-2027

Spis treści

Spis treści.....	2
1. Wprowadzenie.....	6
2. Zastosowana metodologia	8
2.1. Analiza danych zastanych (desk research)	8
2.2. Badania CAWI	8
2.3. Telefoniczne wywiady pogłębione (TDI) z menadżerami lokalnymi	9
2.4. Spotkania warsztatowe (warsztaty strategiczne).....	10
3. Diagnoza uwarunkowań gminy Toszek	12
3.1. Przestrzeń i środowisko	12
3.1.1. Przestrzeń.....	12
3.1.2. Środowisko	14
3.2. Społeczeństwo	17
3.2.1. Ludność i procesy demograficzne	17
3.2.2. Polityka społeczna	21
3.2.3. Kapitał społeczny.....	22
3.3. Gospodarka.....	25
3.3.1. Rynek pracy	25
3.3.2. Przedsiębiorczość	27
3.3.3. Organizacje pozarządowe	34
3.3.4. Toszecki Budżet Obywatelski	36
3.4. Infrastruktura techniczna i społeczna.....	38
3.4.1. Zasób mieszkaniowy.....	38
3.4.2. Systemy wodociągowe i kanalizacja.....	39
3.4.3. Gospodarka odpadami komunalnymi	40

3.4.4.	Opieka i edukacja	42
3.4.5.	Ochrona zdrowia	45
3.5.	Kultura	46
3.5.1.	Biblioteka.....	47
3.5.2.	Zajęcia edukacyjne i artystyczne	49
3.5.3.	Imprezy cykliczne i jednorazowe.....	51
3.5.4.	Media w gminie Toszek	54
3.6.	Sport i turystyka.....	55
3.7.	Zarządzanie Gminą Toszek	66
4.	Identyfikacja mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń Gminy Toszek	67
4.1.	Wyniki badań ankietowych.....	67
4.1.1.	Mocne strony i szanse rozwojowe gminy	67
4.1.2.	Słabe strony i zagrożenia dla rozwoju gminy	73
4.1.3.	Podsumowanie analizy mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń zidentyfikowanych przez interesariuszy (mieszkańców i przedsiębiorców) gminy Toszek..	78
4.2.	Analiza SWOT.....	80
4.3.	Drzewo problemów – główne wyzwania i potrzeby rozwojowe gminy Toszek	84
4.4.	OSi gminy Toszek	91
5.	Wizja i misja gminy Toszek	94
5.1.	Misja gminy Toszek.....	94
5.2.	Wizja gminy Toszek.....	94
6.	Strategia rozwoju gminy Toszek	95
6.1.	Cele strategiczne rozwoju gminy Toszek	95
6.2.	Cele operacyjne rozwoju gminy Toszek	96
6.3.	Priorytetowe kierunki działania samorządu	98

6.4. Charakterystyka przyjętych kierunków rozwoju	100
6.5. Powiązanie celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działania z Obszarami Strategicznej Interwencji Gminy	105
6.6. Wskaźniki rezultatu dla celów operacyjnych.....	108
6.7. Planowane działania	110
6.7.1. Charakterystyka najważniejszych planowanych projektów realizowanych przez Gminę Toszek.....	114
7. Model struktury funkcjonalno – przestrzennej	119
7.1. Założenia.....	119
7.2. Zakres i zawartość modelu funkcjonalno-przestrzennego.....	121
7.2.1. Zmiany w przestrzeni wynikające z celów rozwoju gminy	121
7.2.2. Elementy sieci osadniczej.....	122
7.2.3. Obszary o kluczowych funkcjach dla rozwoju gminy	122
7.2.4. Lokalne powiązania infrastrukturalne.....	122
7.2.5. Zielona infrastruktura.....	122
7.3. Model graficzny struktury funkcjonalno-przestrzennej	123
8. Uwarunkowania rozwoju Gminy Toszek	123
8.1. Poziom krajowy	123
8.1.1. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	123
8.2. Poziom regionalny	124
8.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”	124
8.2.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+	126
9. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	127
10. System wdrażania i monitorowania Strategii Rozwoju Gminy	128
10.1. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.....	129

10.2.	Kluczowe instytucje i podmioty zaangażowane w proces wdrażania Strategii	130
10.3.	Procedury dotyczące wdrażania, monitorowania, oceny i komunikacji społecznej	133
10.3.1.	Procedury wdrażania, monitorowania, ewaluacji oraz	134
10.3.2.	System monitoringu, ewaluacji oraz aktualizacji Strategii	134
10.3.3.	System oceny, monitorowania i ewaluacji wdrażania Strategii	140
11.	Ramy finansowe i główne źródła finansowania Strategii.....	147
13.	Załączniki	157
13.1.	Wyniki badań ankietowych zrealizowanych na potrzeby realizacji Strategii...	157
13.1.1.	Badanie ankietowe z mieszkańcami	157
13.1.2.	Badanie ankietowe z przedsiębiorcami	176

1. Wprowadzenie

Zmieniająca się rzeczywistość generuje konieczność analizy i zaktualizowania dokumentów strategicznych co kilka lat – analogicznie do zmieniającej się perspektywy unijnej wpływającej na możliwość zewnętrznego pozyskiwania dofinansowania zadań przyjętych w dokumentach strategicznych gminy. W związku z czym jednym z kluczowych powodów aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Toszek jest nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej.

Gmina Toszek podjęła działania służące dostosowaniu zapisów Strategii zarówno do zmieniającej się sytuacji prawnej (legislacyjnej), zmieniających się tendencji społeczno-gospodarczych, jak również do możliwości wykorzystania szans i potencjałów gminy w ujęciu nowych wytycznych polityki spójności UE.

Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027 ma na celu dostosowanie jej zapisów do:

- zmian wynikających z ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju;
- zmieniających się warunków prowadzenia polityki rozwoju;
- zgodności z zapisami zaktualizowanych, nadrzędnych dokumentów strategicznych wyznaczających zakres i ramy polityki regionalnej.

Przy opracowaniu zaktualizowanej strategii rozwoju Gminy Toszek uwzględnione zostały obowiązujące normy prawne, dane statystyczne (liczbowe), wyniki przeprowadzonych w ramach projektu badań ankietowych, zapisy unijnych i krajowych dokumentów strategicznych wyższego szczebla oraz lokalnych dokumentów planistycznych i strategicznych.

Rezultatem opracowania dokumentu są długookresowe wytyczne strategiczne dla rozwoju Gminy Toszek oraz plan wdrożeń tych wytycznych.

Cele sformułowane w strategii są (zgodnie z metodyką SMART):

- proste, konkretne i jednoznaczne,
- mierzalne, (aby można było ocenić stopień realizacji celu),
- osiągalne i realistyczne, istotne,
- terminowe (określające horyzont czasowy ich osiągnięcia).

Proces aktualizacji Strategii Rozwoju prowadzony jest w oparciu o zasadę partnerstwa, tzn. wprowadzane zmiany będą przedmiotem konsultacji społecznych z głównymi interesariuszami Strategii, tj. mieszkańcami Gminy Toszek.

Etapy opracowania aktualizacji Strategii Gminy Toszek na lata 2021 –2027:

1. Przygotowanie diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Toszek (uwzględniającej lata 2010 – 2020).
2. Uchwała Nr XXXII/436/2021 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 25 sierpnia 2021 r. w sprawie przystąpienia do opracowania projektu Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii rozwoju gminy, w tym tryb konsultacji.
3. Opracowanie projektu strategii rozwoju gminy - opracowanie dokumentu „Strategia Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027”.
4. Konsultacje społeczne projektu dokumentu pt. „Strategia Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027”.
5. Przeprowadzenie oceny środowiskowej przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.
6. Przedłożenie projektu strategii rozwoju gminy zarządowi województwa.
7. Przyjęcie Strategii rozwoju Gminy Toszek na lata 2021- 2027 przez Radę Gminy Toszek w drodze uchwały.

2. Zastosowana metodologia

W ramach prac nad opracowaniem Strategii wykorzystano metody:

2.1. Analiza danych zastanych (desk research)

Analiza danych zastanych stanowi metodę badań społecznych, która zakłada szczegółową analizę istniejących już i dostępnych danych. W jej wyniku następuje **scalanie, przetwarzanie i analiza danych rozproszonych dotychczas wśród rozmaitych źródeł**. Analiza danych zastanych zapewni zdobycie informacji, które można otrzymać drogą analizy opracowań i ekspertyz. W opracowaniu Strategii Rozwoju Gminy Toszek analizie poddano przede wszystkim wytyczne projektowania dokumentów strategicznych, dokumenty operacyjne Gminy Toszek, dane pochodzące ze statystyki publicznej oraz informacje o gminie przekazywane przez Urząd Miejski w Toszku.

2.2. Badania CAWI

Badanie CAWI polega na umieszczeniu kwestionariusza na stronie internetowej tak, aby był dostępny z poziomu przeglądarki internetowej bądź na wysłaniu odnośnika do kwestionariusza drogą e-mailową do respondenta. W ramach niniejszego zamówienia Wykonawca wykorzystał obie ścieżki realizacji tego badania.

Populacja badana:

- Mieszkańcy gminy Toszek: **Kwestionariusz badania ankietowego został wypełniony przez 63 mieszkańców gminy.**
- Przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą na terenie gminy Toszek: **Kwestionariusz badania ankietowego został wypełniony przez 15 przedsiębiorców prowadzących działalność na terenie gminy.**

Wykonawca skierował do Zamawiającego prośbę o umieszczenie linku do badania na stronie internetowej Urzędu oraz na portalach społecznościowych. Strona internetowa Zamawiającego – podmiotu administracji publicznej – cechuje się, bowiem wysokim poziomem wiarygodności, co może pozytywnie wpłynąć na odzew potencjalnych respondentów i zachęcić ich do wypełnienia kwestionariusza ankiety. Respondent wypełnia ponadto ankietę z poziomu strony internetowej, co zapewnia mu pełną anonimowość.

Takie działanie pozwoliło uwiarygodnić działania Wykonawcy w oczach mieszkańców. Zamieszczenie odnośnika do kwestionariusza ankiety na stronie internetowej Zamawiającego było dużo bardziej wiarygodne dla potencjalnych respondentów, niż przekazywanie zaproszeń do udziału w badaniu drogą e-mailową. Pozwoliło również dotrzeć do wszystkich zainteresowanych podmiotów.

W przypadku badania CAWI z przedsiębiorcami Wykonawca sporządził, na podstawie ogólnie dostępnych źródeł, zestawienie głównych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na obszarze gminy Toszek. Następnie rozesłał do tych podmiotów drogą e-mailową zaproszenie do udziału w badaniu. W przypadku przedsiębiorców wysyłanie zaproszeń do badania było najskuteczniejszą formą realizacji. Pozwoliło, bowiem dotrzeć do konkretnych podmiotów, prowadzących działalność na terenie gminy. Z doświadczenia Wykonawcy wynika, że przypadku grupy respondentów, jaką stanowią przedsiębiorcy, skierowanie bezpośredniej prośby o uczestnictwo w badaniu przynosi lepsze efekty, niż zamieszczenie odnośnika do badania w ogólnie dostępnym miejscu w Internecie.

Wyniki badań ankietowych zostały przedstawione w załączniku nr 1 do Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027.

2.3. Telefoniczne wywiady pogłębione (TDI) z menadżerami lokalnymi

Telefoniczne wywiady pogłębione polegają na przeprowadzeniu ustrukturyzowanej rozmowy telefonicznej z daną osobą. Ich celem było uzyskanie konkretnych informacji w sposób planowy i metodyczny według określonego schematu, zwanego scenariuszem wywiadu. W celu zapewnienia rzetelności badania oraz jak najwierniejszego odniesienia się do wypowiedzi badanych osób wywiady będą nagrywane, po uprzednim poinformowaniu o tym respondentów. Standaryzacja poruszanych zagadnień, a w szczególności celu rozmowy, pozwala na uzyskanie informacji istotnych z punktu widzenia celów badania. Wykorzystanie techniki TDI umożliwiło realizację badań w najbardziej dogodnym dla realizatorów działaniu czasie, co przełoży się pozytywnie na responsywność.

Populacja badania: Przedstawiciele podmiotów i instytucji realizujących zadania na terenie gminy Toszek:

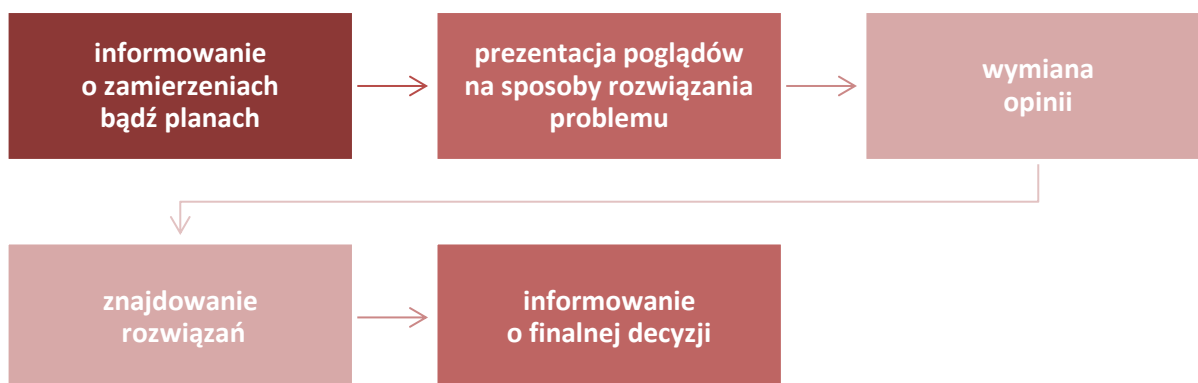
- przedstawiciel/ka Urzędu Miejskiego w Toszku;
- przedstawiciel/ka Centrum Usług Wspólnych gminy Toszek;
- przedstawiciel/ka Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Toszeckiej;
- przedstawiciel/ka Koła Gospodyń Wiejskich;
- przedstawiciel/ka Centrum Kultury „Zamek w Toszku”;
- przedstawiciel/ka KS Zamkowiec Toszek.

Wyniki wywiadów pogłębionych zostały wykorzystane do opracowania części aksjologicznej Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027.

2.4. Spotkania warsztatowe (warsztaty strategiczne)

Konsultacje społeczne to sposób uzyskiwania opinii, stanowisk, propozycji itp. od instytucji i osób, których w pewien sposób dotkną, bezpośrednio lub pośrednio, skutki proponowanych przez administrację publiczną działań.

Proces konsultacji społecznych składa się z następujących etapów¹:

Źródło: opracowanie własne.

¹ <http://www.ngo.pl/x/340786>, [dostęp: 01.04.2014].

W ramach niniejszego zamówienia Wykonawca zorganizował 3 spotkania warsztatowe z grupami przekrojowymi reprezentującymi podmioty lokalne oraz grupy dziedzinowe.

Zaproszenie do udziału w konsultacjach społecznych połączonych z warsztatami skierowane było do następujących grup interesariuszy²:

- mieszkańcy;
- przedstawiciele przedsiębiorców;
- przedstawiciele szkół i placówek przedszkolnych;
- przedstawiciele Centrum Kultury „Zamek w Toszku”;
- przedstawiciele organizacji pozarządowych;
- przedstawiciele Urzędu Miasta;
- przedstawiciele Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku.

Przyjęty model przeprowadzenia warsztatów strategicznych pozwolił na zaangażowanie interesariuszy w proces tworzenia dokumentu zarówno na etapie diagnostycznym, jak też na etapie kształtowania strategii.

Przeprowadzenie warsztatów strategicznych w znacznym stopniu zmniejszyło ryzyko, że stworzony dokument nie będzie uwzględniał oczekiwań poszczególnych grup, do których jest adresowy. Z tego względu, przede wszystkim w przypadku dokumentów tworzonych na szczeblu lokalnym, przeprowadzenie spotkań warsztatowych należy uznać za zasadne.

Wyniki konsultacji społecznych zostały wykorzystane do opracowania części aksjologicznej Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027.

² Uczestnicy warsztatów oraz ich forma skonsultowane zostaną z Zamawiającym na późniejszym etapie prac nad dokumentem.

3. Diagnoza uwarunkowań gminy Toszek

Część diagnostyczna Strategii rozwoju gminy Toszek na lata 2021-2027 obejmuje analizę stanu obecnego, a także diagnozę strategiczną podstawowych uwarunkowań gminy w sześciu sferach:

- Przestrzeń i środowisko;
- Społeczeństwo;
- Gospodarka;
- Infrastruktura techniczna i społeczna;
- Kultura;
- Sport i turystyka.

W części tej znajduje się również opis głównych procesów, wyzwań i najważniejszych podmiotów lokalnych działających na terenie gminy.

3.1. Przestrzeń i środowisko

3.1.1. Przestrzeń

Gmina Toszek jest położona na terenie powiatu gliwickiego, w zachodniej części województwa śląskiego przy granicy z województwem opolskim. Jest to gmina miejsko-wiejska, której siedzibą jest miasto Toszek. Graniczy z trzema innymi gminami: od północy z gminą Wielowieś, od południa z gminą Rudziniec, a od wschodu z miastem Pyskowice i gminami Strzelce Opolskie i Ujazd od strony województwa opolskiego. W skład gminy wchodzi miasto Toszek oraz 15 sołectw Boguszyce, Ciochowice, Kotliszowice, Kotulin, Ligota Toszecka, Paczyna, Paczynka, Pawłowice, Pisarzowice, Płużniczka, Pniów, Proboszczowice, Sarnów, Wilkowiczki, osiedle Oracze.

Gmina charakteryzuje się dogodnym położeniem, na które składa się niewielka odległość od głównych aglomeracji Górnego Śląska i Śląska Opolskiego (około 20 km do Gliwic oraz po około 50 km do stolic województw, na styku których znajduje się gmina, tj. do Katowic i Opola). Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 94 relacji GOP – Pyskowice – Opole oraz droga wojewódzka nr 907 (Wielowieś – Toszek - Niewiesz). Dochodzi do tego łatwy

dojazd do autostrady A4, która przebiega tuż przy granicy gminy, a najbliższy zjazd znajduje się ok. 10 km od miasta Toszek.

Przez gminę przebiegają również dwie linie kolejowe:

- Nr 132 Bytom – Wrocław Główny (na terenie gminy znajdują się stacje kolejowe Paczyna i Toszek oraz przystanki kolejowe Ligota Toszecka i Kotulin);
- Nr 152 Pyskowice – Lubliniec (stacje kolejowe Paczyna i Toszek Północ).

Ze względu na malownicze tereny położone na pograniczu Kotliny Raciborskiej i Garbu Tarnogórskiego gmina Toszek stanowi niewątpliwie atrakcję dla osób szukających miejsca na weekendowy wypoczynek. Walory przyrodnicze i turystyczne oraz czyste powietrze pozwalają zarówno na spokojny, jak i aktywny relaks na łonie natury, z dala od zgiełku dużych miast³.

Powierzchnia gminy wynosi 9 982 ha (ok. 100 km²), w tym powierzchnia miasta Toszek to 971 ha (ok. 10 km²) a powierzchnia obszarów wiejskich 9 011 ha (ok. 90 km²). Na tę powierzchnię składają się w szczególności z użytki rolne (ok. 70%) i lasy (ok. 16%). Szczegółowe zestawienie zaprezentowane zostało w poniższej tabeli.

Tabela 1. Powierzchnia geodezyjna gminy Toszek [w ha]

Powierzchnia geodezyjna kraju według kierunków wykorzystania [dane za 2014 rok w ha]	Gmina Toszek	Toszek miasto	Toszek obszar wiejski
Powierzchnia ogółem	9 982	971	9 011
Powierzchnia lądowa	9 952	968	8 984
Użytki rolne razem	7 436	721	6 715
Użytki rolne - grunty orne	5 917	616	5 301
Użytki rolne - sady	50	8	42
Użytki rolne - łąki trwałe	632	32	600
Użytki rolne - pastwiska trwałe	635	46	589
Użytki rolne - grunty rolne zabudowane	160	15	145
Użytki rolne - grunty pod stawami	12	3	9
Użytki rolne - grunty pod rowami	30	1	29
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione razem	1 849	109	1 740
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione - lasy	1 791	92	1 699
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione - grunty zadrzewione i zakrzewione	58	17	41
Grunty pod wodami razem	30	3	27

³ Informacje Urzędu Gminy Toszek (<https://toszek.pl/138/153/charakterystyka.html>).

Powierzchnia geodezyjna kraju według kierunków wykorzystania [dane za 2014 rok w ha]	Gmina Toszek	Toszek miasto	Toszek - obszar wiejski
Grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	27	2	25
Grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi	3	1	2
Grunty zabudowane i zurbanizowane razem	587	130	457
Grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny mieszkaniowe	96	26	70
Grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny przemysłowe	19	15	4
Grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny inne zabudowane	32	27	5
Grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny zurbanizowane niezabudowane	4	2	2
Grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny rekreacji i wypoczynku	24	9	15
Grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny komunikacyjne - drogi	288	38	250
Grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny komunikacyjne - kolejowe	123	12	111
Grunty rolne - nieużytki	54	8	46
Tereny różne	26	0	26

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

3.1.2. Środowisko

Ochrona środowiska naturalnego ma szczególną rolę w kontekście stałego rozwoju gminy oraz zapewnienia jej mieszkańcom jak najlepszych warunków do życia. W gminie Toszek podejmowane są liczne działania mające na celu nie tylko ochronę środowiska naturalnego, lecz także poprawę jego stanu, w szczególności dotyczące kwestii gospodarki odpadami oraz dbałości o stan powietrza. Władze podejmują kompleksowe działania na rzecz ochrony środowiska, zapewniając mieszkańcom jednocześnie stały i coraz łatwiejszy dostęp do informacji w tym zakresie, co spełnia funkcję informacyjną i edukacyjną.

Istotną kwestią w zakresie środowiskowym są działania zmierzające do poprawy **jakości powietrza** na terenie gminy. Znaczący wpływ na jakość powietrza ma w dużej mierze ogrzewanie domów jednorodzinnych nieodpowiednim paliwem oraz używanie słabej jakości, przestarzałych kotłów ciepłych. Choć brak szczegółowych badań dotyczących rodzajów paliw stosowanych w gospodarstwach domowych na terenie gminy Toszek, korzystanie ze starych typów kotłów ciepłych stanowi istotny problem. W celu zapobiegania zanieczyszczeniom z tego źródła konieczna jest wymiana starych kotłów na nowe, w związku z czym na terenie gminy prowadzone są działania w tym zakresie. Wskazać należy,

iż realizowane one powinny być w przyszłości w celu możliwie największej eliminacji źródeł zanieczyszczeń powietrza.

Na terenie gminy zlokalizowana jest jedna stacja pomiaru jakości powietrza - na budynku SP nr 1 im. Ireny Sendler (czujnik powietrza AIRLY, który podaje wyniki pomiarów online⁴). Ponadto stacje zlokalizowane są w Gliwicach, Kędzierzynie-Koźlu oraz Strzelcach Opolskich. W związku z niewielką odległością, znajdujące się w nich urządzenia informują także o stanie powietrza także na terenie gminy Toszek, w tym o temperaturze powietrza, wilgotności, ciśnieniu, a także stężeniu pyłów zawieszonych PM 2.5 i PM 10 (odpowiadających za tzw. smog). Rozwiązanie to jest nie tylko działaniem prewencyjnym na rzecz środowiska, zapobiegającym spalaniu odpadów w piecach i kotłach c.o., lecz także stanowi działanie edukacyjne, zwiększając wiedzę i świadomość mieszkańców w zakresie ochrony środowiska naturalnego. Bieżąca wiedza o stanie zanieczyszczeń ma służyć mieszkańcom do podejmowania decyzji o pobycie na zewnątrz budynków osób szczególnie narażonych na działanie smogu (dzieci, osoby starsze, osoby z chorobami układu oddechowego). Wyniki można na bieżąco monitorować na stronie internetowej bądź poprzez aplikację dla urządzeń mobilnych. W przypadku przekroczenia dopuszczalnych norm (szczególnie pyłu PM10) mieszkańcy otrzymują komunikaty ostrzegawcze.

Pobór wody na terenie gminy Toszek odbywa się zarówno na potrzeby gospodarki narodowej, jak i ludności. Woda pobierana jest wyłącznie ze źródeł podziemnych, wód powierzchniowych nie pobiera się ani na potrzeby przemysłu, ani sieci wodociągowej. W 2020 roku na obszarze gminy pobrano 420 dam³ wody, w tym 260 dam³ w mieście Toszku. W przeliczeniu na powierzchnię oznacza to w gminie 4,2 dam³ na 1 km² powierzchni, a w Toszku aż 26,1. Zdecydowana większość wody pobierana jest w celu eksploatacji sieci wodociągowej, na potrzeby przemysłu w 2020 roku pobrano zaledwie 20 dam³ wody, co stanowi około 7%.

⁴ <https://airly.org/map/pl/#50.45169,18.51621,i41299>

Tabela 2. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2020 roku [dane w dam³]

	Gmina Toszek	Toszek miasto	Toszek obszar wiejski
ogółem	420,4	260,6	159,8
w tym - przemysł	28	28	0
w tym - eksploatacja sieci wodociągowej	392,4	232,6	159,8
pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku ogółem na 1 km ² powierzchni	4,2	26,1	1,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

Zużycie wody na jednego mieszkańca w gminie Toszek w 2020 roku wynosiło 33 m³ i było zdecydowanie niższe niż średnia dla województwa śląskiego (80,4 m³) czy dla kraju (218,2 m³), co wynika z faktu relatywnie niewielkiego zużycia wody na potrzeby przemysłu.

Tabela 3. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Zużycie wody ogółem [w dam ³]	337,4	461,5	709,8	613,2	736,6	682,3	516,9	645,6	382,1	571,5	312,2
w tym na cele przemysłowe [w dam ³]	51	176	431	345	444	400	229	343	118	283	33
zużycie wody na 1 mieszkańca [w m ³]	35,4	48,4	74,4	64,5	77,6	72,4	54,9	68,5	40,7	60,7	33,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

Na terenie gminy znajdują się cztery oczyszczalnie ścieków, w tym jedna, największa, w Toszku przy ul. Boguszyckiej 1 oraz trzy niewielkie w innych miejscowościach. Wszystkie są oczyszczalniami biologicznymi. Łączna przepustowość oczyszczalni wynosiła w 2020 roku 1 173 m³ na dobę, z czego zdecydowana większość (ok. 94%) przypadała na oczyszczalnię w Toszku – podmiot Remondis Aqua Toszek Sp. z o.o.. Z oczyszczalni ścieków korzysta niemal połowa mieszkańców gminy (w 2020 roku – 4 546 osób), w tym prawie wszyscy mieszkańcy Toszka (3 406 osób, tj. 95,4%).

Tabela 4. Przemysłowe i komunalne oczyszczalnie ścieków w 2020 roku

	Gmina Toszek	Toszek - miasto	Toszek - obszar wiejski
przemysłowe i komunalne oczyszczalnie ścieków [szt.]	4	1	3
przepustowość [m ³ /dobę]	1 173	1 100	73
odprowadzone ścieki [w dm ³]	38	38	0
ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków	4 546	3 406	1 140
procent ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	48,6%	95,4%	19,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

Ponadto w zakresie środowiskowym należy zwrócić uwagę, że na terenie gminy Toszek funkcjonują 2 zbiorniki retencyjne – suchy i mokry – Nadleśnictwo Ciochowice.

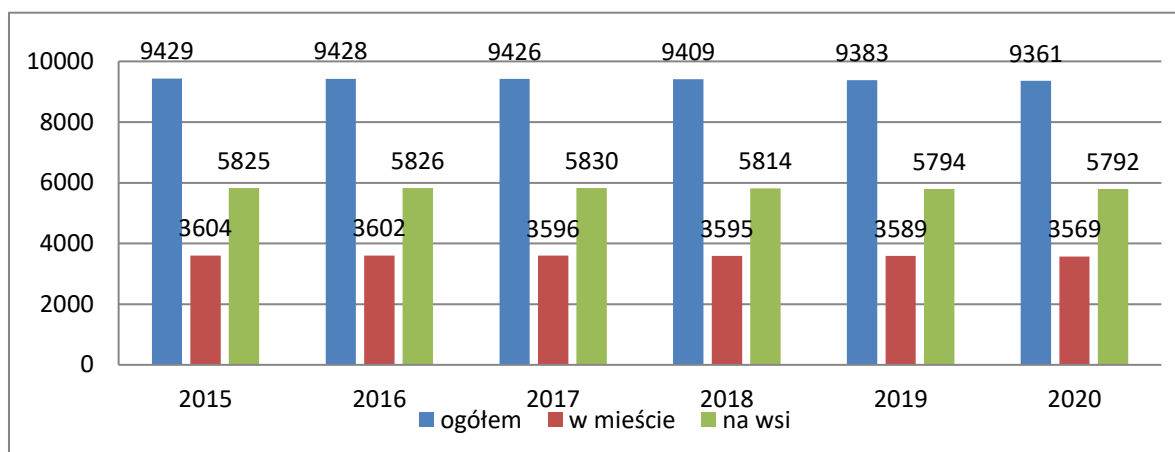
3.2. Społeczeństwo

3.2.1. Ludność i procesy demograficzne

Analiza struktury ludności i naturalnych ruchów w niej występujących, a także procesów migracyjnych stanowi kluczowy element planowanych działań, w szczególności ze względu na skierowanie interwencji przede wszystkim na kapitał ludzki. Liczba ludności gminy Toszek na koniec roku 2020 wynosiła 9361. W odniesieniu do roku 2015 zmniejszyła się o 68 osób, w głównym stopniu na terenach wiejskich. Podobny charakter zmian utrzymuje się w całym województwie. Jest to zgodne z trendem jaki według Prognozy ludności gmin na lata 2017-2030⁵, opracowanym przez GUS, utrzymywać się będzie w całym kraju.

Gęstość zaludnienia w roku 2020 wynosiła 94 osób/km², a zmiana liczby ludności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosiła -2,3.

⁵ Prognoza ludności na lata 2017-2030, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, 2021 [data dostępu: 31.08.2021r.].

Wykres 1 Liczba ludności gminy Toszek w latach 2015-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

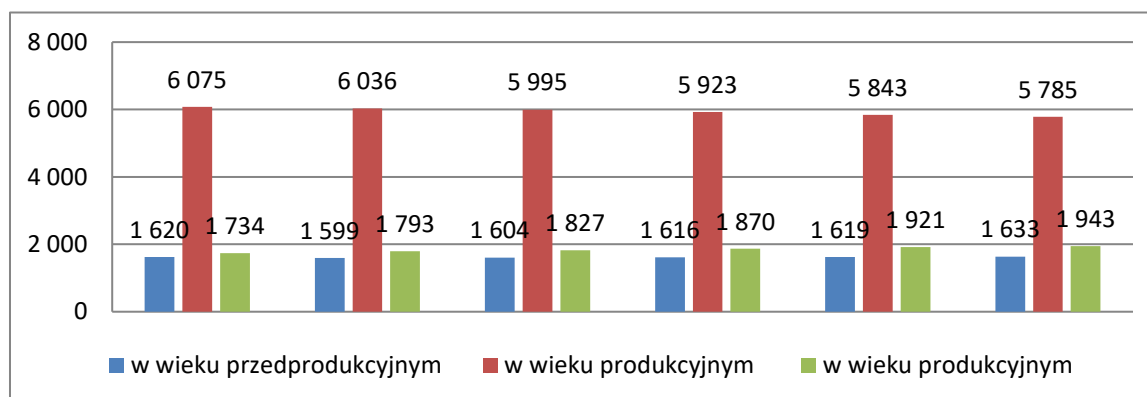
W odniesieniu do określenia sytuacji społecznej danej jednostki terytorialnej bardzo istotne jest określenie zmian liczby ludności w podziale na poszczególne grupy wiekowe. Obraz tego podziału oraz rodzaj zachodzących zmian ma konsekwencje długofalowe i w ostatecznym kształcie determinuje charakter działań zaprojektowanych adekwatnie do potrzeb społeczeństwa.

W latach 2015-2020 w gminie Toszek najbardziej dostrzegalny jest spadek liczby osób w wieku produkcyjnym. W roku 2015 liczba ta wynosiła 6 075, natomiast w 2020 roku 5 785. Zgodnie z prognozą Głównego Urzędu statystycznego trend ten utrzymywał się będzie co najmniej do 2030 roku.

Analiza danych zastanych wskazuje na znaczny spadek osób w wieku produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Stosunek liczby ludności w wieku produkcyjnym do liczby osób w wieku poprodukcyjnym w roku 2015 wynosił 28,54%, natomiast w roku 2020 już 33,59%.

Jak widać na poniższym wykresie liczba osób wieku przedprodukcyjnym utrzymuje się na stałym poziomie. Natomiast w odniesieniu do malejącej liczby osób w wieku produkcyjnym i rosnącej liczby osób w wieku poprodukcyjnym stanowi to duże wyzwanie dla organów administracji publicznej. Osoby w wieku przedprodukcyjnym nie wyczerpią potrzeb kolejnych grup.

Wykres 2 Liczba ludności gminy Toszek w podziale na ekonomiczne grupy wieku w latach 2015-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>)

Niekorzystnym zmianom ulegały również wskaźniki dotyczące obciążenia demograficznego w gminie Toszek w latach 2015-2020. Wzrostowi we wskazanym okresie uległ udział osób w wieku poprodukcyjnym w liczbie osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym, wskazując na współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi na 25,1 (w porównaniu w roku 2015 wynosił 21,3).

Tabela 5 Wskaźniki obciążenia demograficznego w gminie Toszek w latach 2015-2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	55,2	56,2	57,2	58,9	60,6	61,8
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	107,0	112,1	113,9	115,7	118,7	119,0
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	28,5	29,7	30,5	31,6	32,9	33,6
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	21,3	22,3	23,0	23,8	24,7	25,1
Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	15,1	15,7	16,0	16,4	16,9	17,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>)

Wskaźnik dotyczący przyrostu naturalnego w gminie Toszek w roku 2020 wynosił -2,67 i w ostatnich latach utrzymywał podobną tendencję. Takie zmiany budzą niepokój ponieważ w korelacji ze wskaźnikami wskazującymi na starzenie się społeczeństwa stawiają przed władzami samorządu wyzwanie sprostania niekorzystnego wpływu tych zjawisk na pozostałe sfery życia społecznego.

Tabela 6 Przyrost naturalny w gminie Toszek w latach 2015-2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,19	8,28	9,76	10,64	9,67	11,22
Zgony na 1000 ludności	12,42	10,51	11,25	12,02	10,52	13,89
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-2,23	-2,23	-1,49	-1,38	-0,85	-2,67

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

Gminę Toszek na przestrzeni lat 2015-2020 charakteryzowało ujemne saldo migracji wewnętrznych. Jak wskazuje analiza dostępnych dokumentów strategicznych, gmina spotyka się ze zjawiskiem emigracji zarobkowej mieszkańców, które nie zawsze jest widoczna w statystykach (m.in. wyjazdy mieszkańców mają charakter okresowy i nie wiążą się z wymeldowaniem).

Tabela 7 Migracje wewnętrzne i zagraniczne w gminie Toszek w latach 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020
Migracje wewnętrzne na pobyt stały - napływ	85	99	123	107	73
Migracje wewnętrzne na pobyt stały - odpływ	95	81	145	108	85
Saldo migracji wewnętrznych	-10	18	-22	-1	-12
Migracje zagraniczne na pobyt stały - imigracja	9	3	1	4	2
Migracje zagraniczne na pobyt stały - emigracja	3	7	5	6	0
Saldo migracji zagranicznych	6	-4	-4	-2	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

Przeprowadzona analiza wykazała, że w gminie Toszek obserwowane jest spowolnienie rozwoju demograficznego, które obrazuje przede wszystkim wskazana struktura wieku ludności i udziału poszczególnych grup w ogóle społeczeństwa. Jak wskazują dane zastane oraz prognozy opracowane przez Główny Urząd Statystyczny, liczba ludności będzie coraz mniejsza, a udział osób w wieku poprodukcyjnym będzie coraz większy. Struktura społeczeństwa będzie stanowiła wiele wyzwań, w tym rozwój sektora usług dla osób w wieku

poprodukcyjnym. Zmiana liczby ludności w poszczególnych grupach wiekowych powinna korelować ze wzrostem jakości usług medycznych i pielęgnacyjnych.

3.2.2. *Polityka społeczna*

Wsparcie w zakresie pomocy społecznej na terenie gminy Toszek spełniana jest za pomocą działalności Ośrodka Pomocy Społecznej i Punktu Pomocy Rodzinie. Sytuacja dotycząca udzielanych świadczeń rodzinnych na terenie gminy Toszek wskazuje, że liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci na przestrzeni lat 2015-2019 wzrosła (w roku 2019 o prawie 28% więcej). W roku 2015 pomocą objętych zostało 255 dzieci, natomiast w roku 2019 już 352, stanowiąc 20,7% wszystkich dzieci w tej grupie wiekowej. W wskazanym przedziale czasowym wzrosła również średnia kwota świadczeń rodzinnych i pielęgnacyjnych. Według analizy głównych powodów udzielanych świadczeń najczęściej wskazywano na ubóstwo, bezrobocie i niepełnosprawność, długotrwałą i ciężką chorobę oraz bezradność. Warto mieć na uwadze, że główny powód udzielania świadczeń nie jest jedynym, a rodziny zmagają się z nimi w formie łączonej, m.in. bezrobocie z alkoholizmem.

Tabela 8 Świadczenia na rzecz rodziny w gminie Toszek w latach 2015-2019

	Jedn.	2015	2016	2017	2018	2019
Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	-	122	152	174	175	156
Dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	osoba	255	334	359	362	352
Dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	osoba	230	317	341	344	335
Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	%	14,2	19,7	21,4	21,3	20,7
Kwota świadczeń rodzinnych	tys. zł	1 202	1 626	1 675	1 714	1 916
Kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami)	tys. zł	482	649	734	733	698
Kwota zasiłków pielęgnacyjnych	tys. zł	294	291	311	309	388

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

Szczególną uwagę należy zwrócić na liczbę beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej, która uległa zmniejszeniu w latach 2015-2019, wynosząc finalnie 188 osób na 10 tys. ludności (o 410 mniej niż w roku 2015).

Tabela 9 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w gminie Toszek w latach 2015-

		2015	2016	2017	2018	2019
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	osoba	498	343	275	221	188
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego - ogółem	gosp.	205	161	150	128	113
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego - poniżej kryterium dochodowego	gosp.	112	90	70	64	52
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego - powyżej kryterium dochodowego	gosp.	93	71	80	64	61

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

3.2.3. **Kapitał społeczny**

Wzajemne relacje społeczeństwa stanowiące o kapitale społecznym można zobrazować za pomocą analizy poziomu zaangażowania m.in. wybory oraz poprzez działalność organizacji pozarządowych w gminie. Podczas analizy sytuacji społecznej, mającej na celu zaprojektowanie działań strategicznych koniecznym jest określenie kapitału społecznego danego regionu, uwzględniającego wiadomości o charakterze i rodzaju powiązań społecznych.

Zgodnie z informacjami Urzędu Gminy Toszek na jej terenie działalność prowadzi 31 organizacji pozarządowych (NGO), są to przede wszystkim:

- **Stowarzyszenie Miłośników Koni „HERBERTUS”** – podstawowym celem jednostki jest propagowanie i promocja kultury jeździeckiej (w aspekcie religijnym, społecznym i kulturowym). Ich celem jest umożliwienie skorzystania z ich oferty na każdym poziomie zaawansowania przez wszystkie grupy wiekowe, nie wyłączając osób niepełnosprawnych;

- **Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Toszeckiej** – jednym z głównych celów działalności jednostki jest ożywienie i kształtowanie życia społecznego w Gminie Toszek poprzez prowadzenie działań integracyjnych. Przejawem tych działań jest aktywność w sferze kulturalnej, edukacyjnej, towarzyskiej, gospodarczej i rekreacyjnej. Ich dotychczasowe dokonania to m.in. forum dla wymiany myśli i poglądów w kwestiach społeczno-gospodarczych Gminy Toszek jako inicjator wystawy fotograficznej „Toszek na starej fotografii”, „Zamek wczoraj i dziś”. Jednostka organizuje m.in. imprezy cykliczne jak:
 - Fete de la Musique – Święto Muzyki,
 - rajd rowerowy „Drogą św. Jakuba przez Ziemię Toszecką”,
 - konkurs „Człowiek Roku Ziemi Toszeckiej”;
- **Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Niemców Województwa Śląskiego, Koło Toszek** – jest to podmiot działający w zakresie interesów mniejszości niemieckiej działający na terenie województwa śląskiego. Ich celem kultywowanie tradycji i historii Niemców na Śląsku. Ponadto zajmują się również pielęgnacją języka niemieckiego. Ich roczna działalność zakłada organizację imprez i przedsięwzięć kulturalnych mających na celu integrację międzypokoleniową. Do szczególnie udanych i popularnych należą:
 - Rajd Rowerowy „Szlakiem zabytków Ziemi Toszeckiej”,
 - Festyn Ogrodowy w Pawłowicach,
 - „kursy sobotnie” – szkołka języka niemieckiego dla dzieci,
 - koncerty, wycieczki i pielgrzymki;
- **Związek Harcerstwa Polskiego Hufiec Ziemi Gliwickiej Szczep Harcerski „IGNIS” w Toszku** - zgodnie ze Statutem jednostka jest wychowawczym, patriotycznym, dobrowolnym i samorządnym stowarzyszeniem zuchów, harcerzy, harcerzy starszych, wędrowników oraz instruktorów, seniorów i członków starszyny. W ramach działalności organizowanych jest wiele spotkań i działań angażujących lokalną społeczność;
- **Stowarzyszenie „RAZEM DLA KOTULINA”** – stowarzyszenie ma na celu wspieranie rozwoju Kotulina, w tym m.in. pielęgnowanie tradycji, integracja międzypokoleniowa i budowanie tożsamości lokalnej.

- **Stowarzyszenie „Toszek - moja gmina”**, które współorganizuje Integre - zawody integracyjne im. dr Ludwiga Guttmanna oraz konkursy i inne wydarzenia dla młodzieży.

Pełen wykaz organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy Toszek przedstawia poniższa tabela:

Lp.	Nazwa organizacji
Kluby sportowe	
1	Uczniowski Klub Sportowy „Kangury” w Paczynie
2	Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Ruch” w Pniowie
3	Ludowy Klub Sportowy „Orzeł” Paczyna
4	Uczniowski Klub Sportowy Toszecka Grupa Kolarska
5	Klub Morsów Zimne Trole
6	Klub Łuczniczy A3D Toszek
7	Ludowy Zespół Sportowy Toszecka Akademia Piłkarska
Stowarzyszenia wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego	
1	Ochotnicza Straż Pożarna Kotulin
2	Ochotnicza Straż Pożarna Ciochowice
3	Ochotnicza Straż Pożarna Toszek
4	Ochotnicza Straż Pożarna Pniów
5	Ochotnicza Straż Pożarna Wilkowiczki
6	Ochotnicza Straż Pożarna Kotliszowice
7	Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Toszeckiej w Toszku
8	Stowarzyszenie Sołtysów Województwa Śląskiego z siedzibą w Toszku
9	Stowarzyszenie „Dobro dziecka” z siedzibą w Toszku
10	Stowarzyszenie Dobroczynne Podaruj Serce z siedzibą w Toszku
11	Toszeckie Towarzystwo Śpiewacze
12	Stowarzyszenie „Razem dla Kotulina”
13	Toszeckie Stowarzyszenie Przedsiębiorczości
14	Orkiestra Dęta Toszek
15	Stowarzyszenie Miłośników Koni „Hubertus”
16	Stowarzyszenie Orkiestra Dęta Kotulin
17	Stowarzyszenie „Toszek – Nasza Gmina”
18	Stowarzyszenie KGW Pod Kalbergiem
19	Kurkowskie Bractwo Strzeleckie w Toszku
20	Klub Sportowy Zamkowiec w Toszku
21	Ludowy Klub Sportowy Przyszłość Ciochowice
Stowarzyszenia zwykłe	
1	Stowarzyszenie Natura Ciochowice

Źródło: Starostwo Powiatowe w Gliwicach.

Gmina Toszek charakteryzuje się również dużym zaangażowaniem społecznym, obrazowanym jako udział społeczności w wyborach. W ostatnich wyborach prezydenckich, w roku 2020 frekwencja w gminie Toszek wyniosła 56,77%, w tym:

- Liczba wyborców uprawnionych do głosowania - 7 656;
- Liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania - 4 307;
- Liczba głosów nieważnych – 68;
- Liczba głosów ważnych - 4 278.

Warto zwrócić uwagę, że poza wyborami organizowanymi przez Państwo, mieszkańcy gminy Toszek mają możliwość udziału i głosowania w budżecie obywatelskim, w którym aktywnie uczestniczyć. Powyższa analiza wskazuje, że mieszkańcy miasta posiadają tożsamość lokalną (na co wpływ ma z pewnością liczba, rodzaj i charakter działalności NGO), zaangażowaną w różnego rodzaju inicjatywy, co może stanowić czynnik napędzający dla wdrożenia zaplanowanych zmian.

3.3. Gospodarka

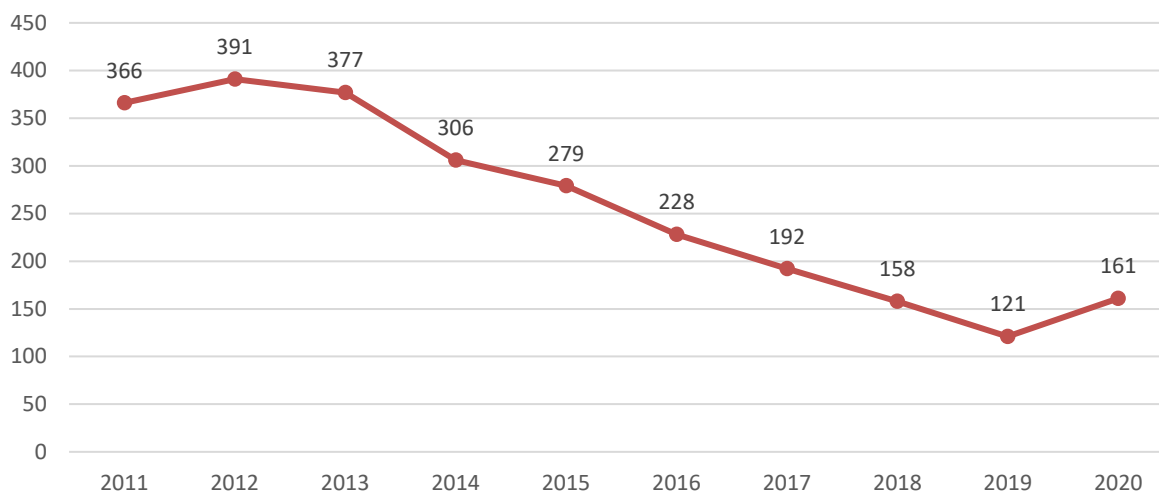
3.3.1. Rynek pracy

W 2020 roku na terenie gminy Toszek zamieszkiwało 161 osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Gliwicach. W analizowanym na poniższym wykresie okresie 2011-2020 widać systematyczny spadek liczby bezrobotnych, począwszy od roku 2012, który jednak zatrzymał się w 2019 roku. Liczba bezrobotnych w roku 2020 jest wyższa niż w 2019 roku i porównywalna z wartością z roku 2018. Wzrost w ostatnim roku jest zjawiskiem niekorzystnym. Negatywną sytuację w tej sferze potwierdza fakt, iż znaczny odsetek osób bezrobotnych stanowią osoby młode do 25. roku życia oraz starsze po 50. roku życia.

Problemem jest również fakt, że około połowa zarejestrowanych bezrobotnych to osoby długotrwale bezrobotne (w 2020 roku 79 osób, co stanowi 49% ogółu). Oprócz tego należy wskazać, że większość osób bezrobotnych stanowiły kobiety (około 55%-60% ogółu).

Wykres 3. Liczba bezrobotnych z terenu gminy Toszek w latach 2011-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

Tabela 10. Bezrobotni zarejestrowani z terenu gminy Toszek wg płci, wieku i statusu

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem	366	391	377	306	279	228	192	158	121	161
mężczyźni	152	169	168	141	115	103	75	64	51	70
kobiety	214	222	209	165	164	125	117	94	70	91
do 25 roku życia	99	108	96	55	58	40	26	21	15	23
powyżej 50 roku życia	80	91	100	88	71	60	51	37	35	47
długotrwale bezrobotni	167	204	222	184	160	138	109	92	62	79

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

Analizie poddano również procentowy udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym zarówno dla gminy Toszek, jak i jednostek wyższego rzędu – powiatu gliwickiego, województwa śląskiego oraz całego kraju. Stale zmniejszający się odsetek ten w gminie Toszek w latach 2012-2019, a jednocześnie wzrost w 2020 roku odpowiada zmniejszającej się ogólnej liczbie bezrobotnych w tym okresie i jej wzrostowi w ostatnim roku. Podobne fluktuacje zauważalne są też w skali powiatu, województwa

i kraju. Co jednak istotne, udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2020 roku w gminie Toszek wyniósł 2,8%, co jest wartością zbliżoną do tej w powiecie gliwickim (2,7%), ale jednocześnie zdecydowanie niższą niż w województwie śląskim (3,4%) czy w całej Polsce (4,6%). Oznacza to, że sytuacja na rynku pracy w gminie jest relatywnie dobra na tle innych regionów województwa i kraju.

Tabela 11. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [w %]

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Polska	8,0	8,7	8,8	7,5	6,5	5,6	4,6	4,2	3,8	4,6
Woj. śląskie	6,2	6,9	7,1	6,1	5,2	4,3	3,4	2,9	2,5	3,4
Pow. gliwicki	4,5	5,1	5,3	4,7	4,2	3,5	3,0	2,6	1,9	2,7
Gmina Toszek	5,9	6,3	6,1	5,0	4,6	3,8	3,2	2,7	2,1	2,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

3.3.2. Przedsiębiorczość

Gmina Toszek charakteryzuje się relatywnie niską liczbą podmiotów gospodarczych w porównaniu do skali powiatu, województwa czy kraju, Gmina podejmuje jednak liczne działania w celu promocji przedsiębiorczości. Z inicjatywy radnych Rady Miejskiej w Toszku powstała między innymi broszura, *Toszecki Informator Przedsiębiorców*, która jest na bieżąco aktualizowana. Broszura jest poświęcona przedsiębiorcom prowadzącym firmy na terenie gminy Toszek. Dzięki broszurze mieszkańcy gminy mają szybki wgląd do informacji o lokalnych firmach i ich działalności.

Do największych lokalnych producentów zaliczyć można⁶:

1. „Tadeusz Marcinişzyn Zakład Mięśny Pniów” spółka jawna

„Zakład Mięśny z Pniowa to firma rodzinna, kierowana przez założyciela Tadeusza Marcinişzyna, seniora rodu, który owe zamiłowanie do rzemiosła odkrył we wczesnych latach dzieciństwa jako nastoletni chłopak towarzysząc dziadkom i ojcu w domowych świniobiciach. Uczył się kilkudziesięcioletniej tradycji robienia wspaniałych i tradycyjnych wędlin, kiełbas,

⁶ <https://turystyka.toszek.pl/2633/produkty-lokalne.html>

pasztetów i szynek. Głęboko zakorzenione zamiłowanie i wspomnienia sprawiły, iż ukończył szkoły w tymże kierunku i rozpoczął naukę od strony praktycznej”⁷.

2. Grupa Producentów Owoców i Warzyw Klimowicz Sp. z o.o. w Paczynie

„Grupa Producentów Owoców i Warzyw Klimowicz Sp. z o.o. w Paczynie to producent warzyw szklarniowych oraz gruntowych. Firma rozpoczęła swoją działalność w 2008 r, jednak w produkcji warzyw ma dłuższe doświadczenie, gdyż warzywnictwem zajmowała się już na początku lat 90-tych ubiegłego stulecia. To właśnie stąd pochodzi wiele dobrych, smacznych, zdrowych i dobrej jakości warzyw, które trafiają na większość stołów naszych domostw. Troskliwa opieka o cały proces produkcji trwa tu już od samej siewki, warzywa zbierane są w optymalnym dla nich momencie, gdy ich kolor jest już ładny, a smak wyśmienity. Na szklarniach używa się tylko wody ze studni głębinowej, dla ochrony przed szkodnikami używa się ich naturalnych wrogów, np. w szklarniach z pomidorami, gdy przypadkiem pojawi się szkodnik np. mączlik szklarniowy, zwalczany jest innymi owadami: dziubałeczkiem mącznikowym i dobrotnicą szklarniową. Warzywa są stale kontrolowane w niezależnych, akredytowanych laboratoriach. Zakład rocznie produkuje 13 600 ton ogórków i pomidorów i 15 500 ton warzyw gruntowych”⁸.

- **Naturalne miody**

„Miód jest jedną z najcenniejszych i niepowtarzalnych substancji odżywczych, jakich dostarcza nam matka natura. Właściwości bakteriobójcze i uodparniające miodu są znane ludzkości od 4 tysięcy lat i już starożytni potrafili wykorzystywać jego lecznicze właściwości. Wzmacnia serce, ożywia mózg, koi nerwy, goi rany. Ma właściwości antybakteryjne - niektóre bakterie zwalczą lepiej niż antybiotyki. Do tego miód świetnie sprawdza się jako kosmetyk. Zawiera duże ilości mikroelementów: potas, chlor, fosfor, magnez, wapń, żelazo, molibden, mangan i kobalt oraz witamin: A, B1, B2, B6, B12, C, kwas foliowy, pantotenowy i biotynę. Toszeckie pszczoły są również bardzo pracowite, a ich wyśmienity miód można

⁷ Ibidem.

⁸ <https://turystyka.toszek.pl/2633/450/produkty-lokalne.html>

nabyć Pasiece Pollok z Ciochowic, u pszczelarza Helmuta Małek w Kotulinie, u Jana Osmana pszczelarza z Toszka”⁹.

„Gospodarstwo Agroturystyczne "Ranczo" z Proboszczowic słynie z najlepszego w Polsce, bo nagrodzonego kulinarną Perłą, wieprzka filowanego. To prosiak nadziewany kaszą gryczaną i różnymi gatunkami mięs. Podawany z pieczonymi ziemniakami oraz warzywami smakuje wyśmienicie. Ale to jeszcze nie wszystko. Kolejnym specjałem jakim szczyli się Ranczo Proboszczowice jest „Nalewka z czornyj porzeczek z ołminego ogrodka” oraz potrawą „Rosół z kokocika z kostką grysikową, polędwiczki wieprzowe z grzybami leśnymi, kluseczkami gryczanymi i zasmażaną kalarepą”, za które właściciele otrzymali nagrodę w konkursie kulinarnym”¹⁰.

Z kolei do podmiotów zatrudniających najwięcej pracowników zaliczyć można:

- **Szpital w Toszku**

„Celem Szpitala jest udzielanie świadczeń zdrowotnych i promocja zdrowia w sposób profesjonalny, sumienny i przyjazny dla pacjenta, utrzymując standardy jakości usług oraz wykonywanie zadań zgodnie ze wskazaniem aktualnej wiedzy medycznej i zasadami etyki zawodowej”¹¹.

- **Tadeusz Marciszyn Zakład Mięсны Pniów** (opis powyżej);
- **Grupa Producentów Owoców i Warzyw Klimowicz Sp. z o.o. w Paczynie** (opis powyżej).

Dodatkowo należy zwrócić uwagę na działające na terenie gminy Toszek podmioty świadczące usługi gastronomiczne i noclegowe, takie jak:

- Restauracja Podkowa "Dom Przyjęć",
- Dom Weselny "Przyszłość" Ciochowice,
- Bar u Gosi i Andrzeja w Wilkowiczkach,
- Catering u Danki w Kotulinie,
- HG Hotel Restauracja,

⁹ Ibidem.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ <https://www.szpitaltoszek.pl/>

- Restauracja "Złota Kaczka",
- F.U.P.H. Dom Biesiadny "Bumerang",
- Gospodarstwo Agroturystyczne „Ranczo”,
- Gospodarstwo Agroturystyczne „Mendla”,
- Agroturystyka „U Grzesia”,
- Pizzeria "Costa",
- Cukiernia Restauracja „Grzybek”,
- Centrum Kultury „Zamek w Toszku” Kawiarnia „Colonna”,
- Centrum Słotwińska Pniów,
- Apartamenty Toszeckie.

Biorąc pod uwagę podmioty gospodarki narodowej, które zostały wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, w 2020 roku możemy zauważyć niekorzystne różnice pomiędzy wskaźnikiem dla gminy Toszek (75 podmiotów na 1000 ludności), a wskaźnikami dla Polski (122), województwa śląskiego (110) czy powiatu gliwickiego (91). Dodać należy, że w samym Toszku wskaźnik ten wyniósł 96, czyli wyżej niż średnia dla powiatu. Podobnie wygląda kwestia z nowo zarejestrowanymi jednostkami w rejestrze REGON na 1000 ludności – wskaźnik dla całego kraju wynosi 8,6 a w gminie Toszek 5,7. Jednostki, które zaś zostały wykreślone z rejestru to z kolei w skali Polski 4,4, a w gminie Toszek 2,9.

Tabela 12. Podmioty gospodarki narodowej – wskaźniki za rok 2020

	Polska	Woj. śląskie	Pow. gliwicki	Gmina Toszek	Toszek - miasto	Toszek – obszar wiejski
podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	122	110	91	75	96	62
jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności	8,6	6,8	6,4	5,7	5,9	5,5
jednostki wykreślone z rejestru REGON na 1000 ludności	4,4	3,9	3,1	2,9	4,2	2,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

W roku 2020 w gminie Toszek działalność gospodarczą prowadziły 704 podmioty gospodarcze, z czego 343 w samym mieście Toszek i 361 na obszarach wiejskich. Na podstawie poniższej tabeli da się zauważyć, że od 10 lat gmina w tej kwestii odnotowuje tendencję zwyżkową – w 2010 roku w gminie funkcjonowało zaledwie 536 podmiotów gospodarczych. Podobnie wzrostową tendencję można zaobserwować w przypadku prowadzenia działalności przez osoby fizyczne. W 2012 roku (od tego roku posiadamy dokładne dane) były to 403 osoby w całej gminie, a w 2020 r. już 503 z czego 218 w mieście Toszek, a 285 na obszarach wiejskich.

Tabela 13. Podmioty gospodarcze oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na terenie gminy Toszek w latach 2010-2020

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Podmioty gospodarcze											
Gmina Toszek	536	557	571	595	625	632	636	650	661	680	704
Toszek - miasto	293	300	301	316	325	326	322	340	327	340	343
Toszek - obszar wiejski	243	257	270	279	300	306	314	310	334	340	361
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą											
Gmina Toszek	b.d.	b.d.	403	417	434	435	429	436	456	473	503
Toszek - miasto	b.d.	b.d.	185	196	197	194	186	199	195	210	218
Toszek - obszar wiejski	b.d.	b.d.	218	221	237	241	243	237	261	263	285

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

Spośród wszystkich podmiotów gospodarczych zdecydowana większość należy do sektora prywatnego, do którego w 2020 roku zaliczono 665 podmiotów gospodarczych, podczas gdy w tym samym czasie tylko 37 należało do sektora publicznego.

Biorąc pod uwagę podmioty gospodarcze podzielone według klas wielkości, zauważyć można, że w zdecydowanej większości są to podmioty zatrudniające od 0 do 9 osób. W 2020 w gminie zarejestrowano 668 podmiotów zatrudniających taką liczbę pracowników. 31 podmiotów gospodarczych w gminie Toszek zatrudnia między 10 a 49 osób, cztery firmy 50-249 pracowników, a tylko jeden podmiot zatrudnia 250 i więcej pracowników.

Analiza danych z podziałem na rodzaj działalności wg PKD 2007 w gminie Toszek w roku 2020 wskazuje, że tylko 27 podmiotów zaklasyfikowanych zostało jako sektor rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo; 190 jako przemysł i budownictwo, a aż 487 podmiotów gospodarczych zostało zaliczonych do kategorii pozostała działalność, na którą składają się m.in. usługi i handel detaliczny.

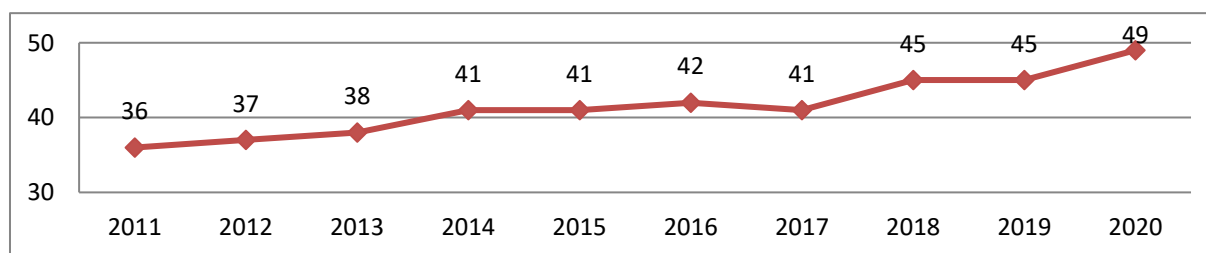
Tabela 14. Podmioty gospodarcze na terenie gminy Toszek według sektorów własnościowych, klas wielkości i rodzajów działalności w latach 2010-2020

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem	536	557	571	595	625	632	636	650	661	680	704
Podmioty według sektorów własnościowych											
sektor publiczny	25	29	29	29	31	32	34	34	34	35	37
sektor prywatny	511	528	542	566	594	598	599	616	626	644	665
Podmioty wg klas wielkości											
0 - 9	498	518	533	552	582	591	597	611	625	643	668
10 -- 49	32	33	33	37	37	35	33	32	30	31	31
50 - 249	5	5	4	5	5	5	5	6	5	5	4
250 i więcej	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD 2007											
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	20	24	26	28	34	34	31	30	28	28	27
przemysł i budownictwo	142	144	142	151	154	161	171	168	179	185	190
pozostała działalność	374	389	403	416	437	437	434	452	454	467	487

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

Na każdy tysiąc mieszkańców w gminie Toszek przypada niemal 50 osób prowadzących działalność gospodarczą. Co istotne, na przestrzeni lat 2011-2020 możemy zaobserwować widoczny, dość jednostajny wzrost tego wskaźnika. W 2011 wyniósł on bowiem 36 osób fizycznych prowadzących działalność na każde 1000 mieszkańców, a w 2020 już 49.

Wykres 4. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców gminy Toszek w latach 2011-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

Przedstawione niżej dane pokazują ilość nowych podmiotów gospodarczych rejestrowanych w gminie każdego roku. W okresie pomiędzy 2010 a 2020 rokiem liczba ta była zmienna i wahała się pomiędzy 50 a 60 podmiotów; nie zauważono jednak trwałej tendencji. Można przy tym wskazać, że najwięcej nowych firm zarejestrowano w latach 2011 (65) i 2018 (62), a najmniej w roku 2012, w którym zarejestrowano tylko 45 firm.

Adekwatnie, kolejna tabela przedstawia liczbę podmiotów wyrejestrowanych z rejestru REGON w gminie Toszek w latach 2010-2020 z uwzględnieniem sekcji PKD. Najwięcej firm zamknięto w 2011 roku (52), najmniej w roku 2010 (19) oraz w ostatnich dwóch latach – odpowiednio 25 w 2019 i 27 w 2020 r.

Tabela 15. Podmioty nowo zarejestrowane wg grup sekcji PKD 2007 w gminie Toszek w latach 2010-2020

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem	59	65	45	50	60	49	62	47	63	51	53
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	2	2	2	1	4	0	2	1	1	0	1
przemysł i budownictwo	18	18	11	13	10	13	24	6	18	13	16
pozostała działalność	39	45	32	36	46	36	36	40	44	38	36

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

Tabela 16. Podmioty wyrejestrowane wg grup sekcji PKD 2007 w gminie Toszek w latach 2010-2020

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ogółem	19	52	34	38	34	48	50	38	47	25	27
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	2	0	0	0	0	1	2	2	2	0	0
przemysł i budownictwo	5	15	13	8	8	8	12	8	9	9	12
pozostała działalność	12	37	21	30	26	39	36	28	36	16	15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

3.3.3. Organizacje pozarządowe

Gmina Toszek podejmuje aktywną współpracę z licznymi organizacjami pozarządowymi, które istnieją na jej terenie – każdego roku na terenie miasta odbywają się konsultacje społeczne, do udziału w których zapraszane są NGO. Wykaz organizacji pozarządowych został przedstawiony w podrozdziale 3.2.3. Kapitał społeczny.

Aktywność społeczna mieszkańców wspierana jest organizowanymi konkursami, na podstawie których organizacje pozarządowe realizują zadania publiczne gminy. Wszelkie niezbędne informacje w tym zakresie są ogólnodostępne na stronie Urzędu Miejskiego w Toszku.

Tabela 17. Wybrane najprężniej działające organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Toszek

Organizacja	Opis działalności
Stowarzyszenie Miłośników Koni "HUBERTUS"	Celem Stowarzyszenia jest szerzenie kultury jeździeckiej, w kontekście religijnym, społecznym i kulturowym, a także stwarzanie możliwości jazdy konnej dla początkujących jak i zaawansowanych: dzieci, młodzieży i dorosłych nie wyłączając osób niepełnosprawnych.
Towarzystwo Społeczno- Kulturalne Niemców Województwa Śląskiego, Koło Toszek	TSKN Województwa Śląskiego (DFK) jest organizacją mniejszości niemieckiej działającą na terenie województwa śląskiego. Celem Towarzystwa jest kultywowanie tradycji i historii Niemców na Śląsku. Ważną dziedziną działalności DFK jest także pielęgnacja języka niemieckiego. Koło w Toszku organizuje corocznie kilkanaście imprez i przedsięwzięć kulturalnych skierowanych do wszystkich pokoleń. Do szczególnie udanych i popularnych należą Rajd Rowerowy „Szlakiem zabytków Ziemi Toszeckiej”, Festyn Ogrodowy w Pawłowicach, „kursy sobotnie” – szkoła języka niemieckiego dla dzieci, koncerty, wycieczki i pielgrzymki.
Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Toszeckiej	Podstawowym celem działania Towarzystwa jest ożywienie i kształtowanie życia społecznego w Gminie Toszek poprzez prowadzenie integrację członków Towarzystwa z mieszkańcami. Przejawia się to w działalności kulturalnej, edukacyjnej, towarzyskiej, gospodarczej i rekreacyjnej. TPZT stworzyło m.in. forum dla wymiany myśli i poglądów w kwestiach społeczno-gospodarczych, było inicjatorem wystawy fotograficznej „Toszek na starej fotografii”, „Zamek wczoraj i dziś”. Od roku 2011 Towarzystwo

Organizacja	Opis działalności
	organizuje m.in. takie imprezy cykliczne jak: Fete de la Musique – Święto Muzyki, rajd rowerowy „Drogą św. Jakuba przez Ziemię Toszecką”, konkurs „Człowiek Roku Ziemi Toszeckiej”.
Związek Harcerstwa Polskiego Hufiec Ziemi Gliwickiej Szczep Harcerski „IGNIS” w Toszku	Związek Harcerstwa Polskiego jest wychowawczym, patriotycznym, dobrowolnym i samorządnym stowarzyszeniem zuchów, harcerzy, harcerzy starszych, wędrowników oraz instruktorów, seniorów i członków starszyny będący organizacją non-profit o statusie organizacji pożytku publicznego. Szczep Harcerski „IGNIS” składa się z 5 jednostek. Zuchy i harcerze ze Szczepu nie tylko uczestniczą w cotygodniowych zbiórkach, ale także w wyjazdach weekendowych (biwakach, rajdach) oraz w obozach harcerskich/koloniach zuchowych. Harcerze chętnie sami organizują oraz włączają się w pomoc przy organizacji lokalnych festynów, spotkań, akcji, zlotów.
Stowarzyszenie „RAZEM DLA KOTULINA”	Celem Stowarzyszenia jest wspieranie rozwoju Kotulina, pielęgnowanie tradycji, zintegrowanie mieszkańców i promowanie wioski tak, aby stała się ona rozpoznawalna i znana, by przyszłe pokolenia mogły z dumą powiedzieć: „Jestem z Kotulina”.

Źródło: Urząd Miejski w Toszku, NGO działające na terenie Gminy Toszek (<https://toszek.pl/1954/650/ngo-dzialajace-na-terenie-gminy-toszek.html>).

Poddając analizie dane statystyczne można zauważyć, że wskaźnik liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 10 tys. mieszkańców dla gminy Toszek wynosi 34, co oznacza, że jest wyższy niż średnia dla powiatu gliwickiego (25) czy województwa śląskiego (29), a jednocześnie nieznacznie niższy niż dla całej Polski (39). Świadczy to o wysokim poziomie aktywności społecznej mieszkańców gminy, którzy udzielają się w NGO.

W latach 2010-2014 liczba organizacji przypadających na 10000 mieszkańców systematycznie rosła. Od roku 2015 utrzymuje się na oscylowała na porównywalnym poziomie, wskazując na rokroczne istnienie około trzech organizacji przypadających na każdy tysiąc mieszkańców miasta.

Tabela 18. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Polska	27	28	30	32	33	35	37	38	37	38	39
Woj. śląskie	20	21	22	23	24	26	27	29	27	28	29
Pow. gliwicki	18	18	19	20	21	22	23	24	23	24	25
Gmina Toszek	20	20	24	27	31	33	33	33	33	34	34
Toszek – miasto	24	24	32	41	44	44	44	44	42	45	45
Toszek - obszar wiejski	17	17	19	19	22	26	26	26	28	28	28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

3.3.4. Toszecki Budżet Obywatelski

Szczególną formą konsultacji społecznych jest Toszecki Budżet Obywatelski. Stanowi on wydzieloną część budżetu gminy Toszek, o której przeznaczeniu decydują w głosowaniu mieszkańcy.

W skrócie oznacza to, że:

- mieszkańcy zgłaszają propozycje projektów do budżetu, które następnie są analizowane pod kątem możliwości realizacji;
- propozycje projektów, które pomyślnie przeszły weryfikację poddaje się pod powszechne i bezpośrednie głosowanie;
- w efekcie, najwyżej ocenione lub najczęściej wskazywane propozycje projektów przeznacza się do realizacji – wpisując je do budżetu¹².

Obecnie trwają konsultacje dotyczące Toszeckiego Budżetu Obywatelskiego na 2022 rok. Do zagospodarowania na ten rok w ramach TBO jest 242 500 złotych, przy czym wartość jednego projektu nie może przekroczyć 25 tys. zł brutto.

¹² Toszecki Budżet Obywatelski (<https://toszek.budzet-obywatelski.org/>).

Pierwsza edycja przedsięwzięcia dotyczyła budżetu na 2017 rok, kolejne na lata 2020 i 2021. Skuteczną funkcję informacyjno-promocyjną Toszeckiego Budżetu Obywatelskiego pełni przejrzysta, atrakcyjna i stale uaktualniana strona internetowa znajdująca się pod adresem <https://toszek.budzet-obywatelski.org/>. Na stronie internetowej mieszkańcy mogą poznać podstawowe informacje na temat budżetu obywatelskiego, takie jak: czym jest inicjatywa, jakie są efekty oraz korzyści partycypacji, kto może wziąć udział oraz jak włączyć się w przedsięwzięcie.

Do tej pory w gminie w ramach TBO zrealizowano przedstawione poniżej działania¹³.

- Projekty wybrane do realizacji Edycja 2017:
 - Budowa parkingu przy ul. Karola Miarki 12,
 - Altana - scena na Zamkowcu,
 - Remont świetlicy środowiskowej – HARCÓWKI,
 - Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców Toszka. Pokazy ratownicze z użyciem zakupionego sprzętu.
- Projekty wybrane do realizacji Edycja 2020:
 - Zakup sceny plenerowej z zabudową,
 - Bezpieczny Strażak - Bezpieczny mieszkaniec Gminy Toszek,
 - Toszeckie Letnie Kino Plenerowe,
 - Modernizacja placu zabaw,
 - Infrastruktura dla dzieci na Oraczu,
 - Budowa studni głębinowej wraz z buforem wodnym na boisku sportowym w Paczynie,
 - Budowa parkingu przy ul. Świbskiej w Kotulinie,
 - Ogrodzenie placu rekreacyjno-biesiadnego.
- Projekty wybrane do realizacji Edycja 2021:
 - Remont dachu świetlicy wiejskiej,
 - Zakup i montaż nowego domku, piaskownicy i ławki na placu zabaw w Ligocie Toszeckiej,
 - Budowa wiaty rekreacyjno-piknikowej na obiekcie sportowym w Paczynie,

¹³ Toszecki Budżet Obywatelski, Mapa realizacji (<https://toszek.budzet-obywatelski.org/mapa-realizacji>).

- Remont kuchni w świetlicy wiejskiej w Pniowie oraz zakup mebli i sprzętów,
- Rozbudowa strefy rekreacyjno-sportowej w Ciochowicach,
- Toszeckie Ognisko Muzyczne,
- Kontenerowa szatnia sportowa + bramki do piłki nożnej,
- Altana – scena w Kotulinie,
- Bezpieczny Strażak – Bezpieczny mieszkaniec Gminy Toszek.

3.4. Infrastruktura techniczna i społeczna

3.4.1. Zasób mieszkaniowy

Dostępność i jakość infrastruktury technicznej oraz społecznej stanowią jeden z głównych wyznaczników atrakcyjności osadniczej gminy. Analiza gospodarki mieszkaniowej gminy Toszek opiera się m.in. na mieszkaniowym zasobie gminy, który według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r. to 214 lokali mieszkalnych o łącznej powierzchni użytkowej 10 042,00 m²¹⁴.

Zasób mieszkaniowy kształtuje się następująco:

1. na terenie miasta Toszek znajdują się 154 mieszkania gminne, w tym:
 - a. 138 mieszkań w najmie komunalnym;
 - b. 16 mieszkań w najmie socjalnym;
2. na terenie wiejskim znajduje się 60 mieszkań gminnych, w tym:
 - a. 49 mieszkań w najmie komunalnym;
 - b. 11 mieszkań w najmie socjalnym.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na jednego mieszkańca wynosiła w roku 2019 87,5m² i zwiększyła się o 1m². Ten i pozostałe wskaźniki we wskazanym okresie utrzymują się na podobnym poziomie.

¹⁴ Wieloletni Program Gospodarowania Zasobem Mieszkaniowym Gminy Toszek na lata 2017-2021

Jednakże warto zwrócić uwagę, że zgodnie z danymi Urzędu Miejskiego średni metraż mieszkania komunalnego w roku 2019 wynosił 47,6 m² na mieszkańca. Rozbieżności te wynikają z metodologii wyliczenia powierzchni przez GUS oraz Urząd Miejski.

Tabela 19 Gospodarka mieszkaniowa w gminie Toszek w latach 2015-2019

	2015	2016	2017	2018	2019
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania [m ²]	86,5	86,6	86,9	87,3	87,5
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę [m ²]	28,2	28,3	28,6	28,8	29,1
mieszkania na 1000 mieszkańców	325,9	326,6	328,5	330,3	332,4
przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	4,44	4,45	4,45	4,46	4,46
przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	3,07	3,06	3,04	3,03	3,01
przeciętna liczba osób na 1 izbę	0,69	0,69	0,68	0,68	0,67

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

3.4.2. Systemy wodociągowe i kanalizacja

Dostępność komunalnej sieci przesyłowej stanowi jeden z podstawowych elementów infrastruktury technicznej. Na potrzeby diagnozy analizie poddano zmiany w dostępności mieszkańców do instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej.

Gmina Toszek cechuje dobrym stanem sieci kanalizacyjnej i wodociągowej oraz odpowiednia w stosunku do zasobu mieszkaniowego liczba przyłączy do tych sieci.

W kontekście odsetka mieszkań wyposażonych w instalacje na tle wszystkich mieszkań na terenie gminy nie odnotowano istotnych zmian na przestrzeni lat 2014-2018, wynosząc:

% mieszkań wyposażonych w instalacje¹⁵:

- Wodociąg – 99,5% w mieście oraz 98,9% na terenach wiejskich,
- Łazienka – 91,5% w mieście oraz 93,5% na terenach wiejskich,
- Centralne ogrzewanie – 75,3% w mieście oraz 79,4% na terenach wiejskich.

¹⁵ Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie gminy nie ulegała zmianie na przestrzeni objętych analizą lat, w 2017 roku wynosząc 25,5 km.

Tabela 20. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]

	2014	2015	2016	2017
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	25,5	25,5	25,5	25,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Odsetek ludności korzystającej z wodociągów, kanalizacji i gazu utrzymywał się w ostatnich latach na względnie stałym poziomie, świadcząc o braku istotnych zmian w zapotrzebowaniu w sferze infrastruktury technicznej.

Tabela 21. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności gminy Toszek [%]

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
wodociąg	95,1	95,2	99,9	99,9	99,9	b.d.
kanalizacja	31,5	38,3	39,3	39,3	39,9	b.d.
gaz	29,2	29,0	28,8	28,6	28,6	b.d.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Tabela 22. Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej - w % ogółu budynków mieszkalnych [%]

	2015	2016	2017
wodociąg	100%	100%	100%
kanalizacja	23,0%	22,7%	b.d.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

3.4.3. Gospodarka odpadami komunalnymi

W ramach **systemu gospodarowania odpadami komunalnymi** na terenie gminy Toszek w 2021 roku odbierane są następujące rodzaje odpadów: tworzywa sztuczne, papier, szkło, bioodpady oraz odpady zmieszane. Dodatkowo na terenie gminy znajduje się jeden Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), który zlokalizowany jest w Toszku przy ul. Boguszyckiej 1. Obiekt przyjmuje odpady komunalne, gromadzone selektywnie przez mieszkańców z terenu gminy Toszek. Z PSZOK mieszkańcy mogą korzystać nieodpłatnie.

Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Toszek za 2020 rok wskazuje, że na terenie gminy nie ma możliwości przetwarzania odpadów komunalnych. Odpady zebrane od mieszkańców gminy objętych zorganizowanym systemem odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych przekazywane były do następujących zakładów znajdujących się poza terenem gminy¹⁶:

- PreZero Recykling Południe Sp. z o.o., ul. Szybowa 44, 44-193 Knurów,
- REMONDIS Tarnowskie Góry Sp. z o.o., ul. Laryszowska, 42-600 Tarnowskie Góry,

Koszty poniesione w związku z odbieraniem, odzyskiem, recyklingiem i unieszkodliwianiem odpadów komunalnych w roku 2020 wyniosły 2 820 879,03 zł.

W terminie od 1.01.2020 r. do 31.12.2020 r. na terenie Gminy Toszek zebrano ponad 3,8 tys. ton odpadów.

Zgodnie z danymi Referatu Gospodarki Nieruchomościami, Rolnictwa i Ochrony Środowiska od 2018 r. na terenie gminy Toszek odnotowano rosnącą tendencję zebranych odpadów komunalnych:

- 2018 r. - 3.393,236 Mg
- 2019 r. - 3.860,74 Mg
- 2020 r. - 3.851,9940 Mg

Ich podział w 2020 r. ze względu na rodzaj odpadu zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 23. Odpady odebrane na terenie gminy Toszek w 2020 roku

Rodzaj odebranych odpadów komunalnych	Masa odebranych odpadów komunalnych [w tonach]
opakowania z papieru i tektury	86,5800
opakowania z tworzyw sztucznych	205,2300
opakowania ze szkła	227,6900
odpady betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów	13,8300
odpady kuchenne ulegające biodegradacji	81,7600
tworzywa sztuczne	34,6800
odpady ulegające biodegradacji	126,2600
inne odpady nieulegające biodegradacji	38,6900
niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne	2857,2640
odpady wielkogabarytowe	180,0100

Źródło: Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Toszek za 2020 rok.

¹⁶ Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Toszek za 2020 rok.

Ponadto Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi wskazuje, że w 2020 roku:

- poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania wyniósł 31%,
- poziom recyklingu przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła odebranych z obszaru Gminy wyniósł 43%,
- poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych wyniósł 91%.

Dzięki licznym podjętym działaniom w zakresie prawidłowej segregacji odpadów, w tym doposażaniu nieruchomości zamieszkałych i niezamieszkałych w pojemniki do selektywnej zbiórki, a także prowadzeniu edukacji ekologicznej wśród mieszkańców gmina Toszek osiągnęła wysoki poziom recyklingu – przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła. W 2020 roku poziom ten wynosił 43% i był czterokrotnie wyższy niż jeszcze osiem lat wcześniej. Należy jednakże wskazać, iż mieszkańcy w pewnym stopniu wciąż nie segregują odpadów w odpowiedni sposób, stąd konieczne jest dalsze podejmowanie działań informacyjnych i edukacyjnych dążących do poprawy sytuacji w zakresie recyklingu na terenie gminy.

Tabela 24. Osiągnięte poziomy recyklingu, przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
wartość	10,5%	24,2%	14,6%	18,7%	19,3%	25%	30%	42%	43%

Źródło: Urząd Miejski w Toszku, Osiągnięte poziomy recyklingu (<https://toszek.pl/download/attachment/27010/osiagniete-pozio-my-recyklingu.pdf>).

3.4.4. Opieka i edukacja

Na terenie gminy Toszek funkcjonuje **Niepubliczny Żłobek Pikabu**, z którego operatorem Gmina Toszek podpisała umowę o dofinansowanie realizacji zadania publicznego w zakresie sprawowania opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w formie żłobka w nieruchomości położonej przy ul. Gliwickiej 26a w Toszku. W związku z czym została zapewniona ciągłość funkcjonowania placówki, a także możliwość dofinansowania pobytu dziecka w żłobku.

Jednym z kluczowych elementów infrastruktury społecznej jest szkolnictwo. Zadania z zakresu oświaty w gminie Toszek realizowane są przez szereg placówek edukacyjnych i wychowawczych, odpowiadając na potrzeby mieszkańców w tym zakresie. Placówkami funkcjonującymi na terenie gminy są:

- **Publiczne Przedszkole w Toszku**

Publiczne Przedszkole w Toszku umożliwia naukę języka mniejszości narodowej, tj. niemieckiego, a także odbywają się dodatkowe zajęcia z j. angielskiego oraz rytmika. Na terenie placówki znajduje się ogród wyposażony w urządzenia zabawowe dla dzieci¹⁷.

- **Szkoła Podstawowa w Kotulinie**

Szkoła posiada pracownię komputerową (13 stanowisk), nowoczesną, bogato wyposażoną pracownię przyrodniczą, namiotową salę gimnastyczną połączoną ze szkołą łącznikiem. W placówce prowadzi się ciekawe zajęcia sportowe, których efektem są liczne zwycięstwa w biegach, zawodach i turniejach o szerokim zasięgu oraz zajęcia artystyczne (gra na instrumentach dętych oraz nauka śpiewu). Oprócz tego realizuje się tu wiele projektów, w tym unijnych, wzbogacając w ten sposób ofertę edukacyjną dla uczniów. Organizowane są liczne konkursy. Szkoła umożliwia również uczniom podtrzymanie tożsamości narodowej poprzez naukę języka mniejszości narodowej – języka niemieckiego oraz ścisłą współpracę z lokalnym kołem DFK. Placówka prowadzi również dwa oddziały przedszkolne¹⁸.

- **Szkoła Podstawowa im. Królowej Jadwigi w Pniowie**

Na terenie szkoły działa Centrum Kształcenia na Odległość na Wsiach, dzięki czemu zarówno uczniowie, jak i cała społeczność Gminy może korzystać z Internetu oraz darmowych kursów doskonalących. Szkoła w Pniowie zapewnia każdemu uczniowi: wszechstronny rozwój (intelektualny, psychiczny oraz fizyczny), poczucie bezpieczeństwa (brak przemocy, agresji, narkotyków), rozwijanie swoich zainteresowań (koła: matematyczne, teatralne, przyrodnicze, informatyczne), udział w warsztatach muzycznych zespołu „Tibiarum Scholares” (wyjazdy z zespołem na festiwale i konkursy w Polsce i zagranicą),

¹⁷ <https://toszek.pl/171/641/publiczne-przedszkole-w-toszku.html>

¹⁸ <https://toszek.pl/170/641/szkola-podstawowa-w-kotulinie.html>

pomoc psychologiczno–pedagogiczną, indywidualne podejście nauczyciela do ucznia, zdobywanie wiedzy dzięki wykwalifikowanej kadrze pedagogicznej¹⁹.

- **Szkoła Podstawowa w Paczynie**

Placówka posiada kompleks sportowy – salę gimnastyczną i basen kąpielowy, nowoczesną pracownię komputerową, pracownię plastyczną i muzyczną. W otoczeniu szkoły znajduje się plac zabaw oraz arboretum. Dzieci począwszy od klasy pierwszej uczestniczą w lekcjach nauki pływania. Nauczyciele i uczniowie realizują liczne projekty i akcje. Wiele z nich skupia się wokół szeroko rozumianego bezpieczeństwa. Edukacja zdrowotna, ekologiczna, globalna, prawnicza czy ekonomiczna prowadzona w ramach ogólnopolskich projektów wzbogaca proces dydaktyczno-wychowawczy. Różnorodność podejmowanych przez nauczycieli działań pozwala każdemu wychowankowi rozwijać swój talent. Placówka posiada swoją platformę edukacyjną Moodle, która wspiera bieżący proces dydaktyczny oraz jest bazą do prowadzenia edukacji zdalnej²⁰.

- **Szkoła Podstawowa nr 2 im. Gustawa Morcinka w Toszku**

Szkoła mieści się w nowoczesnym i przestronnym budynku z dużymi salami lekcyjnymi. Jest przystosowana dla osób niepełnosprawnych, posiada podjazd dla wózków i windę. Do dyspozycji uczniów są pracownie przedmiotowe, komputerowa, hala sportowa, biblioteka z centrum multimedialnym, świetlica szkolna i stołówka. W szatniach każdy uczeń ma swoją szafkę. W arboretum rosną rzadkie okazy roślin. Przy szkole mieści się kompleks sportowy „Orlik”. Szkoła umożliwia uczniom podtrzymanie tożsamości narodowej poprzez naukę języka mniejszości – języka niemieckiego oraz naukę w klasach dwujęzycznych. Placówka prowadzi również oddziały przedszkolne. Nauczyciele realizują wiele projektów, w tym unijnych, wzbogacając w ten sposób ofertę edukacyjną dla uczniów²¹.

¹⁹ <https://toszek.pl/169/641/szkola-podstawowa-im-krolowej-jadwigi-w-pniowie.html>

²⁰ <https://toszek.pl/168/641/szkola-podstawowa-w-paczynie.html>

²¹ <https://toszek.pl/167/641/szkola-podstawowa-nr-2-im-gustawa-morcinka-w-toszku.html>

- **Szkoła Podstawowa nr 1 im. Ireny Sendler w Toszku**

Szkoła Podstawowa nr 1 im. Ireny Sendler rozwija swoją działalność dydaktyczno-wychowawczą propagując idee demokracji, sprawiedliwości, poszanowania praw człowieka, tolerancji i choć jest nowoczesną placówką, bardzo dobrze wyposażoną pod względem lokalowym i dydaktycznym to jest również spadkobierczynią wielokulturowego dziedzictwa Śląska²².

W 2021 roku uruchomiona została również Pyskowicka kuźnia zainteresowań, w ramach której dzieci i młodzież z Powiatu Gliwickiego, a w szczególności z terenu gmin Pyskowice, Toszek, Wielowieś, Rudziniec, mogą uczestniczyć w Ognisku Pracy Pozaszkolnej mającą swoją siedzibę w Pyskowicach. Placówka jest instytucją publiczną finansowaną z dotacji Powiatu Gliwickiego. Dzięki funkcjonowaniu placówki uczestnicy mogą rozwijać swoje uzdolnienia w różnych zespołach zainteresowań²³.

Na terenie gminy funkcjonuje łącznie 5 miejsc wychowania przedszkolnego – jedno przedszkole publiczne oraz punkty przedszkolne prowadzone w szkołach podstawowych. W 2016 roku (ostatnim roku, w którym aktualizowane zostały dane Banku Danych Lokalnych w tym zakresie) z opieki przedszkolnej w gminie korzystało 260 dzieci.

W szkołach podstawowych w gminie w roku 2016 było 48 etatów dla nauczycieli. Uczniowie uczyli się w 36 oddziałach, a ich liczba na przestrzeni analizowanych lat nie różniła się znacznie, w 2016 roku wynosząc 459 osób.

3.4.5. *Ochrona zdrowia*

Na terenie gminy funkcjonuje pięć placówek systemu ochrony zdrowia:

1. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpital Psychiatryczny w Toszku, w ramach którego funkcjonują Poradnia Zdrowia Psychicznego, Poradnia Ginekologiczno-Położnicza, Poradnia Chorób Wewnętrznych – Gastroenterologiczna, Poradnia Urologiczna, Poradnia Chirurgii Ogólnej i Poradnia Medycyny Pracy.

²² <https://toszek.pl/166/641/szkola-podstawowa-nr-1-im-ireny-sendler-w-toszku.html>

²³ <https://toszek.pl/8163/641/pyskowicka-kuznia-zainteresowan.html>.

2. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „PULS”, w tym Gabinet Lekarza Ogólnego POZ, Poradnia Laryngologiczna, Poradnia Położniczo-Ginekologiczna, Poradnia Chirurgiczna, Poradnia Ortopedyczna, Poradnia Kardiologiczna, oraz Specjalista Endokrynolog.
3. NZOZ Centrum Usług Medycznych AA „REMEDIUM” Awramienko sp.j..
4. Poradnia Podstawowej Opieki Zdrowotnej (POZ) w Kotulinie.
5. Poradnia Podstawowej Opieki Zdrowotnej (POZ) w Paczynie.

Zgodnie z ewidencją Urzędu Miejskiego na terenie gminy funkcjonują trzy apteki²⁴:

- Punkt apteczny (ul. Gliwicka 10, Kotulin);
- Apteka Główna (ul. Gliwicka 11, Toszek);
- Apteka "REMEDIUM" AB w Toszku (ul. Gliwicka 26, Toszek).

3.5. Kultura

Gmina Toszek posiada rozbudowaną i prężnie rozwijającą się sferę aktywności kulturalnej. Głównym animatorem działalności kulturalnej i życia kulturalnego w gminie jest **Centrum Kultury „Zamek w Toszku”**. Jego siedziba mieści się w największej atrakcji Toszka – XV-wiecznym zamku, który został zrekonstruowany w poł. XX w. i przystosowany do pełnienia m.in. funkcji kulturalnych. Instytucja posiada bardzo szeroki wachlarz atrakcji kulturalnych dla mieszkańców gminy w różnym wieku, ale także stara się przyciągać osoby spoza okolicy – w głównej mierze turystów chcących zwiedzić zamek i samo miasto.

Centrum Kultury „Zamek w Toszku” to samorządowa instytucja kultury, która została powołana w 1977 roku. Instytucja stawia sobie następujące cele²⁵:

- diagnozowanie, rozwijanie, zaspakajanie potrzeb i zainteresowań kulturalnych i edukacyjnych społeczeństwa lokalnego oraz działań na rzecz rozwoju kulturowego,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi i grupami nieformalnymi z terenu gminy,
- propagowanie czytelnictwa,

²⁴ <https://toszek.pl/151/162/apteki.html>

²⁵ Urząd Miejski w Toszku, Centrum Kultury „Zamek w Toszku” (<https://toszek.pl/128/643/kultura.html>).

- zarządzanie zabytkowym zamkiem wpisanym do rejestru zabytków oraz rozwój turystyki i promocja miejsca poprzez wydarzenia historyczne.

Aby sprostać celom, które stawiają sobie pracownicy instytucji, „Zamek w Toszku” prowadzi działalność gospodarczą. Jej zyski przeznaczane są na realizację wielokierunkowych działań z dziedziny kultury i ochrony cennego dziedzictwa kulturowego ruin zamku w Toszku.

Pracownicy starają się maksymalnie wykorzystać możliwości infrastruktury zamkowej, którą posiadają. Wszystkie pomieszczenia zamku są wykorzystywane. Na I piętrze budynku przybramnego mieści się biblioteka oraz czytelnia. Tam również odbywają się wystawy plastyczne i wernisaże. Na parterze – w sali biesiadnej – odbywają się wieczorki poezji oraz zajęcia sekcji zainteresowań. Na parterze znajduje się również kawiarenka „Colonna”, która została otwarta z myślą o zwiedzających Zamek turystach.

W przebudowanych wnętrzach dawnych stajni, znajdują się dwie ogromne sale bankietowe, w których organizowane są bankiety, koncerty, konkursy tańca oraz spotkania sekcji artystycznych działających przy Centrum Kultury „Zamek w Toszku”. Najciekawszym obiektem Zamku jest wysoka baszta widokowa, która przyciąga turystów, nie tylko z okolicznych miejscowości. W dawnych ruinach zamku ponadto można zorganizować rodzinne przyjęcie czy wesele.

3.5.1. Biblioteka

W murach zamku od wielu lat funkcjonuje wypożyczalnia książek, a także czytelnia dla dorosłych i dzieci, a od grudnia 2020 Gmina Toszek przejęła od Powiatu Gliwickiego zadania w zakresie prowadzenia powiatowej biblioteki publicznej. Charakter obiektu, jakim jest średniowieczny zamek powoduje jednak, że biblioteka nie jest przystosowana dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich ani też dla użytkowników niewidzących i słabowidzących.

Biblioteka gromadzi literaturę piękną oraz popularnonaukową z różnych dziedzin wiedzy, zgodnie z potrzebami środowiska. Księgozbiór jest systematycznie powiększany dzięki środkom samorządowym, dotacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, dotacji Starostwa Powiatowego oraz darów. Ze względu na zawartość treściową zbiory gromadzone w Bibliotece mają charakter uniwersalny, tzn. zawierają wydawnictwa z wszystkich dziedzin wiedzy. Księgozbiór przekazany ze zlikwidowanej Powiatowej Biblioteki Publicznej

w Gliwicach to księgozbiór regionalny: wszystkie publikacje w nim zawarte dotyczą regionu, w szczególności powiatu gliwickiego, ale także śląska i ważnych dla niego postaci. Księgozbiór ten zawiera również wydawnictwa fachowe, które są niezbędne w wykonywaniu ustawowych zadań biblioteki powiatowej.

Działająca w murach zamku biblioteka w swojej codziennej pracy nie tylko gromadzi, opracowuje i udostępnia swój księgozbiór, ale jest również punktem animacji kultury, stara się integrować czytelników poprzez organizowanie imprez kulturalnych, takich jak np. wystawy, konkursy, warsztaty, poranki głośnego czytania, spotkania autorskie czy bibliolito²⁶.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego dotyczących komputeryzacji bibliotek w Polsce, w 2020 roku w toszeckiej bibliotece znajdowało się 16 komputerów, w tym 12 dostępnych dla czytelników. Biblioteka oferuje również katalog on-line, a także umożliwia czytelnikom korzystanie z Internetu bezprzewodowego²⁷.

Dane statystyczne wskazują na niekorzystny trend zmniejszającej się z roku na rok liczby czytelników. O ile w 2010 roku biblioteki gminne obsługiwały ponad 2000 czytelników, w 2014 roku niemal 1500, w 2018 roku niemal 1000, to w 2020 roku już zaledwie 414 czytelników. Wraz ze spadkiem liczby czytelników zmniejszał się również personel bibliotek (w 2020 roku – 3 pracowników) oraz księgozbiór. W tym przypadku zauważyć należy jednak pozytywny akcent, jakim jest wzrost liczby wolumenów w 2020 roku o ponad 2 tysiące. Szczegółowe dane statystyczne dotyczące działalności bibliotek w gminie zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 25. Dane statystyczne dotyczące bibliotek na terenie gminy Toszek

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
pracownicy bibliotek	7	7	4	4	4	4	4	4	3	3	3
księgozbiór	55 898	54 926	37 454	36 796	36 325	34 466	33 584	33 942	33 799	32 984	35 027
czytelnicy w ciągu roku	2 086	1 651	1 445	1 461	1 498	1 453	1 389	1 179	995	709	414

²⁶ Centrum Kultury „Zamek w Toszku”, Biblioteka (https://www.zamektoszek.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=17&Itemid=147).

²⁷ Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	57 837	53 262	45 987	46 784	49 676	38 795	40 615	33 217	28 774	20 980	10 298
Wypożyczenia księgozbioru na czytelnika	27,7	32,3	31,8	32,0	33,2	26,7	29,2	28,2	28,9	29,6	24,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

3.5.2. Zajęcia edukacyjne i artystyczne

Mieszkańcy gminy Toszek mogą korzystać z wielu atrakcji kulturalnych, w tym z całorocznych zajęć edukacyjnych, czy jednorazowych imprez oraz spotkań w okresie wakacyjnym. Mogą przy tym wybierać spośród ponad dziesięciu edukacyjnych zajęć, które są kierowane do różnych grup wiekowych²⁸:

- Grupa wokalna,
- Grupa plastyczna GRAFITOWY KĄCIK,
- Grupa Plastyczna GRAFIT,
- Teatr DEJA VU,
- Grupa taneczna Szkoła Tańca Let's Dance z Gliwic,
- Nauka gry na gitarze,
- Nauka gry na keyboardzie,
- Zespół muzyki dawnej Tibiarum Scholares,
- Mażoretki grupa taneczna,
- Gimnastyka dla dorosłych,
- Chór TRYL .

²⁸ Centrum Kultury „Zamek w Toszku”, Zajęcia edukacyjne Centrum Kultury „Zamek w Toszku” (https://www.zamektoszek.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=18&Itemid=149).

Dane Głównego Urzędu Statystycznego pokazują, w jaki sposób zmieniała się liczba grup artystycznych oraz ich członków w poszczególnych latach z podziałem na ich charakter. W 2020 roku spośród 11 grup artystycznych najwięcej było grup muzyczno-instrumentalnych (7) oraz wokalnych i chóralnych (3). Grupy te liczyły również najwięcej uczestników – odpowiednio 45 i 30 osób. Szczegółowe zestawienie zaprezentowane zostało w poniższej tabeli.

Tabela 26. Grupy artystyczne i ich członkowie na terenie gminy Toszek w latach 2011-2020

Grupy artystyczne	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba grup artystycznych										
ogółem	9	2	6	5	11	11	15	14	19	11
teatralne	0	0	0	1	1	1	1	0	0	1
muzyczne, instrumentalne	3	1	3	1	3	3	3	7	7	7
wokalne i chóry	3	1	2	2	4	3	3	4	3	3
folklorystyczne (ludowe, pieśni i tańca, kapele)	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
taneczne	3	0	0	0	3	4	6	0	6	0
inne	-	-	-	-	0	0	2	3	3	0
Członkowie grup artystycznych										
ogółem	279	33	105	68	151	185	234	109	189	82
teatralne	0	0	0	14	17	11	11	0	0	7
muzyczne - instrumentalne	121	11	51	8	52	45	45	34	38	45
wokalne i chóry	59	22	42	46	44	32	34	38	30	30
folklorystyczne (ludowe, pieśni i tańca, kapele)	0	0	12	0	0	0	0	0	0	0
taneczne	99	0	0	0	38	97	99	0	84	0
inne	-	-	-	-	0	0	45	37	37	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

3.5.3. *Imprezy cykliczne i jednorazowe*

Każdego roku w gminie Toszek organizowane są cztery cykliczne wydarzenia kulturalne i imprezy masowe, cieszące się zainteresowaniem nie tylko mieszkańców gminy. Najważniejsze z nich przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 27. Wydarzenia cykliczne realizowane w gminie Toszek

Wydarzenie	Charakterystyka
Plener malarski	Plener malarski na Zamku w Toszku to spotkanie artystyczne, w którym biorą udział twórcy z całej Polski i z zagranicy. Odbywa się zawsze w maju. Uczestnicy pleneru tworzą prace związane z miastem, jego legendami i zabytkami. Twórczo oddają ducha miejsca, w którym malują.
Brewerie toszeckie	To wydarzenie historyczno-artystyczne organizowane przez Centrum Kultury „Zamek w Toszku” zawsze w trzecią niedzielę maja. Historia Browerii Toszeckich rozpoczęła się 22 czerwca 1991 roku jako jednorazowe wydarzenie artystyczne, które zostało reaktywowane po piętnastu latach, by na stałe wpisać się w kalendarium imprez gminnych. Od 2016 roku Brewerie organizowane są w ramach ogólnopolskiej Nocy Muzeów. Istnieje wtedy możliwość bezpłatnego zwiedzania wieży zamkowej, w której mieści się Centrum Ekspozycji Historycznych. Słowo „Brewerie” oznacza bunt, zamieszki. W kontekście wydarzenia miało wzbudzać zainteresowanie oraz pokazać jego niepowtarzalność. Brewerie w interesujący sposób przybliżają historię, przy okazji promując piękno toszeckiego zamku, dziedzictwo kulturowe i historyczne Toszka i okolic. Stałymi punktami wydarzenia są pokazy walk rycerskich, dawnych ubiorów, rzemiosła średniowiecznego, kuchni, a także tańca. Podczas imprezy nie brakuje muzyki dawnej i współczesnej. Ciekawym elementem jest średniowieczny obóz usytuowany na dziedzińcu zamkowym.
Dni Toszka	Dwudniowa impreza plenerowa organizowana przez Gminę Toszek i Centrum Kultury „Zamek w Toszku” w pierwszy weekend lipca. Centralnym miejscem obchodów święta jest zabytkowy Rynek w Toszku. Pierwszego dnia przy dźwiękach jednej z lokalnych rozgłośni radiowych, która tego wieczora nadaje z Toszka na żywo, mieszkańcy i przyjezdni w każdym wieku

Wydarzenie	Charakterystyka
	bawią się na tzw. „beach party”. Drugi dzień adresowany jest do rodzin. Organizowane są wtedy koncerty, animacje, spektakle oraz zabawa taneczna.
Toszecki Jarmark Adwentowy	Co roku, w drugą sobotę grudnia, toszeckie uliczki zapełniają się stylowymi kramami z nietuzinkowym rękodziełem. Na odwiedzających czekają świąteczne pyszności, m.in. jabłka na gorąco nadziewane czekoladą i bakaliami, ślaska „mocza”, owoce w czekoladzie oraz grzaniec. U miejscowych rękodzielników można nabyć oryginalne wyroby idealne na świąteczne prezenty czy domowe dekoracje. Atrakcją dla dzieci jest wiedeńska karuzela i kataryniarz. Impreza jest inicjatywą toszeckiego koła DFK oraz samorządu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Centrum Kultury „Zamek w Toszku” (<https://www.zamektoszek.eu>).

Wydarzenia i spotkania jednorazowe odbywają się głównie w weekendy i w trakcie wakacji. O wszystkich wydarzeniach mieszkańcy są informowani na bieżąco za pośrednictwem mediów społecznościowych. Pośród całej gamy atrakcji można wymienić m.in.:

- Wielkie Toszeckie Rodzinne Spotkanie na zamku,
- Z Toszka palcem po Europie,
- Gra Tajemnicze Podziemia,
- Filmowe wtorki,
- Biznes Mama,
- Wystawy prac malarskich tj. „Batikiem malowane”,
- Zamkowe Kino Plenerowe,
- Toszecki Turniej Siatkarski,
- Letnia Potańcówka,
- Plenerowy Koncert Operetkowy,
- Letnie czwartki dla seniora na zamku,
- Złot Samochodów Zabytkowych,
- Bieg o Złotą Kaczkę,
- Toszecki Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej im. ks. prałata Mariana Piotrowskiego,
- Jarmark jakubowy,
- Jarmark wielkanocny.

Integra - integracyjne zawody sportowe im. dr. Ludwiga Guttmanna. Poza wskazanymi powyżej wydarzeniami i zajęciami, gmina stara się przyciągnąć turystów stale poszerzając swoją ofertę poprzez remonty zamku, odświeżanie i rekonstrukcje jego poszczególnych elementów. Stara się również zaznajamiać z historią tego miejsca w mniej konwencjonalny sposób, jak przeprowadzanie w ruinach zamku gier typu *escape room*, czy zaproszenie do współpracy youtuberów z Polish Paranormal TV i stworzenie filmu „Duchy Zamku w Toszku... Nocne Śledztwo”.

Analizując dane statystyczne dotyczące imprez, zauważamy, że w 2020 roku z powodu obostrzeń związanych z pandemią koronawirusa zorganizowano zaledwie 17 imprez, w których wzięło udział 5 465 osób. Liczba imprez była kilkakrotnie niższa niż w latach poprzednich, gdy wahała się pomiędzy 50 a 80. Podobnie liczba uczestników, która była niemal czterokrotnie niższa niż chociażby 2 lata wcześniej. Spośród poszczególnych rodzajów imprez zorganizowano najwięcej wystaw (5 w 2020 r. i 11 w 2019 r.) oraz koncertów (3 w 2020 r., 12 w 2019 r.) Szczegółowe zestawienie rodzajów imprez organizowanych na terenie gminy Toszek wraz z liczbą ich uczestników zostało przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 28. Imprezy organizowane przez centra, domy i ośrodki kultury oraz kluby i świetlice wraz z liczbą ich uczestników w gminie Toszek w latach 2011-2020

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba imprez										
imprezy ogółem	46	44	64	50	45	68	82	71	52	17
seanse filmowe	0	0	3	1	0	0	0	0	1	0
wystawy ogółem	3	11	12	5	5	9	14	15	11	5
festiwale i przeglądy artystyczne	-	-	-	-	1	2	1	1	2	0
koncerty	-	-	-	-	7	10	9	6	12	3
występy zespołów amatorskich	20	9	13	11	-	-	-	-	-	-
występy artystów i zespołów zawodowych	18	14	10	3	-	-	-	-	-	-
dyskoteki	0	0	0	1	-	-	-	-	-	-
prelekcje, spotkania, wykłady	0	5	4	0	7	16	26	14	3	1
imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne	1	1	0	5	5	6	0	0	1	5
konkursy	3	2	4	3	2	2	2	3	4	0

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
pokazy teatralne	-	-	-	-	3	3	3	3	3	2
konferencje	-	-	-	-	1	1	0	1	0	0
interdyscyplinarne	-	-	-	-	7	11	17	10	0	0
warsztaty	-	-	-	-	1	0	1	4	4	0
inne	-	2	18	21	6	8	9	14	11	1
Uczestnicy imprez										
uczestnicy imprez - ogółem	23 900	30 841	33 824	29 755	11 731	21 463	19 819	21 634	12 880	5 465
seanse filmowe	0	0	150	5	0	0	0	0	150	0
wystawy ogółem	10 000	11 000	11 200	120	2 805	9 500	8 500	8 900	300	4 000
festiwale i przeglądy artystyczne	-	-	-	-	60	350	190	110	150	0
koncerty	-	-	-	-	775	979	1 155	705	9 000	400
występy zespołów amatorskich	3 000	6 300	3 380	8 000	-	-	-	-	-	-
występy artystów i zespołów zawodowych	9 000	12 000	7 084	6 000	-	-	-	-	-	-
dyskoteki	0	0	0	2 300	-	-	-	-	-	-
prelekcje, spotkania, wykłady	0	250	270	0	427	392	460	800	1 100	15
imprezy turystyczne i sportowo rekreacyjne	800	800	0	250	400	996	0	0	700	700
konkursy	100	91	290	280	110	95	154	372	400	0
pokazy teatralne	-	-	-	-	350	620	512	380	450	200
konferencje	-	-	-	-	100	150	0	320	0	0
interdyscyplinarne	-	-	-	-	5 750	6 850	7 228	8 336	0	0
warsztaty	-	-	-	-	50	0	200	154	150	0
inne	-	400	11 450	12 800	904	1 531	1 420	1 557	480	150

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (<https://bdl.stat.gov.pl/>).

W ostatnich latach na terenie gminy Toszek zrealizowano dwie **imprezy masowe** – po jednej w roku 2018 i 2019. W roku 2020 nie było takich imprez. Jedną z przyczyn były obostrzenia związane z pandemią koronawirusa. Obie te imprezy miały charakter artystyczno-rozrywkowy, realizowane były na terenie otwartym a wstęp na nie był wolny.

3.5.4. Media w gminie Toszek

Mieszkańcy gminy Toszek nie powinni mieć problemu z dotarciem do informacji związanych z wydarzeniami dziejącymi się w ich okolicy. W gminie działa bowiem, miesięcznik „Po troszku po Toszku” dobrze funkcjonująca strona internetowa miasta (toszek.pl; turystyka.toszek.pl), a także strona Gminy na portalu społecznościowym Facebook.

Mieszkańcy raz w miesiącu mogą zagłębić się w lekturę, Gminnej Gazety Samorządowej „Po troszku o Toszku”. Czasopismo jest wydawane przez Urząd Miejski w Toszku i porusza najważniejsze kwestie z terenu gminy.

W obiektywie „Toszek TV”, której kilkuminutowe filmy są umieszczane na stronie głównej miasta, mieszkańcy mogą zobaczyć relacje z najważniejszych imprez, wydarzeń, spotkań czy inwestycji z terenu gminy.

3.6. Sport i turystyka

Lokalizacja oraz infrastruktura gminy sprzyjają podejmowaniu aktywnego wypoczynku i rekreacji, oferując mieszkańcom możliwość podjęcia aktywności sportowej. W gminie siedzibę mają kluby sportowe:

- Sekcja Mażorettek Magnolia z Kotulina;
- Toszecka Grupa Kolarska;
- Ludowy Klub Sportowy „Przyszłość” Ciochowice;
- Klub Łuczniczy A3D Toszek;
- Klub Sportowy „Zamkowiec” Toszek;
- Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Ruch” w Pniowie;
- Ludowy Klub Sportowy „Orzeł” Paczyna.

W gminie znajduje się powstały w 2013 roku kompleks boisk rekreacyjno-sportowych „Orlik”, na który składają się boisko do piłki nożnej z nawierzchnią ze sztucznej trawy, oraz boisko wielofunkcyjne (koszykówka).

Gmina posiada przejrzystą i atrakcyjną stronę poświęconą turystyce w gminie. Na stronie www.turystyka.toszek.pl turyści mogą zaplanować swój pobyt, zdobyć interesujące informacje na temat atrakcyjnych turystycznie miejsc, poznać historię gminy. W kontekście

turystyki na terenie gminy funkcjonują również ośrodki oferujące miejsca noclegowe oraz lokale gastronomiczne²⁹:

- Restauracja „Złota Kaczka”;
- Dom Biesiadny „Bumerang”;
- Pizzeria „Costa”;
- Gospodarstwo agroturystyczne „Ranczo” Kornelia i Krystian Kiełbasa;
- Gospodarstwo agroturystyczne Maria i Winfryd Mendla;
- Agroturystyka „U Grzesia”;
- HG Hotel i Restauracja;
- Cukiernia i Kawiarni „Grzybek”;
- Apartamenty Toszeckie.

Wśród miejsc i wydarzeń atrakcyjnych z turystycznego punktu widzenia wskazać należy³⁰:

- **Układ urbanistyczny miasta**

Układ urbanistyczny miasta Toszek wpisany jest do rejestru zabytków. Czytelny pierwotny, owalny zarys miasta, w osi wschód-zachód. Z narożników centralnego prostokątnego rynku i pośrodku krótszych pierzei wybiegają ulice, tworzące układ szachownicowy. Pierzeje zabudowane budynkami dwukondygnacyjnymi w układzie kalenicowym. Ratusz usytuowany w południowo-wschodnim narożniku placu rynkowego. Zachowany układ parcel z budynkami frontowymi od rynku i oficynami przy ulicach równoległych.

²⁹ <https://turystyka.toszek.pl/2731/noclegi-i-gastronomia.html>

³⁰ Dane przekazane przez Urząd Miejski w Toszku.

Na zachód od rynku znajduje się kościół parafialny oraz zamek – na wzgórzu, oddzielonym fosą. Na południe od miasta kościół cmentarny.

- **Zespół zamkowy w Toszku**

Ruiny zamku w Toszku usytuowane są na wzgórzu na zachód od starego miasta. Zamek wzniesiony został na przełomie XIV i XV w. w miejscu XII-wiecznego grodu drewnianego. Budowla przechodziła burzliwe koleje losu – zniszczona w wyniku nawały husyckiej, odbudowana została w latach 1433-1480 przez księcia opolskiego Przemysława, po raz kolejny została odbudowana po pożarze i przekształcona w rezydencję nowożytną przez Kaspara hr. Colonnę w latach 1650-1666. W późniejszych latach zamek stanowił własność Posadowskich i Adolpha v. Eichendorffa, ojca poety Josepha. Od czasu pożaru w 1811 r. pozostaje w ruinie. Zamek gotycki, z elementami renesansowymi i barokowymi, na nieregularnym rzucie o owalnym narysie murów. Zachował się budynek bramny i budynek

mieszkalny z istniejącą basztą północną oraz stajnią a po stronie wschodniej – nowożytną fortyfikację na rzucie trapezu z czterema bastionami, bramą i pozostałościami wcześniejszej fosy. Przy bramie, połączony z bastionem, znajduje się tzw. „dom burgrabiego”. Godne wzmianki są również zabudowania tzw. Dolnego Zamku wzniesionego po pożarze w 1811 r. oraz usytuowany w oficynie Domek Bractwa Strzeleckiego.

- **Figura św. Jana Nepomucena na Rynku w Toszku**

Toszek, rynek - pomnik powstał na początku XVIII w., kiedy miasto wraz z okolicą należało do Korony Czeskiej, jego powstanie związane jest z osobą hrabiego Christopha Leopolda Colonne. Dokładny rok powstania pomnika nieznany bliżej artysta rzeźbiarz „zaszyfrował” w formie chronostychu - zastosowane w inskrypcji wielkie litery, z których każda odpowiada którejś z cyfr rzymskich, dają się matematycznie zliczyć. Po ich prawidłowym zsumowaniu otrzymujemy datę 1725. Richard Kosubek podkreślił, że w cokole monumentu znajduje się wnęka na świecę, którą zapalano tam (w połowie XVIII wieku) w oktavie święta św. Jana Nepomucena (16–23 maja). Pomnik ucierpiał w wyniku wielkiego pożaru miasta (1833), w roku 1852 został ogrodzony.

Prace konserwatorskie prowadzono przy nim w roku 1936 oraz w latach 1999-2000, kiedy to koordynował je społeczny komitet Nepomucen, powołany pod auspicjami Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Toszeckiej.

- **Architektura sakralna**

Kościół parafialny pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Toszku. Pierwotny wzniesiony po 1163 r. przez premonstratensów wrocławskich. Obecny zbudowany ok. 1450 r., gruntownie przekształcony w latach 1713-1715 z fundacji Johanna Dietricha v. Peterswald.

Kościół to późnogotycka, zbarokizowana, trójnawowa, sklepiona bazylika z emporami i pseudotranseptem oraz wydłużonym, trójbocznie zamkniętym prezbiterium i dostawioną w 1860 r. wieżą. Wewnątrz bogate wyposażenie z XVIII i XIX w.

Późnobarokowy kościół cmentarny św. Barbary, zbudowany z fundacji hr. Fr. Kotulińskiego, między 1720 a 1750 r. Kościół uległ spaleniowi w 1833 r. a odbudowany został w 1849 r. Budowla sklepiona, prezentuje ciekawy rzut, z prostokątną nawą i trójlistną częścią wsch.

Pozostałe atrakcje turystyczne zlokalizowane na terenie gminy Toszek to m.in.³¹:

- Dawny Hotel Guttmanna z tablicą pamiątkową ku czci Powstańców Śląskich

„W budynku przy ul. Gliwickiej 34. znajduje się obecnie m.in. Bank Spółdzielczy, na jego elewacji widnieje pamiątkowa tablica informująca, że mieściła się tutaj komenda toszecko-gliwickiego oddziału w czasie powstań śląskich (w latach 1919 -1921 r.) oraz Polski Komisariat Plebiscytowy. Tablica została ufundowana przez harcerzy i odsłonięta 3 maja 1966 r.”³².

- Szpital w Toszku - dawny obóz NKWD

„Obóz utworzony w maju 1945, istniał do 25 listopada 1945 roku, podlegał komendanturze we wschodnim Berlinie, w dzielnicy Karlshorst. W lipcu 1945 roku z przepętnionego więzienia w Budziszynie przewieziono do Toszka w trzech transportach 3665 cywilów. Transport odbywał się 6-8 dni, w bydłych wagonach kolejowych, w wyniku czego zmarło w nim kilkanaście osób. W obozie znajdowało się już wtedy ok. 1000 więźniów z Wrocławia i Górnego Śląska. Najprawdopodobniej w obozie przebywało 4600 osadzonych, w tym 30 kobiet. Komendantem obozu był pułkownik Pylajew, strażnikami byli żołnierze radzieccy, członkowie NKWD, wśród nich okrucieństwem wyróżniał się podpułkownik Sagailnij, którego więźniowie nazywali "Krwawy pies.”

Toszek był surowym obozem pracy przymusowej, w którym więźniowie pracowali wyłącznie ręcznie, bez narzędzi, na polu i w lesie. Strażnicy często stosowali wobec nich przemoc i w wyniku ciężkich pobić więźniowie umierali. Ludzie, którzy zmarli podczas pracy pochowani zostali w prowizorycznym grobie na obrzeżach miasta”³³.

³¹ <https://turystyka.toszek.pl/2729/warto-zobaczyc.html>

³² <https://turystyka.toszek.pl/2780/hotel-guttmanna.html>

³³ <https://turystyka.toszek.pl/2781/szpital.html>

- Miejsce upamiętnienia ofiar obozu NKWD

„Ogromny głaz narzutowy z tablicą z brązu, krzyżem i napisem w języku polskim i niemieckim: "Tu spoczywają Ofiary obozu NKWD W Toszku. Maj – listopad 1945", został odsłonięty 16 maja 1998 roku”³⁴.

- Pomnik „Ofiarom Wojen”

„Obecny pomnik ma wymiar uniwersalny, poświęcony jest wszystkim poległym i zaginionym w czasie wojen, bez względu na narodowość czy wyznanie religijne. Co roku, 11 listopada, po mszy w kościele parafialnym, przedstawiciele toszeckich władz samorządowych oraz mieszkańcy gromadzą się przy pomniku, przy ulicy Strzeleckiej, aby uczcić pamięć tych, którzy zginęli w czasie wojen w XX wieku, bez względu na narodowość czy przynależność państwową”³⁵.

- Dawny klasztor sióstr boromeuszek

„Obecnie budynek dawnego klasztoru tylko częściowo związany jest z Kościołem”³⁶.

- Dolny Dwór;

„Budynek wzniesiony przed 1811 r., został rozbudowany w 1880 r. Do Dworu prowadziły dwie okazałe bramy, a wokół rozciągał się duży park z fontanną. W 1841 r. Dwór Dolny oraz dobra zamkowe przeszły w ręce rodziny Guradze i pozostały ich własnością do 1945r.

Między bramami, przy głównej ulicy, znajduje się Dom Bractwa Strzeleckiego. Parterowy budynek z naczółkowym dachem i trzykondygnacyjną wieżą zegarową pochodzi z I poł. XIX w. Wieża zwieńczona jest niewielką blaszaną kopułą z chorągiewką, na której widnieje data 1848. Historia Bractwa Strzeleckiego w Toszku sięga roku 1849. Powstało zapewne z przekształcenia straży obywatelskiej, która została powołana w 1848 r.ż. inicjatywy magistratu dla ochrony porządku w mieście. Jak podaje J. Chrzęszcz w swojej książce o Toszku, Abraham Guradze, właściciel dóbr toszeckich, podarował napierśnik ze srebnym łańcuchem królowi strzelców w roku 1849. Patronem bractwa był św. Sebastian. Tuż przed Zielonymi Świątami odbywały się zawody strzeleckie i wybierano króla strzelców, a w drugim

³⁴ <https://turystyka.toszek.pl/2745/pomnik-pomordowanych-przez-nkwd-w-toszku.html>

³⁵ <https://turystyka.toszek.pl/2784/pomnik-ofiarom-wojen.html>

³⁶ <https://turystyka.toszek.pl/2786/dawny-klasztor-siostr-boromeuszek.html>

dniu świąt Zesłania Ducha Św. urządzano w ogrodzie koncert. 12 czerwca 1905 r. obchodzono uroczystość 50 -lecia Bractwa Strzeleckiego. W lipcu 2016 r. z inicjatywy dr Andrzeja Cypriana Golisa reaktywowano Kurkowe Bractwo Strzeleckie i podjęto działania w celu rewitalizacji zabytkowego budynku³⁷.

- Kościół i dzwonnica w Paczynie

„Kościół św. Marcina w Paczynie - W aktach wizytacyjnych diecezji wrocławskiej zamieszczona została wzmianka o istnieniu kościoła w Paczynie już w 1274 r. Obecnie Kościół parafialny w Paczynie wzniesiony jest z cegły na fundamentach kamiennie-ceglanych, otynkowany. Zbudowany na planie wydłużonego prostokąta z półkolistym zamknięciem prezbiterium. Jest to trójnawowa bazylika o wąskich nawach bocznych i płytkim prezbiterium zamkniętym półkolistą absydą. W zachodnią część korpusu kościoła wtopiona jest prostopadłościenna wieża z ośmiobocznym zwieńczeniem nakryta kopulastym hełmem. Na przeciwległym krańcu kalenicy usytuowana jest prześwitowa ośmioboczna sygnaturka. Portal główny o kształcie prostokąta zamkniętego od góry półkoliście znajduje się w fasadzie zachodniej.

Drewniana Dzwonnica w Paczynie – wybudowana w 1679 r. na planie kwadratu, w konstrukcji słupowej na fundamencie z kamieni polnych. Ściany zwężające się ku górze, oszalowane są deskami. Dzwonnica zwieńczona izbicą, nad którą znajduje się gontowy, namiotowy dach³⁸.

- Kościół parafialny św. Michała Archanioła w Kotulinie

„Kościół parafialny św. Michała Archanioła w Kotulinie – powstał w 1305 r. pierwotnie drewniany usytuowany na cmentarzu w sołectwie Kotulin, po zniszczeniu odbudowany w latach 1904-1911 na miejscu starego kościoła, z którego zachowano tylko tylną część.”³⁹.

- Zabytkowa kapliczka w Wilkowiczkach

„Zabytkowa kapliczka w Wilkowiczkach – 114 letnia neogotycka kapliczka znajduje się w sołectwie Wilkowiczki. Ozdobiona wysoką wieżyczką z dzwonkiem, stoi na niewielkim

³⁷ <https://turystyka.toszek.pl/2789/dolny-dwor.html>

³⁸ <https://turystyka.toszek.pl/2735/kosciol-sw-marcina-w-paczynie.html>

³⁹ <https://turystyka.toszek.pl/2736/kosciol-parafialny-sw-michala-archaniola-w-kotulinie.html>

wzniesieniu, a obok niej pieczołowicie odnowiony krzyż z 1910 roku. Kaplica poświęcona była zawsze Matce Bożej Różańcowej i dlatego mieszkańcy mają szczególne upodobanie do maryjnych nabożeństw⁴⁰.

- Czworak w Kotliszowicach

„Czworak w Kotliszowicach – Ruiny budynku dworskiego znajdujące się w sołectwie Kotliszowice pochodzące z 1827 r.”⁴¹.

- Toszkołand

„Miejsce wypoczynku i rekreacji przeznaczone dla wszystkich pokoleń stworzone w myśl idei – „Integrujemy pokolenia w grach, zabawach i ćwiczeniach” stanowi przykład nowoczesnej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Sercem skwerku jest zadaszona altana z ławkami i stołami przeznaczonymi do gier planszowych (szachy, chińczyk, statki) oraz stół do gry w karty. Do dyspozycji odwiedzających jest bogato wyposażony plac zabaw nawiązujący do lokalnego zamku oraz plenerowa siłownia pozwalająca na aktywny wypoczynek, połączony z rozwojem zdrowia i sprawności fizycznej. Ponadto na terenie skwerku znajduje się specjalna ściana, do wyrażania swoich przekonań przy pomocy sztuki (graffiti)”⁴².

Większość z nich tworzy Toszecki Szlak Turystyki Kulturowej zarządzany przez Centrum Kultury „Zamek w Toszku”.

Przez teren gminy przebiegają również szlaki piesze oraz rowerowe⁴³:

- „Szlak Okrężny Wokół Gliwic”;
- „Szlak Powstańców Śląskich”;
- „Szlak Stulecia Turystyki”;
- Szlak pielgrzymkowy Drogi Św. Jakuba;
- „Ścieżka dydaktyczno-przyrodnicza „Fazaniec”;
- Trasa nr 388 – żółta (Toszek zamek – las Fazaniec – Kotliszowice – ptn. granica gminy);
- Trasa nr 18 – czerwona (Toszek – Płużniczka – ptn. granica gminy);

⁴⁰ <https://turystyka.toszek.pl/2737/zabytkowa-kapliczka-w-wilkowiczkach.html>

⁴¹ <https://turystyka.toszek.pl/2739/czworak-w-kotliszowicach.html>

⁴² <https://turystyka.toszek.pl/2746/toszkoiland.html>

⁴³ <https://turystyka.toszek.pl/2673/458/szlaki-piesze.html>,
<https://turystyka.toszek.pl/2674/458/szlaki-rowerowe.html>

- Trasa nr 30 – czarna (Toszek – pld. granica gminy);
- Trasa nr 384 – zielona (Toszek – Wilkowiczki – Pniów – Srocza Góra – pld. granica gminy).

W kontekście miejsc atrakcyjnych turystycznie należy zwrócić również uwagę na Uchwałę nr XXXV/451/2021 Rady Miejskiej w Toszku w sprawie przyjęcia "Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Toszek na lata 2022-2025 ", która prezentuje charakterystykę zabytków na terenie gminy. Zgodnie z zapisami dokumentu: „Najważniejszymi zabytkami Gminy Toszek są obiekty wyjątkowe w skali gminy i regionu, wyróżnione na podstawie licznych kryteriów, takich jak: wielowiekowa tradycja kulturowa wyrażona poprzez związek z wydarzeniami w historii gminy, wartość architektoniczna, jednorodność stylowa lub harmonijna mieszanina nawarstwień stylowych, powstanie w wyniku efektów pracy wybitnych twórców, zachowanie pierwotnych relacji z otoczeniem, ekspozycja w krajobrazie, etc. Obiekty te równocześnie stanowią podstawę dla promocji regionu i rozwoju turystyki. (...) Gmina Toszek sprawnie zarządza i sprawuje opiekę nad obiektami zabytkowymi na terenie gminy. Zadanie to realizowane są między innymi poprzez sporządzanie dokumentu, który wytacza kierunki działania w tym obszarze, tj. Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Toszek”⁴⁴.

3.7. Zarządzanie Gminą Toszek

Gmina Toszek jest sprawnie zarządzaną gminą. Gmina podejmuje aktywną współpracę z jednostkami publicznymi i prywatnymi przy organizacji rozwoju życia lokalnego, stwarzając tym samym warunki do lepszego rozwoju u poprawy jakości życia w gminie.

W celu dalszego rozwoju konieczne jest, aby kontynuowanie były obecnie prowadzone inicjatywy mające na celu wspieranie inicjatywy mieszkańców w zakresie dalszego rozwoju lokalnego i regionalnego o charakterze kulturalnym i turystycznym.

Dodatkowo biorąc pod uwagę zmieniające się uwarunkowania formalno- prawne oraz konieczność podnoszenia standardu świadczenia usług konieczne jest dalsze doskonalenie kadry urzędniczej.

⁴⁴ Gminny Programy Opieki nad Zabytkami Gminy Toszek na lata 2022-2025.

Wzmocnienia wymaga również system promowania walorów środowiskowych oraz kulturowych Gminy.

4. Identyfikacja mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń Gminy Toszek

Mocne oraz słabe strony funkcjonowania gminy we wszystkich jego sferach wskazane zostały w procesie konsultacji społecznych przez interesariuszy gminy Toszek, w tym przez mieszkańców oraz przedsiębiorców uczestniczących w badaniu ankietowym.

4.1. Wyniki badań ankietowych

Poniżej przedstawione zostały wyniki badań ankietowych, które uwzględniają poziom satysfakcji mieszkańców gminy oraz przedsiębiorców pod względem istniejącej infrastruktury na analizowanym terenie. Pomimo pozytywnych tendencji wykazanych w Diagnozie uwarunkowań gminy Toszek (rozdział 3) nie można przyjąć jednoczesnego wzrostu poziomu satysfakcji mieszkańców – skorelowanego ze wzrostem ilościowym i jakościowym.

Poziom satysfakcji stanowi odrębny element oceny infrastruktury, który bazuje, nie na trendach i zmianach ilościowych, a na subiektywnych odczuciach respondentów. W związku z czym analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń nie stanowi uzupełnienia zapisów przeprowadzonej diagnozy uwarunkowań, a stanowi odrębny element analizy stanu obecnego na terenie gminy.

4.1.1. Mocne strony i szanse rozwojowe gminy

Mieszkańców gminy Toszek biorących udział w badaniu CAWI poproszono o wskazanie najmocniejszych stron gminy w odniesieniu do poszczególnych sfer jej funkcjonowania.

Przestrzeń i środowisko

Zdaniem większości badanych, najistotniejszym aspektem gminy w sferze przestrzeni i środowiska jest jej położenie w pobliżu innych ośrodków miejskich (58,7% wskazań). Co trzeci z respondentów wskazywał, że zaletą gminy jest dostępność terenów zielonych (33,3%), a 28,6% badanych wymieniało również estetykę krajobrazu.

Wśród innych odpowiedzi znalazły się wskazania m.in. na niewielką liczbę mieszkańców oraz panujące w gminie ciszę i spokój. Dwóch respondentów wskazało na brak mocnych stron w tym zakresie (łącznie 12,7%)⁴⁵.

Wykres 5. Jakie są Pana/Pani zdaniem mocne strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem mocne strony

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

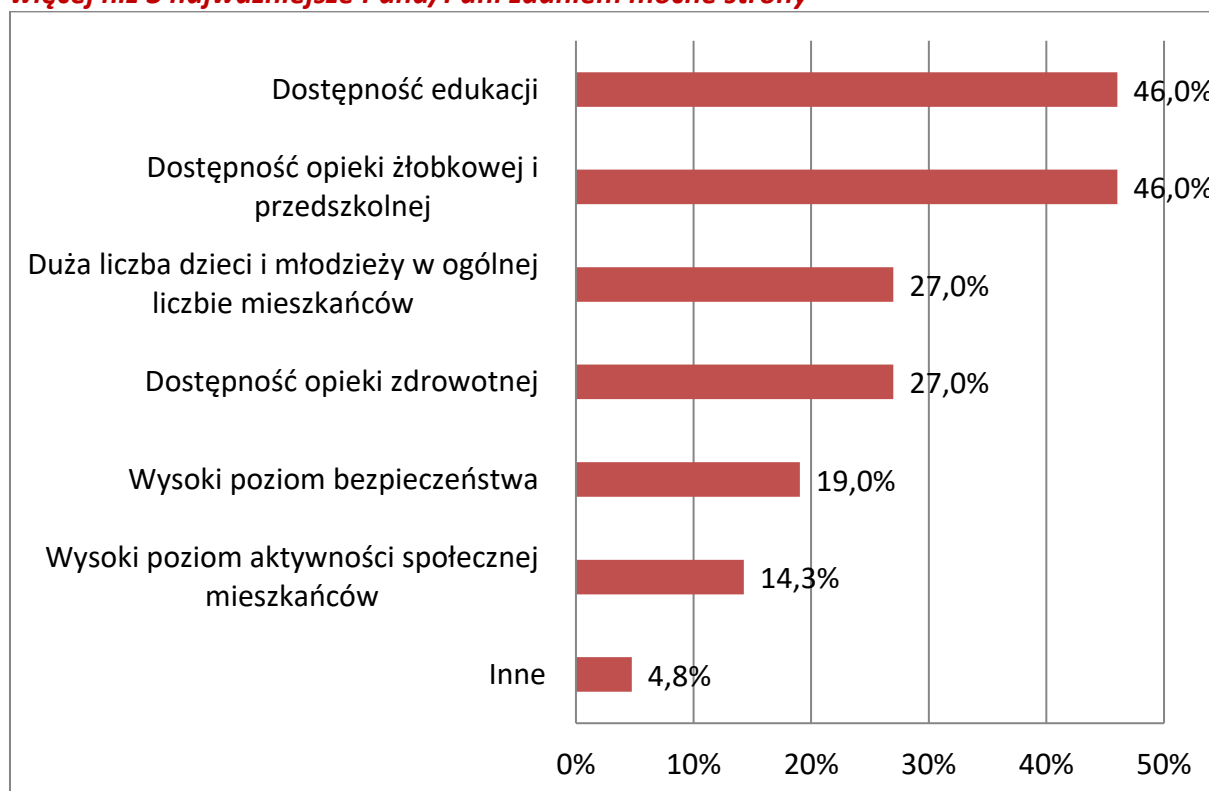
⁴⁵ Wśród innych odpowiedzi znalazły się wskazania na aspekty odnoszące się do innych sfer, jak oferta kulturalna gminy, przyjazna społeczność, dostępność opieki żłobkowej i przedszkolnej.

Społeczeństwo

Według mieszkańców gminy, jej najmocniejszymi stronami pod względem społeczeństwa są: dostępność edukacji oraz dostęp do opieki żłobkowej i przedszkolnej (po 46,0% wskazań). Nieco częściej niż co czwarty respondent wskazywał ponadto na dużą liczbę dzieci i młodzieży wśród mieszkańców oraz na dostępność opieki zdrowotnej (po 27,0% wskazań). Co piąty badany wśród mocnych stron gminy wymieniał dodatkowo poziom bezpieczeństwa (19,0%).

Zdaniem jednego z badanych, w gminie nie dostrzega się pozytywnych aspektów w sferze społecznej (odpowiedzi „inne”; łącznie 4,8%)⁴⁶.

Wykres 6. Jakie są Pana/Pani zdaniem mocne strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem mocne strony

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

⁴⁶ Wśród innych odpowiedzi znalazły się wskazania na aspekty odnoszące się do innych sfer, jak dostępność terenów zielonych. Jeden z respondentów odwoływał się ponadto do identyfikowanych problemów społecznych (alkoholizm).

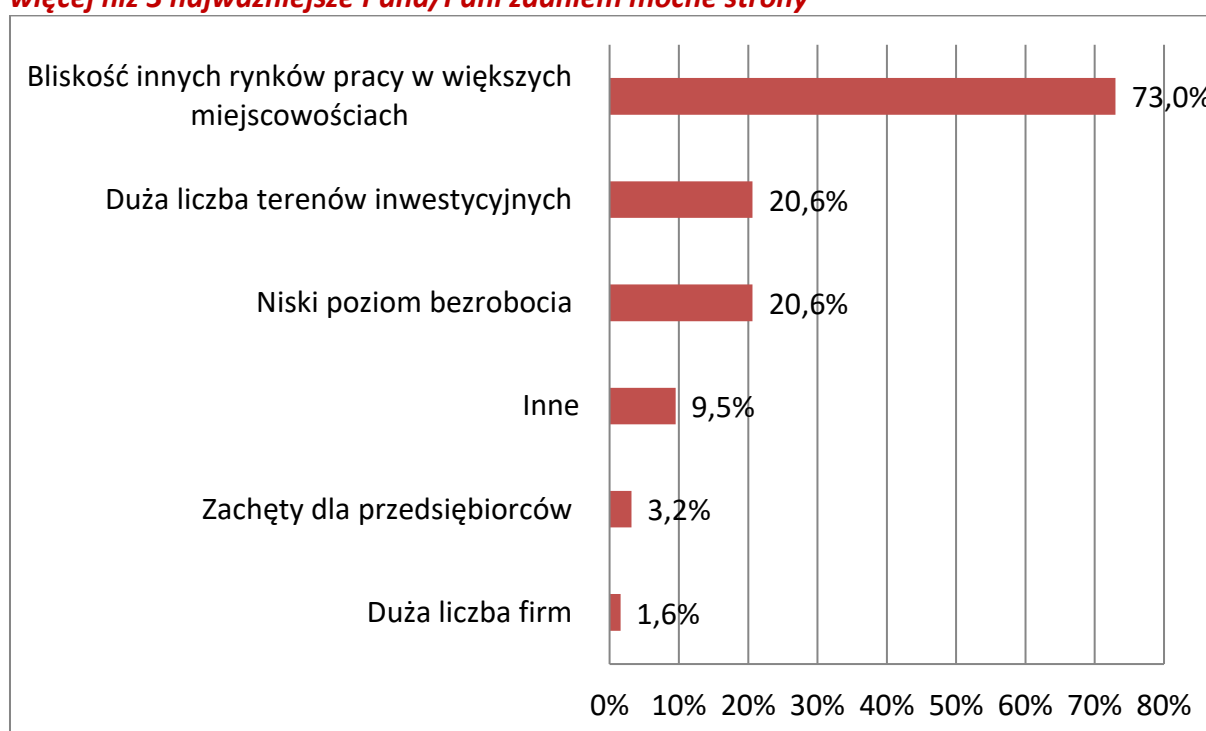

Gospodarka i rynek pracy

Blisko $\frac{3}{4}$ mieszkańców gminy deklarowało, że jej najsilniejszą stroną pod względem gospodarki i rynku pracy jest bliskość innych rynków w większych miejscowościach (73,0% wskazań). Co drugi respondent wskazywał ponadto na dużą liczbę terenów inwestycyjnych oraz niski poziom bezrobocia (po 20,6% wskazań).

Wśród innych odpowiedzi wskazywano, że nie dostrzega się mocnych stron w tym zakresie (łącznie 9,5% odpowiedzi).

Wykres 7. Jakie są Pana/Pani zdaniem mocne strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem mocne strony

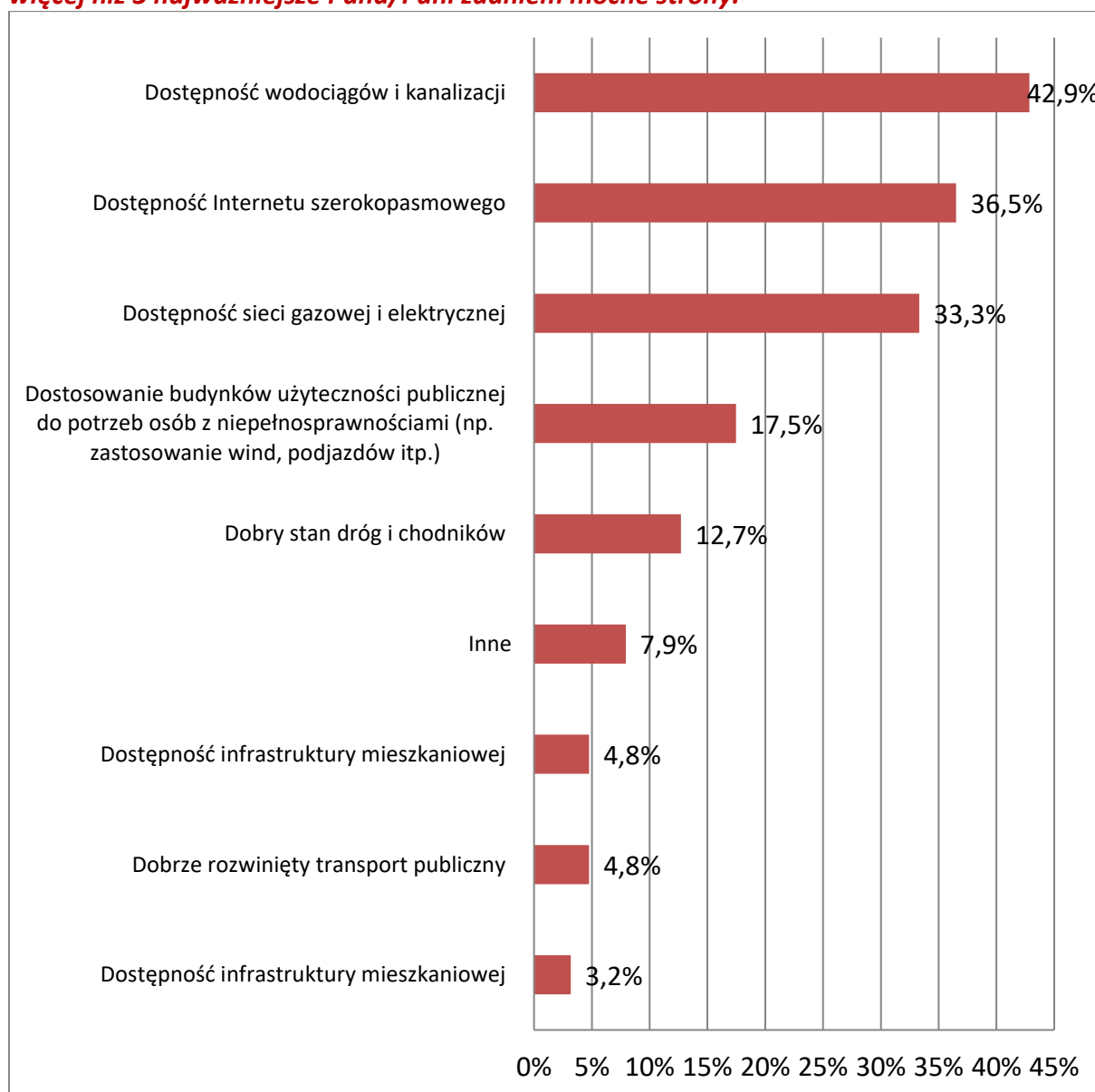
Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Infrastruktura techniczna i społeczna

Zdaniem znacznej części badanych mieszkańców, mocną stroną gminy w odniesieniu do infrastruktury technicznej i społecznej jest dostępność wodociągów i kanalizacji (42,9% odpowiedzi). Stosunkowo często wskazywano również na dostęp do Internetu szerokopasmowego (36,5%) oraz dostępność sieci gazowej i elektrycznej (33,3%).

Wśród innych odpowiedzi znalazły się wskazania na brak mocnych stron gminy w tej sferze (łącznie 7,9% odpowiedzi).

Wykres 8. Jakie są Pana/Pani zdaniem mocne strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem mocne strony.

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

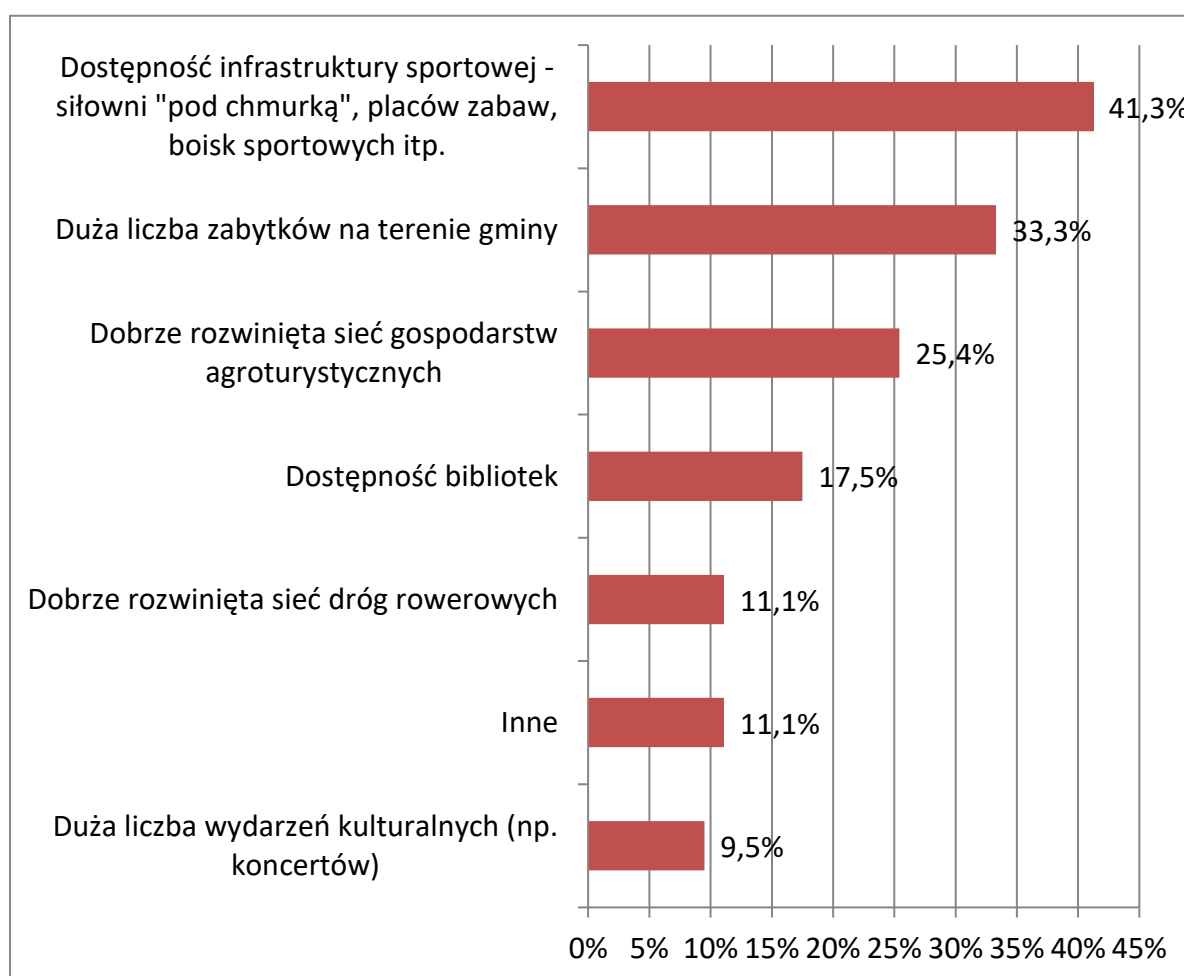

Kultura, sport, rozrywka, turystyka

Według 41,3% biorących udział w badaniu mieszkańców gminy Toszek, jej najmocniejszą stroną w sferze kultury, sportu, rozrywki i turystyki jest dostępność infrastruktury sportowej. Co trzeci z respondentów wskazywał również na dużą liczbę zabytków w gminie (33,3%), a co czwarty – na dobrze rozwiniętą sieć gospodarstw agroturystycznych (25,4%).

Wśród innych odpowiedzi wskazywano na brak pozytywnych aspektów gminy w tej sferze (łącznie 11,1% odpowiedzi)⁴⁷.

Wykres 9. Jakie są Pana/Pani zdaniem mocne strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem mocne strony

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

⁴⁷ Wśród innych odpowiedzi znalazły się wskazania na aspekty związane z innymi sferami, jak przyjazna społeczność oraz spokój i cisza panujące w gminie. Dodatkowo wskazano na problem związany z brakiem dostępu do gminnych ścieżek rowerowych.

4.1.2. *Słabe strony i zagrożenia dla rozwoju gminy*

Mieszkańców gminy poproszono o wskazanie jej najbliższych stron.

Przestrzeń i środowisko

W odniesieniu do sfery przestrzeni i środowiska, częściej niż co drugi respondent wskazywał na niezagospodarowanie przestrzeni publicznych (55,6%), jakość terenów zielonych (54,0%) oraz częstotliwość połączeń komunikacyjnych (52,4%). Średnio co trzeci z badanych wymieniał ponadto estetykę krajobrazu (33,3%) lub jakość połączeń komunikacyjnych (31,7%).

Wśród innych odpowiedzi znalazły się m.in. wskazania takie jak nieodrestaurowana zabudowa wzdłuż głównej arterii miasta, niska jakość dróg w gminie, nasilenie ruchu samochodowego, w tym samochodów ciężarowych, duże zanieczyszczenie powietrza, zwłaszcza w sezonie grzewczym oraz ogólne zaniedbanie infrastruktury gminy (łącznie 12,7% wskazań).

Wykres 10. Jakie są Pana/Pani zdaniem słabe strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem słabe strony.

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

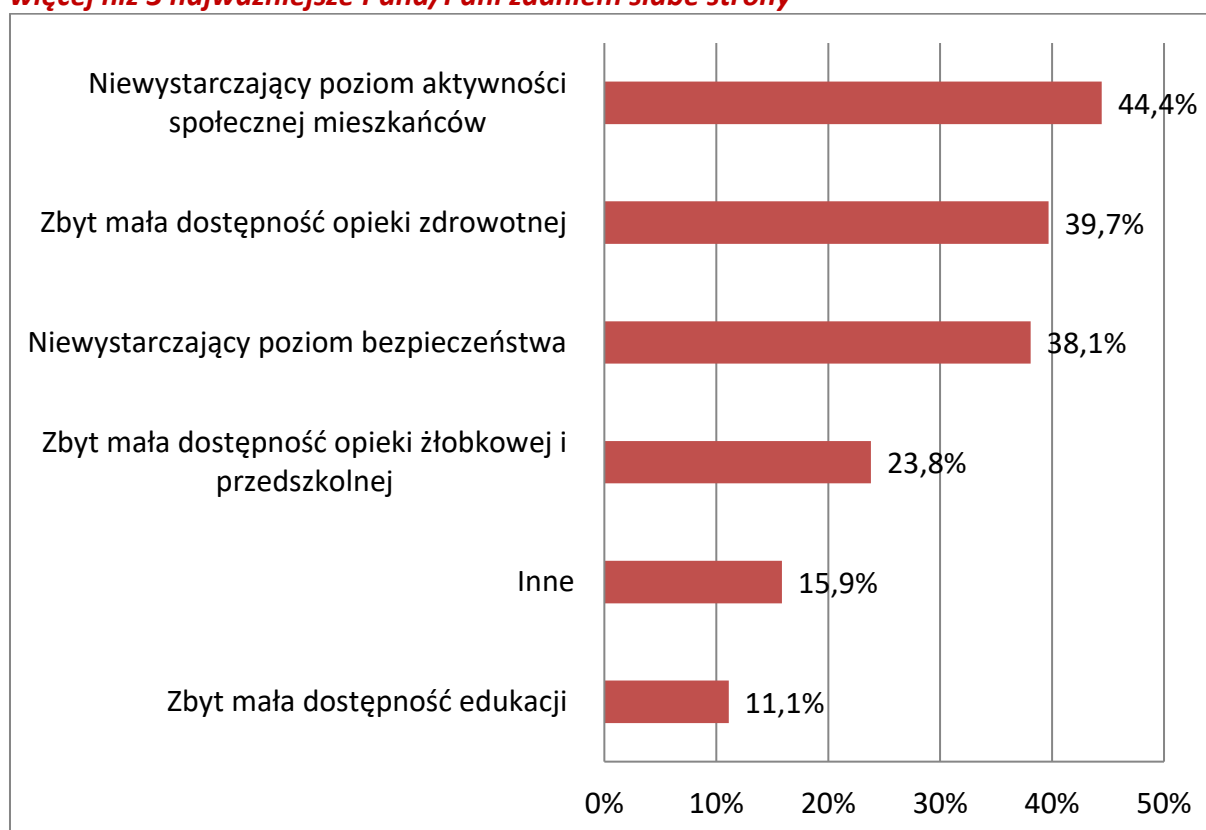

Spółeczeństwo

Zdaniem mieszkańców gminy, jej najsłabszymi stronami w sferze społecznej są: niski poziom aktywności społecznej ludności (44,4%), niewystarczająca dostępność opieki zdrowotnej (39,7%) oraz niski poziom bezpieczeństwa (38,1%). Niespełna co czwarty z respondentów wskazywał również na niewystarczającą dostępność opieki żłobkowej i przedszkolnej (23,8%).

Wśród innych odpowiedzi wskazywano m.in. na niski poziom bezpieczeństwa drogowego wskutek niedostosowania infrastruktury drogowej, duży problem alkoholizmu w gminie oraz brak chęci podjęcia dialogu z mieszkańcami przez władze gminne (łącznie 15,9%).

Wykres 11. Jakie są Pana/Pani zdaniem słabe strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem słabe strony

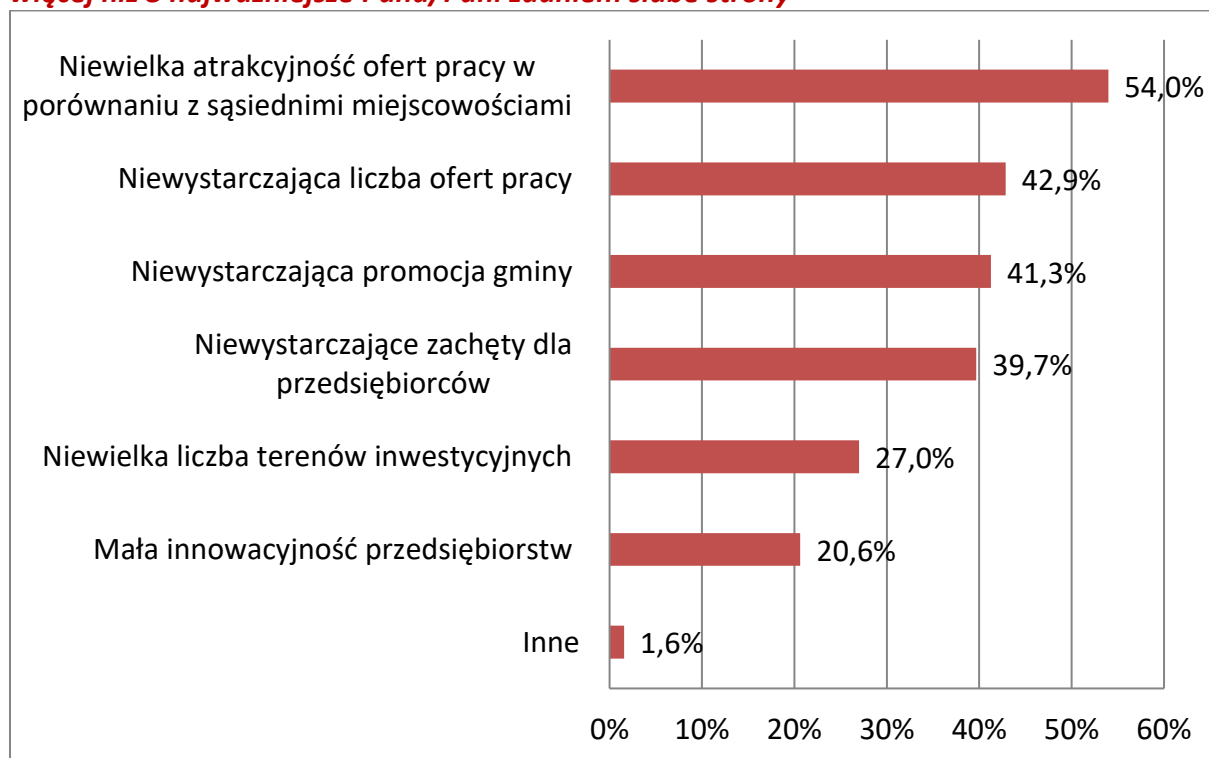

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Wśród słabych stron gminy w zakresie gospodarki i rynku pracy zaliczano przede wszystkim niską atrakcyjność ofert pracy w porównaniu z sąsiednimi miejscowościami (54,0%). 42,9% badanych wskazało również na niewystarczającą liczbę ofert pracy. 41,3% odpowiedzi dotyczyło niewystarczającej promocji gminy, a 39,7% – zbyt małych zachęt dla przedsiębiorców. Częściej niż co czwarty respondent deklarował ponadto, że gminę cechuje niska liczba terenów inwestycyjnych (27,0%), a co piąty wskazywał na małą innowacyjność gminnych firm (20,6%).

Pojawiła się również jedna inna odpowiedź, nieuwjęta w kafeterii pytania. Respondent wskazał, że gmina posiada tereny, które od wielu lat są nieefektywnie przekształcane, a które można byłoby wykorzystać w celu utworzenia elektrowni wiatrowej czy położenia paneli fotowoltaicznych, co pozwoliłoby obniżyć koszty energii. Jak podkreślił badany, brakuje dialogu władz z przedsiębiorcami, a także zachęt do rozwoju istniejących przedsiębiorstw i tworzenia nowych (1,6% wskazań).

Wykres 12. Jakie są Pana/Pani zdaniem słabe strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem słabe strony

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

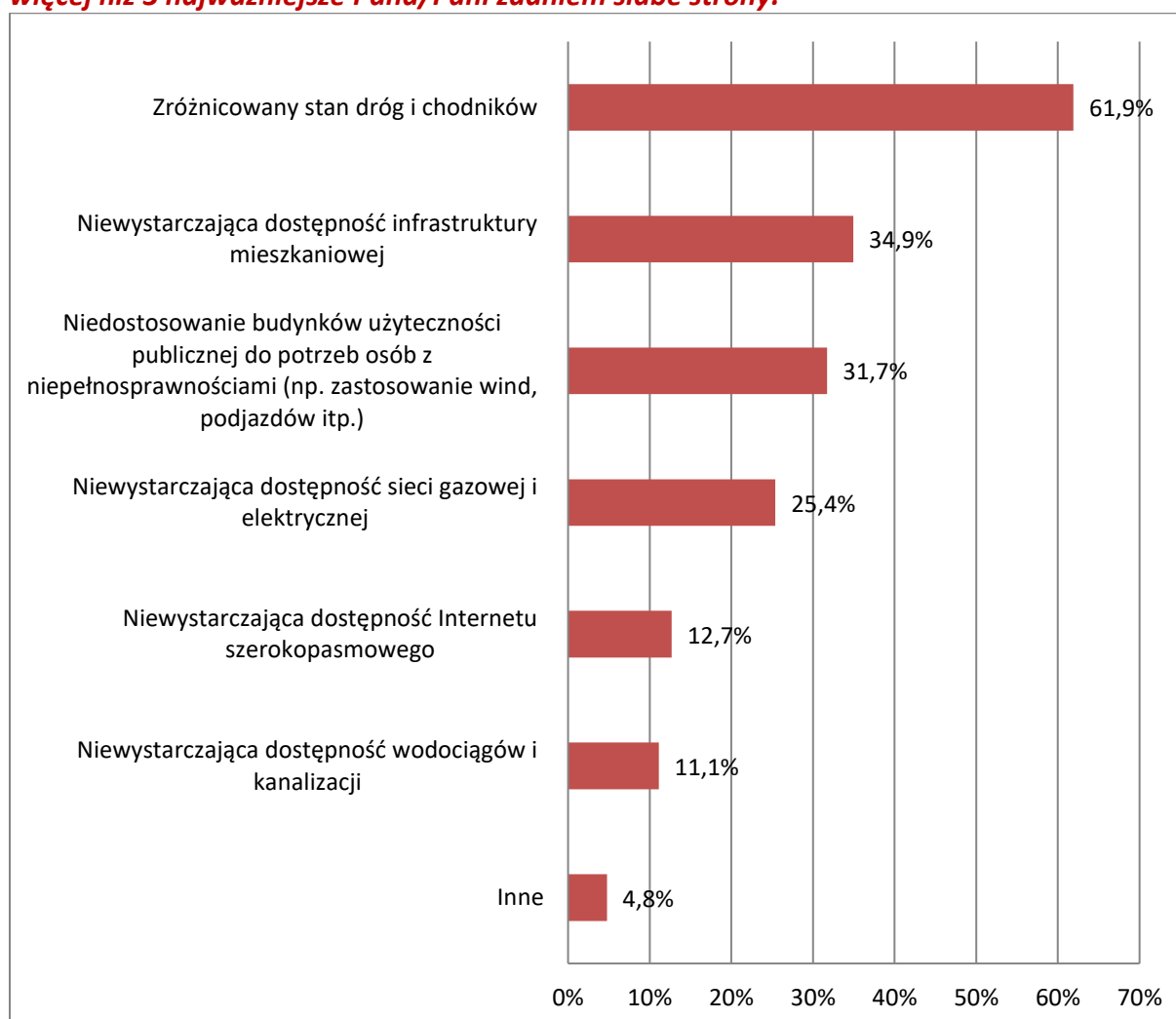

Infrastruktura techniczna i społeczna

Zgodnie z wynikami badania CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, jej najsłabszą stroną pod względem infrastruktury technicznej i społecznej jest zróżnicowany stan dróg i chodników (61,9% odpowiedzi). Stosunkowo często wskazywano również na niską dostępność infrastruktury mieszkaniowej (34,9%) oraz występowanie barier architektonicznych dla osób z niepełnosprawnościami (31,7%). Co piąty z badanych mieszkańców wymieniał niewystarczającą dostępność do sieci gazowej i elektrycznej (25,4%).

Wśród innych odpowiedzi wskazywano na wysokie koszty gospodarowania odpadami, zróżnicowanie infrastruktury miasta i sołectw oraz brak zachęt dla młodych w zakresie osiedlania się w gminie (łącznie 4,8%).

Wykres 13. Jakie są Pana/Pani zdaniem słabe strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem słabe strony.

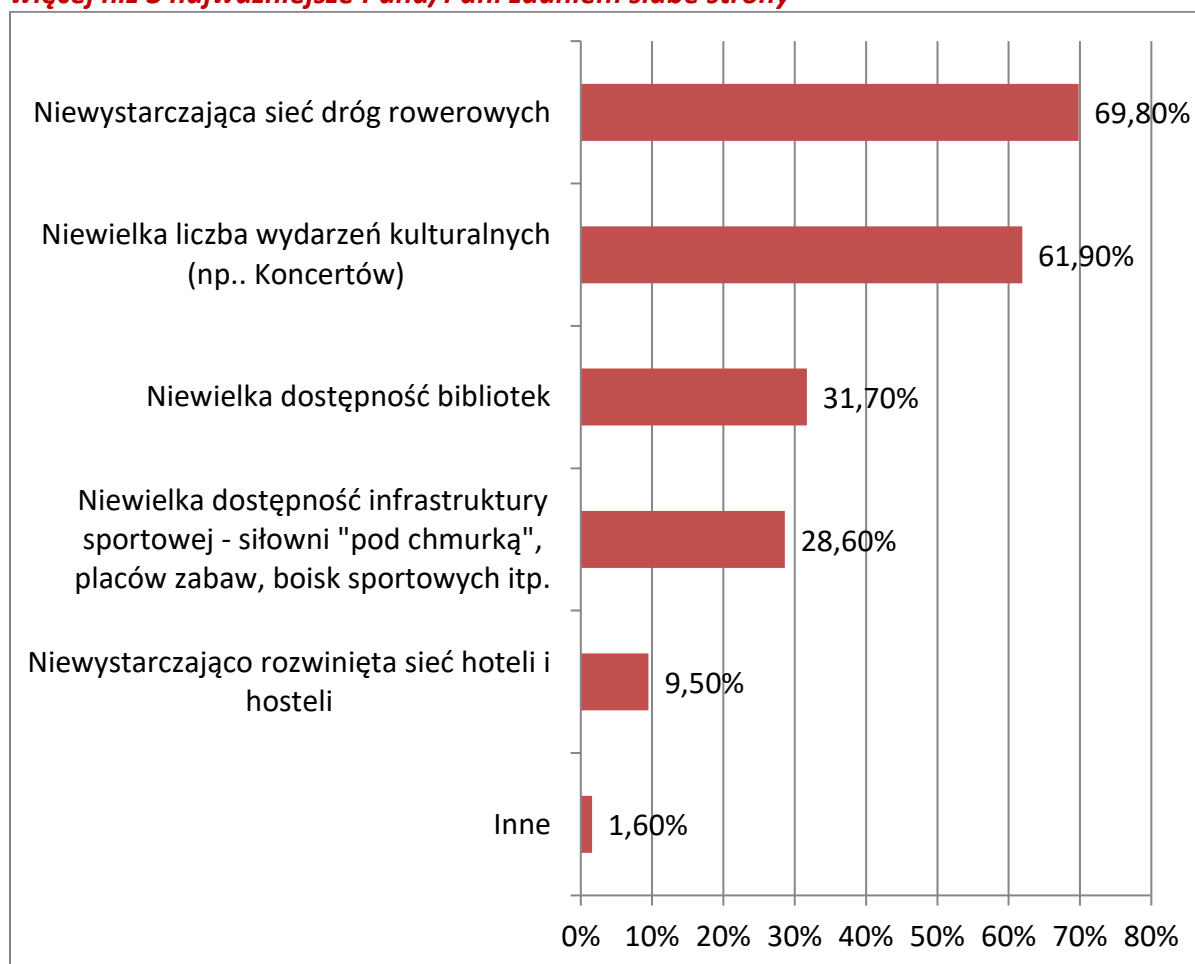
Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Kultura, sport, rozrywka, turystyka

Do słabych stron gminy w zakresie kultury, sportu, rozrywki i turystyki badani mieszkańcy gminy zaliczali przede wszystkim niewystarczającą sieć dróg rowerowych (69,8%) oraz małą liczbę wydarzeń kulturalnych (61,9%). Blisko co trzeci respondent wskazywał ponadto niską dostępność bibliotek, kin czy teatrów (31,7%), a nieco częściej niż co czwarty – niewystarczający dostęp do infrastruktury sportowej (28,6%).

Inna odpowiedź wskazywała na brak/niską jakość infrastruktury zabaw dla najmłodszych, w tym placów czy sal zabaw (1,6%).

Wykres 14. Jakie są Pana/Pani zdaniem słabe strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem słabe strony

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Mieszkańców gminy Toszek spytano także, w jakim obszarze, ich zdaniem, gmina ma szansę zyskać przewagę nad innymi gminami powiatu gliwickiego czy województwa śląskiego. Średnio co czwarty z respondentów wskazywał na wizerunek gminy jako miejsca przyjaznego dla turystów (25,4%), a co piąty – jako atrakcyjną przestrzeń do rekreacji (20,6%). 17,5% badanych mieszkańców wskazało, że obszarem, w którym gmina mogłaby przeważać nad sąsiednimi gminami, mogłoby być promowanie jej jako miejsc dobrego do życia.

Wśród innych odpowiedzi znalazły się wskazania na niedostrzeganie tego typu obszarów lub konieczność podjęcia działań służących podniesieniu atrakcyjności gminy w wymienionych sferach (łącznie 7,9% wskazań).

4.1.3. Podsumowanie analizy mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń zidentyfikowanych przez interesariuszy (mieszkańców i przedsiębiorców) gminy Toszek

Poniższy diagram przedstawia zestawienie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń gminy Toszek, które zostały zidentyfikowane w ramach badania ankietowego z mieszkańcami i przedsiębiorcami prowadzącymi działalność gospodarczą na terenie gminy. Mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia zostały przedstawione wraz z udziałem odpowiedzi mieszkańców wskazujących poszczególne aspekty. W poniższym diagramie zastosowano kryterium przekroczenia 15% wskazań odpowiedzi przez mieszkańców gminy Toszek uczestniczących w badaniu ankietowym.

Wskazania mieszkańców zostały zweryfikowane (przez pryzmat Diagnozy uwarunkowań Gminy) oraz uszczegółowione w analizie SWOT (podrozdział 4.2).

MOCNE STRONY GMINY TOSZEK:

Przestrzeń i środowisko:

- Dostępność terenów zielonych (33%)
- Estetyka krajobrazu (29%)
- Czyste powietrze (18%)

Społeczeństwo:

- Dostępność szkolnictwa wyższego (46%), dzięki efektywnemu skomunikowaniu z Opolem i Gliwicami
- Dostępność do opieki żłobkowej i przedszkolnej (46%)
- Duża liczba dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie mieszkańców (27%)
- Dostępność do opieki zdrowotnej (POZ) (27%)
- Wysoki poziom bezpieczeństwa (19%)

Gospodarka i rynek pracy:

- Duża liczba terenów inwestycyjnych (21%)
- Niski stopa bezrobocia (21%)

Infrastruktura techniczna i społeczna:

- Dostępność wodociągów i kanalizacji (43%)
- Dostępność Internetu szerokopasmowego (37%)
- Dostępność sieci gazowej
- Dostępność sieci elektrycznej (33%)
- Dostosowanie budynków użyteczności publicznej do ON (18%)

Kultura, sport, rozrywka, turystyka:

- Dostępność infrastruktury sportowej – siłowni „pod chmurką”, placów zabaw, boisk sportowych itp. (obszar miejski) (41%)
- Duża liczba zabytków na terenie gminy (33%)
- Dobrze rozwinięta sieć gospodarstw agroturystycznych (25%)
- Dostępność bibliotek na terenach miasta) (18%).

SŁABE STRONY GMINY TOSZEK:

Przestrzeń i środowisko:

- Niezagospodarowane przestrzenie publiczne (56%)
- Niska jakość terenów zielonych (54%)
- Nieodpowiednia jakość i częstotliwość połączeń komunikacyjnych (52%)
- Estetyka krajobrazu (33%)
- Niska jakość dróg na terenie gminy
- Wysoki poziom natężenia ruchu drogowego, w tym ruchu ciężarowego
- Wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza
- Nieodpowiednia częstotliwość połączeń komunikacyjnych (32%)

Społeczeństwo:

- Niewystarczający poziom aktywności społecznej mieszkańców (44%)
- Zbyt mała dostępność do opieki zdrowotnej (specjalistycznej) (40%)
- Niewystarczający poziom bezpieczeństwa (38%)
- Zbyt mała dostępność do opieki przedszkolnej i żłobkowej (24%)

Gospodarka i rynek pracy:

- Niewystarczająca liczba ofert pracy lokalnych przedsiębiorców w relacji do ofert z obszarów sąsiadujących (43%)
- Niewystarczająca promocja gminy (41%)
- Niewystarczające zachęty dla przedsiębiorców (40%)
- Niewielka liczba terenów inwestycyjnych (27%)
- Mała innowacyjność przedsiębiorstw (21%)

Infrastruktura techniczna i społeczna:

- Zróżnicowany stan dróg i chodników (62%)
- Niewystarczająca dostępność infrastruktury mieszkaniowej (35%)
- Niedostosowanie budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (32%)
- Niewystarczająca dostępność sieci gazowej i elektrycznej (25%)
- Wysokie koszty gospodarowania odpadami,
- Zróżnicowanie infrastruktury technicznej miasta i sołectw
- Brak zachęt dla młodych w zakresie osiedlania się w gminie

Kultura, sport, rozrywka, turystyka:

- Niewystarczająca sieć dróg rowerowych w gminie (70%)
- Niewielka liczba wydarzeń kulturalnych (62%)
- Niewielka dostępność bibliotek (32%)
- Niewystarczająca dostępność infrastruktury sportowej – siłowni „pod chmurką”, placów zabaw, boisk sportowych itp. (na obszarach wiejskich) (29%)

SZANSE ROZWOJU GMINY TOSZEK⁴⁸

Gospodarka i rynek pracy

- Położenie w sąsiedztwie innych ośrodków miejskich (59%)
- Bliskość innych rynków pracy w większych miejscowościach (73%)

ZAGROŻENIA ROZWOJU GMINY TOSZEK⁴⁹

Gospodarka i rynek pracy

- Niska atrakcyjność ofert pracy w porównaniu z sąsiednimi miejscowościami (54%)

⁴⁸ Czynniki zewnętrzne oddziałujące na gminę Toszek, które oddziałują na wszystkie analizowane aspekty (przestrzeń i środowisko, społeczeństwo, gospodarka i rynek pracy, infrastruktura techniczna i społeczna, kultura, sport, rozrywka i turystyka).

⁴⁹ Ibidem.

4.2. Analiza SWOT

Analiza SWOT stanowi jedną z najczęściej stosowanych metod w diagnozie sytuacji badanych obszarów, służąc ocenie posiadanych zasobów oraz wpływu otoczenia, umożliwiając tym samym identyfikację problemów i wyznaczenie priorytetowych kierunków rozwoju. Analiza SWOT przyporządkowuje zidentyfikowane czynniki mające wpływ na rozwój gminy i potencjalny wpływ na realizację Strategii Rozwoju, a jej nazwa stanowi skrót pochodzący od pierwszych liter angielskich słów – silne strony (**S**trenghths), słabe strony (**W**eaknesses), szanse (**O**pportunities) i zagrożenia (**T**hreats).

Poniższa matryca SWOT opracowana została na podstawie analizy wyników badania ankietowego, warsztatów konsultacyjnych (**podrozdział 4.1.3. Podsumowanie analizy mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń zidentyfikowanych przez interesariuszy (mieszkańców i przedsiębiorców) gminy Toszek**) oraz uzupełniona o kwestie zidentyfikowane w ramach przeprowadzonej Diagnozy uwarunkowań gminy Toszek (**rozdział 3. Diagnoza uwarunkowań gminy Toszek**). Mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia wynikające z diagnozy uwarunkowań zostały w poniższej tabeli **pogrubione**.

Tabela 29. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Przestrzeń i środowisko: - Wysoki poziom dostępności terenów zielonych oraz walory przyrodnicze (przede wszystkim teren Lasu Fazaniec) - Walory przyrodnicze, krajobrazowe oraz szlaki turystyczne przebiegające przez teren Gminy - Czyste powietrze w połączeniu z walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi pozwalające zarówno na spokojny, jak i aktywny relaks na łonie natury, z dala od zgiełku dużych miast Społeczeństwo: - Wysoki poziom dostępności do szkolnictwa wyższego poprzez bliską lokalizację oraz efektywne skomunikowanie gminy z ośrodkami	Przestrzeń i środowisko: - Niezagospodarowane przestrzenie publiczne, w szczególności na terenach wiejskich - Niska jakość terenów zielonych zlokalizowanych na terenie gminy - Nieodpowiednia jakość i częstotliwość połączeń komunikacyjnych - trudność pogodzenia interesu prywatnego i publicznego - Niska jakość dróg na terenie gminy - niska jakość dróg dojazdowych do węzłów komunikacyjnych - Wysoki poziom natężenia ruchu drogowego, w tym ruchu ciężarowego (tranzytowego) Wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
miejskimi i uczelniami takimi jak: Politechnika Śląskiej w Gliwicach, Uniwersytet Opolski i pozostałe uczelnie zlokalizowane na terenie Opala i Gliwic. • Wysoki poziom dostępności do placówek edukacyjnych w gminie na poziomie podstawowym dzięki funkcjonowaniu na terenie gminy placówek: Szkoła Podstawowa w Kotulinie, Szkoła Podstawowa im. Królowej Jadwigi w Pniowie, Szkoła Podstawowa w Paczynie, Szkoła Podstawowa nr 2 im. Gustawa Morcinka w Toszku, Szkoła Podstawowa nr 1 im. Ireny Sendler w Toszku • Wysoki poziom dostępności do opieki żłobkowej i przedszkolnej dzięki funkcjonowaniu na terenie gminy placówek: Publiczne Przedszkole w Toszku oraz punkty przedszkolne prowadzone w szkołach podstawowych • Duża liczba dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie mieszkańców • Wysoki poziom bezpieczeństwa odczuwany przez mieszkańców gminy – generowany m.in. dzięki realizacji wielu projektów mających na celu poprawę bezpieczeństwa (m.in. Bezpieczny Strażak – Bezpieczny mieszkaniec Gminy Toszek, Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców Toszka. Pokazy ratownicze z użyciem zakupionego sprzętu; projekty edukacyjne realizowane przez uczniów i nauczycieli w szkołach). Gospodarka i rynek pracy: • Tereny inwestycyjne zlokalizowane na terenie Toszka (np. tereny inwestycyjne przy ul. Wielowiejskiej w Toszku)	Spółeczeństwo: • Niewystarczający poziom aktywności społecznej mieszkańców • Niewystarczająca dostępność do placówek edukacyjnych w gminie na poziomie ponadpodstawowym • Zbyt mała dostępność do specjalistycznej opieki zdrowotnej na terenie gminy, w szczególności na terenach wiejskich • Niewystarczający poziom bezpieczeństwa • Niekorzystne procesy demograficzne wśród mieszkańców Gminy Toszek (proces starzejącego się społeczeństwa) Gospodarka i rynek pracy: • Wysoki poziom bezrobocia wśród osób młodych oraz na obszarach wiejskich • Niewielka atrakcyjność ofert pracy lokalnych przedsiębiorców w porównaniu z sąsiednimi miejscowościami • Niewystarczające zachęty dla przedsiębiorców • Niewielka liczba terenów inwestycyjnych zlokalizowanych poza Toszkiem • Mała liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w rejestrze REGON • Mała innowacyjność przedsiębiorstw Infrastruktura techniczna i społeczna: • Niewystarczająca dostępność komunalnej infrastruktury mieszkaniowej • Brak mieszkań na wynajem, co pośrednio wpływa na utrudnione możliwości przyciągnięcia pracowników spoza gminy i brak możliwości pozyskania inwestorów, którzy mogliby zlokalizować

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- Niski poziom bezrobocia (2,8% bezrobotnych zarejestrowanych w relacji do ludności w wieku produkcyjnym) w relacji do województwa śląskiego (3,4%) oraz kraju (4,6%) Infrastruktura techniczna i społeczna: - Dostęp do Szpitala w Toszku i poradni Podstawowej Opieki Zdrowotnej (POZ) zlokalizowanych na terenie gminy - Dostępność wodociągów i kanalizacji– samowystarczalność gminy w zakresie dostarczania wody - Wysoki poziom dostępności mieszkań zlokalizowanych na terenie Toszka do Internetu szerokopasmowego - Wysoki poziom dostępności mieszkań zlokalizowanych w Toszku do sieci gazowej - Wysoki poziom dostępności do energii elektrycznej mieszkań zlokalizowanych na terenie całej gminy Dostępność działek publicznych i prywatnych pod budownictwo mieszkaniowe Kultura, sport, rozrywka, turystyka: - Duża liczba zabytków na terenie gminy oraz bogactwo dziedzictwa kulturowego np. Zamek w Toszku wraz z zabudowaniami, staromiejski układ urbanistyczny, kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej, Domek Bractwa Strzeleckiego, kościółek pw. św. Barbary, cmentarz żydowski - Dobrze rozwinięta sieć gospodarstw agroturystycznych (m.in. Gospodarstwo agroturystyczne „Ranczo” Kornelia i Krystian Kiełbasa; Gospodarstwo agroturystyczne Maria i Winfryd Mendla; Agroturystyka „U Grzesia”)	na terenie gminy zakłady produkcyjne lub duże firmy usługowe - Niedostosowanie budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami - Niewystarczająca dostępność sieci kanalizacyjnej dla nowych zabudowań i kanalizacji dla nowych zabudowań - Wysokie koszty gospodarowania odpadami, - Zróźnicowanie infrastruktury technicznej miasta i sołectw Rozproszenie zabudowy gminy - Brak zachęt dla młodych w zakresie osiedlania się w gminie Kultura, sport, rozrywka, turystyka: - Niewystarczająca promocja gminy - Niewystarczająca sieć dróg rowerowych w gminie - Niewystarczająca dostępność infrastruktury sportowej – siłowni „pod chmurką”, placów zabaw, boisk sportowych itp. (na obszarach wiejskich)

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Dostępność infrastruktury sportowej – siłowni „pod chmurką”, placów zabaw, boisk sportowych itp. (na terenach miasta).).	
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Położenie w sąsiedztwie innych ośrodków miejskich • Bliskość innych rynków pracy w większych miejscowościach • Wysoki poziom atrakcyjności turystycznej gminy (szlaki turystyczne, zasoby dziedzictwa kulturowego) • Możliwość pozyskania środków unijnych na rozwój gminy popart doświadczeniem w pozyskiwaniu zewnętrznego dofinansowania oraz współpracy zagranicznej Gminy • Rozwój współpracy pomiędzy gminami powiatu gliwickiego • Wspieranie tradycji lokalnych i budowanie tożsamości lokalnej (m.in. organizacja wydarzeń bazujących na obrzędach i zwyczajach wiejskich oraz na produkcji rolnej, wsparcie artystów i twórców lokalnych) • Rozwój Szlaku Via Regia, jego wysokie znaczenie w skali kraju	• Niska atrakcyjność ofert pracy w porównaniu z sąsiednimi miejscowościami • Migracja mieszkańców (w szczególności młodych mieszkańców) do dużych ośrodków aglomeracyjnych oraz za granicę • Zjawisko rozmijania się kwalifikacji mieszkańców gminy i potrzeb lokalnego rynku pracy – niewystarczająca liczba osób z wykształceniem zawodowym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych, badań ankietowych oraz analizy danych zastanych (na potrzeby opracowania Diagnozy uwarunkowań gminy Toszek).

4.3. Drzewo problemów – główne wyzwania i potrzeby rozwojowe gminy Toszek

Opracowanie drzewa problemów, czyli określenia głównych wyzwań i potrzeb rozwojowych gminy Toszek stanowi punkt wyjścia do określenia Strategii rozwoju gminy, czyli opracowania wizji, misji oraz celów strategicznych i operacyjnych dokumentu.

Jednym z problemów, który wynika ze słabych stron gminy Toszek jest niska atrakcyjność ofert pracy w porównaniu z sąsiednimi miejscowościami, która generowana jest między innymi takimi zjawiskami jak:

- Niska liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON,
- Niewystarczająca promocja gminy,
- Niewystarczające zachęty dla przedsiębiorców,
- Brak mieszkań na wynajem, co pośrednio wpływa na utrudnione możliwości przyciągnięcia pracowników spoza gminy i brak możliwości pozyskania inwestorów, którzy mogliby zlokalizować na terenie gminy zakłady produkcyjne lub duże firmy usługowe,
- Wysoki poziom bezrobocia wśród osób młodych oraz na obszarach wiejskich.

Niska atrakcyjność ofert pracy z jednej strony wpływa na niewystarczającą liczbę ofert pracy ogółem, a z drugiej na wysoki poziom bezrobocia wśród osób młodych oraz na obszarach wiejskich. Ponadto analizowany problem może oddziaływać na:

- Niski poziom atrakcyjności lokalnego rynku pracy;
- Zmniejszający się poziom atrakcyjności gospodarczej gminy;
- Spowalniający proces rozwoju społeczno-gospodarczego gminy;
- Zmniejszający się poziom atrakcyjności inwestycyjnej gminy;
- Migrację wykwalifikowanych pracowników.

Z kolei migracje młodych i wykształconych mieszkańców gminy do dużych ośrodków aglomeracyjnych oraz za granicę powodowane są takimi zjawiskami jak:

- Niewielka atrakcyjność ofert pracy w porównaniu z sąsiednimi miejscowościami;
- Niewystarczająca liczba ofert pracy;
- Niewystarczające zachęty dla przedsiębiorców;

- Wysoki poziom bezrobocia wśród osób młodych oraz na obszarach wiejskich;
- Niedostosowanie budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami;
- Niewystarczająca dostępność sieci kanalizacyjnej dla nowych zabudowań.

Co wpływa na zjawisko rozmijania się kwalifikacji mieszkańców gminy i potrzeb lokalnego rynku pracy – niewystarczająca liczba osób z wykształceniem zawodowym oraz niekorzystne procesy demograficzne wśród mieszkańców Gminy Toszek (proces starzejącego się społeczeństwa). Ponadto, potencjalnie, może powodować brak wykwalifikowanych pracowników; pogłębiające się zjawisko starzejącego się społeczeństwa oraz zmniejszający się poziom atrakcyjności gospodarczej gminy i spowalniający proces rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.

Wspomniane zjawisko rozmijania się kwalifikacji mieszkańców gminy i potrzeb lokalnego rynku pracy – niewystarczająca liczba osób z wykształceniem zawodowym wynika ze zidentyfikowanych zjawisk:

- Niewystarczająca liczba ofert pracy;
- Niewystarczająca promocja gminy zwiększająca poziom atrakcyjności inwestycyjnej gminy;
- Niewystarczające zachęty dla przedsiębiorców;
- Mała innowacyjność przedsiębiorstw;
- Brak mieszkań na wynajem, co pośrednio wpływa na utrudnione możliwości przyciągnięcia pracowników spoza gminy i brak możliwości pozyskania inwestorów, którzy mogliby zlokalizować na terenie gminy zakłady produkcyjne lub duże firmy usługowe.

Analizowana sytuacja generuje wysoki poziom bezrobocia wśród osób młodych oraz na obszarach wiejskich oraz migracje młodych i wykształconych mieszkańców gminy do dużych ośrodków aglomeracyjnych oraz za granicę. Natomiast w przyszłości może wpływać na:

- Brak wykwalifikowanych pracowników;
- Zmniejszający się poziom atrakcyjności gospodarczej gminy;
- Spowalniający proces rozwoju społeczno-gospodarczego gminy;
- Zmniejszający się poziom atrakcyjności inwestycyjnej gminy.

Z kolei w zakresie infrastrukturalnym gmina Toszek zmaga się ze zjawiskiem dotyczącym wysokiej intensywności ruchu drogowego w tym ruchu samochodów ciężarowych, co wpływa na niską jakość dróg na terenie gminy -niska jakość dróg dojazdowych do węzłów komunikacyjnych. W przyszłości może również oddziaływać na:

- Zmniejszający się poziom atrakcyjności osiedleńczej gminy;
- Wysoki poziom eksploatacji infrastruktury drogowej wpływający na jej degradację;
- Utrudnienia drogowe (zatory, „korki” itp.);
- Wysoki poziom zanieczyszczeń powietrza;
- Wysoki poziom uciążliwości ze względu na poziom hałasu.

Zjawisko te powodowane jest m.in. nieodpowiednią jakością i częstotliwością połączeń komunikacyjnych - trudność pogodzenia interesu prywatnego i publicznego; wysokim poziomem natężenia ruchu drogowego, w tym ruchu ciężarowego (tranzytowego) oraz niewystarczającą liczbą i stanem gminnych ścieżek rowerowych.

Gmina Toszek zmaga się również z problemem niewystarczającej promocji gminy, który powodowany jest problemami:

- Niezagospodarowane przestrzenie publiczne, w szczególności na terenach wiejskich
Niska jakość terenów zielonych zlokalizowanych na terenie gminy;
- Nieodpowiednia jakość i częstotliwość połączeń komunikacyjnych - trudność pogodzenia interesu prywatnego i publicznego;
- Niska jakość dróg na terenie gminy -niska jakość dróg dojazdowych do węzłów komunikacyjnych;

- Wysoki poziom natężenia ruchu drogowego, w tym ruchu ciężarowego (tranzytowego);
- Niewystarczająca promocja gminy;
- Niewystarczające zachęty dla przedsiębiorców ;
- Niewystarczająca dostępność komunalnej infrastruktury mieszkaniowej;
- Brak mieszkań na wynajem, co pośrednio wpływa na utrudnione możliwości przyciągnięcia pracowników spoza gminy i brak możliwości pozyskania inwestorów, którzy mogliby zlokalizować na terenie gminy zakłady produkcyjne lub duże firmy usługowe.

Wskazane powyżej problemy w przyszłości mogą wpłynąć na:

- Zmniejszający się poziom atrakcyjności osiedleńczej gminy;
- Zmniejszający się poziom atrakcyjności gospodarczej gminy;
- Spowalniający proces rozwoju społeczno-gospodarczego gminy;
- Zmniejszający się poziom atrakcyjności inwestycyjnej gminy;
- Migracja mieszkańców gminy.

Tabela 30 Drzewo problemów Gminy Toszek

Przyczyny	Problem	Rezultaty
• Niska liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON • Niewystarczająca promocja gminy • Niewystarczające zachęty dla przedsiębiorców • Brak mieszkań na wynajem, co pośrednio wpływa na utrudnione możliwości przyciągnięcia pracowników spoza gminy i brak możliwości pozyskania inwestorów, którzy mogliby zlokalizować na terenie gminy zakłady	Niska atrakcyjność ofert pracy w porównaniu z sąsiednimi miejscowościami	Osiągnięte: • Wysoki poziom bezrobocia wśród osób młodych oraz na obszarach wiejskich • Niewystarczająca liczba ofert pracy Potencjalne • Niski poziom atrakcyjności lokalnego rynku pracy • Zmniejszający się poziom atrakcyjności gospodarczej gminy • Spowalniający proces rozwoju społeczno-gospodarczego gminy

Przyczyny	Problem	Rezultaty
- produkcyjne lub duże firmy usługowe - Wysoki poziom bezrobocia wśród osób młodych oraz na obszarach wiejskich		- Zmniejszający się poziom atrakcyjności inwestycyjnej gminy - Migracja wykwalifikowanych pracowników
- Niewielka atrakcyjność ofert pracy w porównaniu z sąsiednimi miejscowościami - Niewystarczająca liczba ofert pracy - Niewystarczające zachęty dla przedsiębiorców - Wysoki poziom bezrobocia wśród osób młodych oraz na obszarach wiejskich - Niedostosowanie budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami - Niewystarczająca dostępność sieci kanalizacyjnej dla nowych zabudowań	Migracje młodych i wykształconych mieszkańców gminy do dużych ośrodków aglomeracyjnych oraz za granicę	Osiągnięte: - Zjawisko rozmijania się kwalifikacji mieszkańców gminy i potrzeb lokalnego rynku pracy – niewystarczająca liczba osób z wykształceniem zawodowym - Niekorzystne procesy demograficzne wśród mieszkańców Gminy Toszek (proces starzejącego się społeczeństwa) Potencjalne: - Brak wykwalifikowanych pracowników - Pogłębiające się zjawisko starzejącego się społeczeństwa - Zmniejszający się poziom atrakcyjności gospodarczej gminy - Spowalniający proces rozwoju społeczno-gospodarczego gminy
- Niewystarczająca liczba ofert pracy - Niewystarczająca promocja gminy - Niewystarczające zachęty dla przedsiębiorców - Mała innowacyjność przedsiębiorstw - Brak mieszkań na wynajem, co pośrednio wpływa na utrudnione	Zjawisko rozmijania się kwalifikacji mieszkańców gminy i potrzeb lokalnego rynku pracy – niewystarczająca liczba osób z wykształceniem zawodowym	Osiągnięte: - Wysoki poziom bezrobocia wśród osób młodych oraz na obszarach wiejskich - Migracje młodych i wykształconych mieszkańców gminy do dużych ośrodków aglomeracyjnych oraz za granicę

Przyczyny	Problem	Rezultaty
możliwości przyciągnięcia pracowników spoza gminy i brak możliwości pozyskania inwestorów, którzy mogliby zlokalizować na terenie gminy zakłady produkcyjne lub duże firmy usługowe		Potencjalne: • Brak wykwalifikowanych pracowników • Zmniejszający się poziom atrakcyjności gospodarczej gminy • Spowalniający proces rozwoju społeczno-gospodarczego gminy • Zmniejszający się poziom atrakcyjności inwestycyjnej gminy
• Nieodpowiednia jakość i częstotliwość połączeń komunikacyjnych - trudność pogodzenia interesu prywatnego i publicznego • Wysoki poziom natężenia ruchu drogowego, w tym ruchu ciężarowego (tranzytowego) • Niewystarczająca liczba i stan gminnych ścieżek rowerowych	Wysoka intensywność ruchu drogowego w tym ruchu samochodów ciężarowych	Osiągnięte • Niska jakość dróg na terenie gminy -niska jakość dróg dojazdowych do węzłów komunikacyjnych Potencjalne: • Zmniejszający się poziom atrakcyjności osiedleńczej gminy • Wysoki poziom eksploatacji infrastruktury drogowej wpływający na jej degradację • Utrudnienia drogowe (zatory, „korki” itp.) • Wysoki poziom zanieczyszczeń powietrza • Wysoki poziom uciążliwości ze względu na poziom hałasu
• Niezagospodarowane przestrzenie publiczne, w szczególności na terenach wiejskich Niska jakość terenów zielonych	Niewystarczająca promocja gminy	Potencjalne: • Zmniejszający się poziom atrakcyjności osiedleńczej gminy

Przyczyny	Problem	Rezultaty
zlokalizowanych na terenie gminy • Nieodpowiednia jakość i częstotliwość połączeń komunikacyjnych - trudność pogodzenia interesu prywatnego i publicznego • Niska jakość dróg na terenie gminy -niska jakość dróg dojazdowych do węzłów komunikacyjnych • Wysoki poziom natężenia ruchu drogowego, w tym ruchu ciężarowego (tranzytowego) • Niewystarczająca promocja gminy • Niewystarczające zachęty dla przedsiębiorców • Niewystarczająca dostępność komunalnej infrastruktury mieszkaniowej • Brak mieszkań na wynajem, co pośrednio wpływa na utrudnione możliwości przyciągnięcia pracowników spoza gminy i brak możliwości pozyskania inwestorów, którzy mogliby zlokalizować na terenie gminy zakłady produkcyjne lub duże firmy usługowe		• Zmniejszający się poziom atrakcyjności gospodarczej gminy • Spowalniający proces rozwoju społeczno-gospodarczego gminy • Zmniejszający się poziom atrakcyjności inwestycyjnej gminy • Migracja mieszkańców gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy SWOT oraz diagnozy uwarunkowań gminy Toszek.

4.4. OSI gminy Toszek

Obszar strategicznej interwencji (OSI) to obszar, który ze względu na zidentyfikowanie ściśle określonych czynników o różnym charakterze może generować sytuację kryzysową lub potęgować potencjał rozwojowy. OSI wymaga podjęcia określonych działań, których celem

będzie zniwelowanie zidentyfikowanych obszarów problemowych lub wykorzystanie szans rozwojowych. Określenie OSI w dokumentach strategicznych Gminy Toszek jest niezwykle istotne ze względu na proces planowania działań i zachowania spójności między różnymi dokumentami strategicznymi⁵⁰.

Uwarunkowania gminy – Obszary strategicznej interwencji:

Przestrzeń i środowisko:

1. Efektywna gospodarka odpadami komunalnymi.
2. Czyste powietrze.
3. Skuteczna ochrona środowiska naturalnego.

Społeczeństwo:

4. Wysoki poziom wykształcenia i umiejętności mieszkańców.
5. Aktywność społeczna na terenie gminy.
6. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa w gminie.
7. Wysoki poziom świadczonych usług społecznych i zdrowotnych.
8. Wysoki poziom edukacji.

Gospodarka:

9. Wysoki poziom konkurencyjności gospodarki lokalnej.
10. Wzrost przedsiębiorczości na terenie gminy.
11. Niski poziom bezrobocia.

Infrastruktura techniczna i społeczna:

12. Rozwój zasobu mieszkaniowego miasta.
13. Nowoczesne szkoły.
14. Wystarczająca względem potrzeb opieka przedszkolna.

Kultura, sport i turystyka:

15. Spójna oferta kulturowa i turystyczna gminy.
16. Rozwój turystyki.

⁵⁰ [z:] <https://grantthornton.pl/publikacja/strategia-rozwoju-gminy-obszary-strategicznej-interwencji/> [data dostępu: 11.08.2021 r.].

17. Wykorzystanie potencjału przyrodniczego, kulturowego i historycznego gminy.

5. Wizja i misja gminy Toszek

5.1. Misja gminy Toszek

Określenie kierunku rozwoju gminy w perspektywie kolejnych lat, postawienie celów, które osiągnięte zostaną poprzez realizowane działania oraz ustalenie pożądanego wizerunku gminy Toszek stanowią misję, podsumowującą wybrany kierunek działań rozwojowych.

Misją gminy Toszek jest zapewnienie mieszkańcom przyjaznego i bezpiecznego miejsca do życia, rozwój gospodarczy gminy oraz zbudowanie wizerunku gminy atrakcyjnej turystycznie.

5.2. Wizja gminy Toszek

Wizja rozwoju gminy Toszek stanowi projekcję pożądanego stanu rzeczywistości lokalnej w perspektywie do 2027 roku. Wizja określa stan docelowy, do którego dążyć będą władze samorządowe oraz ich partnerzy (interesariusze strategii), wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych atutów i szans dla rozwoju, możliwych do wykorzystania. Wizja nakreśla stan, do którego dążyć się będzie poprzez realizację Strategii Rozwoju, stanowiący preferowany obraz gminy po realizacji wyznaczonych działań.

Gmina Toszek miejscem przyjaznym dla mieszkańców i atrakcyjnym dla turystów, dbającym o tożsamość lokalną i dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe. Gmina Toszek - gminą nowoczesną, przyjazną rodzinom, osobom młodym oraz seniorom. W gminie powstają nowe miejsca pracy, mieszkańcy podejmują zatrudnienie oraz aktywnie spędzają wolny czas.

6. Strategia rozwoju gminy Toszek

6.1. Cele strategiczne rozwoju gminy Toszek

W związku z tym, że misją gminy Toszek jest zapewnienie mieszkańcom przyjaznego i bezpiecznego miejsca do życia, rozwój gospodarczy gminy oraz zbudowanie wizerunku gminy atrakcyjnej turystycznie, cele strategiczne powinny być spójne i skorelowane zarówno z zapisami odnoszącymi się do misji, jak również do wizji rozwoju gminy. Cele strategiczne rozwoju gminy skorelowane z misją umożliwią realizację wizji rozwoju w przyjętym horyzoncie czasowym (do 2027 r.).

Tabela 31 Określenie korelacji misja - cele strategiczne - wizja rozwoju gminy Toszek

Elementy misji gminy Toszek	Cele strategiczne rozwoju gminy Toszek	Wizja Gminy Toszek (Rezultat)
Zapewnienie mieszkańcom przyjaznego i bezpiecznego miejsca do życia	1. Zwiększenie atrakcyjności gminy poprzez poprawę jakości usług publicznych i bezpieczeństwa życia w gminie Toszek	- Gmina Toszek miejscem przyjaznym dla mieszkańców. - Gmina Toszek - gminą przyjazną rodzinom, osobom młodym oraz seniorom.
Zbudowanie wizerunku gminy atrakcyjnej turystycznie	2. Zrównoważony rozwój turystyki poprzez wykorzystanie naturalnych zasobów oraz dziedzictwa naturalnego w gminie Toszek	- Gmina Toszek miejscem atrakcyjnym dla turystów. - Gmina Toszek miejscem dbającym o tożsamość lokalną i dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe.
Zapewnienie mieszkańcom przyjaznego i bezpiecznego miejsca do życia	3. Rozwój usług oraz infrastruktury mającej na celu aktywizację oraz integrację wielopokoleniowej społeczności lokalnej gminy Toszek	- Gmina Toszek miejscem przyjaznym dla mieszkańców. - Zapewnienie mieszkańcom przyjaznego i bezpiecznego miejsca do życia.
Rozwój gospodarczy gminy	4. Uefektywnienie gospodarczych procesów rozwojowych gminy Toszek	- Gmina Toszek - gminą nowoczesną. - W gminie powstają nowe miejsca pracy, mieszkańcy podejmują zatrudnienie

Źródło: Opracowanie własne.

6.2. Cele operacyjne rozwoju gminy Toszek

Tabela 32. Cele strategiczne i operacyjne Strategii Rozwoju gminy Toszek na lata 2021-2027

Cel strategiczny 1: Zwiększenie atrakcyjności gminy m.in. poprzez poprawę jakości usług publicznych i bezpieczeństwa życia w gminie Toszek	Cel strategiczny 2: Zrównoważony rozwój turystyki poprzez wykorzystanie naturalnych zasobów oraz dziedzictwa naturalnego w gminie Toszek	Cel strategiczny 3: Rozwój usług oraz infrastruktury mającej na celu aktywizację oraz integrację wielopokoleniowej społeczności lokalnej gminy Toszek	Cel strategiczny 4: Uefektywnienie gospodarczych procesów rozwojowych gminy Toszek
Cel operacyjny 1.1: Rozwój infrastruktury oraz poprawa usług edukacyjnych na terenie gminy Toszek	Cel operacyjny 2.1: Poprawa jakość i ochrona środowiska naturalnego	Cel operacyjny 3.1: Rozwój oraz kreowanie nowych miejsc spędzania wolnego czasu na terenie gminy Toszek	Cel operacyjny 4.1: Rozwój infrastruktury gospodarczej, wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki lokalnej oraz poziomu przedsiębiorczości mieszkańców
Cel operacyjny 1.2: Rozwój infrastruktury oraz wspieranie działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych i zapobieganiu wykluczeniu	Cel operacyjny 2.2: Promocja oraz zrównoważony rozwój obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym gminy	Cel operacyjny 3.2: Rozwój usług i infrastruktury mającej na celu wielopokoleniową integrację mieszkańców Gminy	Cel operacyjny 4.2: Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki lokalnej oraz poziomu przedsiębiorczości mieszkańców

Cel strategiczny 1: Zwiększenie atrakcyjności gminy m.in. poprzez poprawę jakości usług publicznych i bezpieczeństwa życia w gminie Toszek	Cel strategiczny 2: Zrównoważony rozwój turystyki poprzez wykorzystanie naturalnych zasobów oraz dziedzictwa naturalnego w gminie Toszek	Cel strategiczny 3: Rozwój usług oraz infrastruktury mającej na celu aktywizację oraz integrację wielopokoleniowej społeczności lokalnej gminy Toszek	Cel strategiczny 4: Uefektywnienie gospodarczych procesów rozwojowych gminy Toszek
Cel operacyjny 1.3: Rozwój infrastruktury technicznej na terenie gminy Toszek			
Cel operacyjny 1.4: Poprawa dostępności transportowej gminy oraz rozwój infrastruktury drogowej			

Źródło: Opracowanie własne.

6.3. Priorytetowe kierunki działania samorządu

Tabela 33 Matryca celów Strategii Rozwoju

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Kierunki działań w ramach poszczególnych celów operacyjnych			
Cel strategiczny 1: Zwiększenie atrakcyjności gminy m.in. poprzez poprawę jakości usług publicznych i bezpieczeństwa życia w gminie Toszek	Cel operacyjny 1.1: Rozwój infrastruktury oraz poprawa usług edukacyjnych na terenie gminy Toszek	Rozwój infrastruktury edukacyjnej na terenie gminy	Rozwój opieki przedszkolnej oraz opieki dla dzieci do lat 3		
	Cel operacyjny 1.2: Rozwój infrastruktury oraz wspieranie działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych i zapobieganiu wykluczeniu	Rozwój infrastruktury społecznej na obszarach wiejskich (w tym rozwój świetlic wiejskich)	Zwiększenie zasobów mieszkalnictwa komunalnego na terenie gminy	Poprawa jakości i dostępności opieki społecznej i zdrowotnej	
	Cel operacyjny 1.3: Rozwój infrastruktury technicznej na terenie gminy Toszek	Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej gminy	Opracowanie planów i uzbrajanie terenów inwestycyjnych pod budownictwo mieszkaniowe		
	Cel operacyjny 1.4: Poprawa dostępności transportowej gminy oraz rozwój infrastruktury drogowej	Rozwój infrastruktury drogowej	Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy poprzez inwestycje związane z transportem publicznym		
Cel strategiczny 2: Zrównoważony rozwój turystyki poprzez wykorzystanie	Cel operacyjny 2.1: Poprawa jakości i ochrona środowiska naturalnego	Rozwój punktów selektywnej zbiórki odpadów	Promocja i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (OZE)	Modernizacja indywidualnych źródeł ciepła	
	Cel operacyjny 2.2: Promocja oraz	Ochrona zabytków oraz rewitalizacja	Zagospodarowanie obszarów o	Stworzenie narzędzi promocji	Promowanie oferty turystycznej gminy

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Kierunki działań w ramach poszczególnych celów operacyjnych			
naturalnych zasobów oraz dziedzictwa naturalnego w gminie Toszek	zrównoważony rozwój obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym gminy	przestrzeni publicznej w Toszku	szczególnym znaczeniu turystycznym i kulturowym	Gminy	
Cel strategiczny 3: Rozwój usług oraz infrastruktury mającej na celu aktywizację oraz integrację wielopokoleniowej społeczności lokalnej gminy Toszek	Cel operacyjny 3.1: Rozwój oraz kreowanie nowych miejsc spędzania wolnego czasu na terenie gminy Toszek	Rozwój bazy rekreacyjno – wypoczynkowej, w tym terenów zielonych na terenie gminy	Rozwój infrastruktury sportowej oraz rozwój infrastruktury tras rowerowych	Aktywizacja społeczności lokalnej i wzmacnianie kapitału społecznego	
	Cel operacyjny 3.2: Rozwój usług i infrastruktury mającej na celu wielopokoleniową integrację mieszkańców Gminy	Rozwój opieki nad osobami starszymi	Rozwój polityki senioralnej Gminy Toszek		
Cel strategiczny 4: Uefektywnienie gospodarczych procesów rozwojowych gminy Toszek	Cel operacyjny 4.1: Rozwój infrastruktury gospodarczej	Rozwój i uzbrajanie terenów inwestycyjnych na terenie Gminy			
	Cel operacyjny 4.2: Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki lokalnej oraz poziomu przedsiębiorczości mieszkańców	Rozwój systemu zachęt i udogodnień dla przedsiębiorców	Podnoszenie standardów obsługi interesantów w Urzędzie Miejskim w Toszku		

Źródło: opracowanie własne.

6.4. Charakterystyka przyjętych kierunków rozwoju

Tabela 34 Charakterystyka przyjętych kierunków rozwoju

Charakterystyka kierunków rozwoju
Cel strategiczny 1: Zwiększenie atrakcyjności gminy m.in. poprzez poprawę jakości usług publicznych i bezpieczeństwa życia w gminie Toszek
OP 1.1: Rozwój infrastruktury oraz poprawa usług edukacyjnych na terenie gminy Toszek
Rozwój infrastruktury edukacyjnej na terenie gminy - dobre wykształcenie dzieci i młodzieży zwiększy ich szanse w życiu dorosłym na osiągnięcie sukcesów zawodowych, edukacyjnych. Wpłynie to także na wzrost ich zainteresowania i zaangażowanie sprawami Gminy. Wzrost aktywności dzieci i młodzieży znajdzie przełożenie na wzrost popytu na różne usługi uzupełniające w tym zakresie.
Rozwój opieki przedszkolnej oraz opieki dla dzieci do lat 3 - Dobrze rozwinięta funkcja żłobkowa i przedszkolna przyczyni się także do aktywizacji zawodowej kobiet pozostających na urloпах wychowawczych, a także stworzy dogodne warunki dla rodziców do osiedlenia się na terenie Gminy. W ramach tego działania przewiduje się stworzenie systemu wsparcia prywatnych placówek żłobkowych i przedszkolnych, rozwój infrastruktury wychowawczo-oświatowej oraz wdrożenie projektu zajęć pozalekcyjnych skierowanych do młodzieży z terenu miasta Toszek jak i mieszkających na obszarze wiejskim gminy.
OP 1.2: Rozwój infrastruktury oraz wspieranie działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych i zapobieganiu wykluczeniu
Rozwój infrastruktury społecznej na obszarach wiejskich (w tym rozwój świetlic wiejskich) - świetlice wiejskie są istotnym elementem aktywizacji środowisk lokalnych. Należy aktywizować ich funkcjonowanie np. poprzez zatrudnienie animatorów, przekazanie świetlic organizacjom pozarządowych w drodze konkursu ofert na organizację czasu wolnego ze szczególnym naciskiem na czas wolny dzieci, młodzieży i osób starszych, lub zleceniu zadań własnych. Świetlice wiejskie to program, oferta nie budynek i o tym należy pamiętać. Brak atrakcyjnej oferty wpłynie negatywnie na zainteresowanie mieszkańców korzystaniem z ich oferty.
Zwiększenie zasobów mieszkalnictwa komunalnego na terenie gminy – zwiększenie zasobów mieszkalnictwa komunalnego z jednej strony wpłynie na poprawę atrakcyjności osiedleńczej gminy, natomiast z drugiej będzie stanowiło wsparcie dla osób zagrożonych

Charakterystyka kierunków rozwoju
wykluczeniem społecznym, ze względu na zagrożenie ubóstwem, bezdomnością oraz innymi negatywnymi zjawiskami społecznymi.
Poprawa jakości i dostępności opieki społecznej i zdrowotnej - w ramach działania należy przeprowadzić działania mające na celu zwiększenie dostępności usług medycznych i podniesienie standardu świadczeń zdrowotnych. Istotnym elementem opieki zdrowotnej są programy z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia.
OP 1.3: Rozwój infrastruktury technicznej na terenie gminy Toszek
Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej gminy - należy rozbudować system poprzez podłączenie nowych odbiorców (poprzez m.in. kontynuację realizacji działań związanych z tworzeniem przydomowych oczyszczalni ścieków).
Opracowanie planów i uzbrajanie terenów inwestycyjnych pod budownictwo mieszkaniowe - Gmina chcąc się rozwijać musi stworzyć plan uzbrajania terenów inwestycyjnych pozwalających na rozwój budownictwa mieszkaniowego, zarówno indywidualnego jak i zbiorowego.
OP 1.4: Poprawa dostępności transportowej gminy oraz rozwój infrastruktury drogowej
Rozwój infrastruktury drogowej – Gmina, której zależy na rozwoju powinna posiadać dobre połączenia komunikacyjne dobrej jakości, umożliwiające szybki i bezpieczny dojazd do głównych dróg wojewódzkich i krajowych. Biznes, turyści, mieszkańcy gminy oczekują sprawnego systemu komunikacyjnego. Jakość dróg jest dużym problemem Gminy, który uniemożliwia z jednej strony zintegrowanie wewnętrzne Gminy, a z drugiej pełne otwarcie na otoczenie zewnętrzne.
Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy – Urząd będzie podejmował działania zmierzające do realizacji projektów poprawiających komunikację w ramach województwa śląskiego. Lokalna infrastruktura drogowa, która obsługuje lokalny ruch pasażerski i towarowy na drogach gminnych będzie remontowana wg. potrzeb i możliwości finansowych Gminy.

Charakterystyka kierunków rozwoju

Cel strategiczny 2: Zrównoważony rozwój turystyki poprzez wykorzystanie naturalnych zasobów oraz dziedzictwa naturalnego w gminie Toszek

OP 2.1: Poprawa jakości i ochrona środowiska naturalnego

Rozwój punktów selektywnej zbiórki odpadów – Gmina powinna dążyć do rozwoju PSZOK ze względu na stale rosnące zapotrzebowanie na zbiórkę odpadów zebranych selektywnie.

Promocja i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (OZE) - Gmina Toszek powinna stworzyć warunki do rozwoju OZE na terenie gminy. W tworzonych planach zagospodarowania przestrzennego należy umożliwić potencjalnym inwestorom prywatnym i publicznym inwestycje w odnawialne źródła energii. Należy wykorzystać OZE do produkcji ciepła i energii elektrycznej na potrzeby gminy oraz jej mieszkańców.

Modernizacja źródeł ciepła – działania bazować będą na wymianie źródeł ciepła, zarówno w budynkach mieszkalnych, jak również w budynkach użyteczności publicznej.

OP 2.2: Promocja oraz zrównoważony rozwój obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym gminy

Ochrona zabytków oraz rewitalizacja przestrzeni publicznej w Toszku – W ramach celu rozwijane będą działania mające na celu ochronę zabytków na terenie Gminy, w ramach Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami oraz Lokalnego Programu Rewitalizacji. Cel realizowany będzie przy udziale środków zewnętrznych. Ponadto, zadania wpisane w te działania wynikają z zintegrowanych przedsięwzięć inwestycyjnych, które Gmina planuje zrealizować z funduszy UE. Celem działania jest itp. poprawa jakości i estetyki obszaru rewitalizowanego w Toszku, poprawa dostępu do zatrudnienia osobom z terenu rewitalizowanego zagrożonym wykluczeniem społecznym, budowa tożsamości regionalnej w Toszku oraz ochrona dziedzictwa kulturowego Śląska.

Zagospodarowanie obszarów o szczególnym znaczeniu turystycznym i kulturowym – Zagospodarowanie wymienionych obszarów umożliwi poprawę atrakcyjności oferty turystycznej Gminy Toszek, która stanowić będzie punkt odniesienia dla turystów odwiedzających gminę.

Charakterystyka kierunków rozwoju

Stworzenie narzędzi promocji Gminy – Najbardziej efektywnym, dostępnym kanałem promocji jest dobrze przygotowana, czytelna strona internetowa urzędu, która prezentuje ofertę turystyczną i zachęca turystów do odwiedzenia Gminy. W ramach zadania należy położyć nacisk na promocję gminy z wykorzystaniem strony www urzędu oraz mediów społecznościowych, a także dedykowanych aplikacji mobilnych. W ramach narzędzi promocji gminy należy przyjąć również spójny system identyfikacji wizualnej Gminy. Identyfikacja wizualna służy kreowaniu wizerunku Gminy i określa ogół symboli i kolorystyki stosowane w celu uzyskania czytelnej i spójnej identyfikacji rynkowej i wyróżnienia jej spośród innych gmin.

Promowanie oferty turystycznej gminy – w ramach działania promowana będzie oferta turystyczna oraz marka produktu turystycznego prezentującą itp. lokalne produkty turystyczne, m.in. poprzez uzupełnienie strony internetowej: <https://turystyka.toszek.pl/2633/produkty-lokalne.html>.

Cel strategiczny 3: Rozwój usług oraz infrastruktury mającej na celu aktywizację oraz integrację wielopokoleniowej społeczności lokalnej gminy Toszek

OP 3.1: Rozwój oraz kreowanie nowych miejsc spędzania wolnego czasu na terenie gminy Toszek

Rozwój bazy rekreacyjno – wypoczynkowej, w tym terenów zielonych na terenie gminy - sport, kultura fizyczna i rekreacja służącej mają rozwojowi społeczeństwa, zachowaniu przez obywateli sprawności fizycznej i zdrowia, zagospodarowaniu czasu wolnego dzieci i młodzieży oraz osób starszych i niepełnosprawnych. Należy uzupełnić infrastrukturę turystyczną i sportową o infrastrukturę towarzyszącą w postaci siłowni zewnętrznych, boisk do piłki siatkowej, nożnej itp.

Rozwój infrastruktury sportowej oraz rozwój infrastruktury tras rowerowych – realizacja inwestycji drogowych powinna być powiązana z poszerzaniem długości tras rowerowych i pieszych. Gmina chcąc rozwijać turystykę, jako jeden z filarów rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy, powinna nieustannie rozwijać trasy rowerowe.

Aktywizacja społeczności lokalnej i wzmacnianie kapitału społecznego - wysokiej jakości kapitał społeczny kojarzony jest najczęściej z umiejętnością rozwiązywania problemów

Charakterystyka kierunków rozwoju

i podejmowania działań we współpracy z innymi. Współpraca oparta na zaufaniu jest ważna zarówno w wymiarze gospodarczym jak i społecznym. Urząd powinien wspierać aktywność organizacji pozarządowych oraz rozwój partycypacji społecznej.

OP 3.2: Rozwój usług i infrastruktury mającej na celu wielopokoleniową integrację mieszkańców Gminy

Rozwój opieki nad osobami starszymi – w ramach działania należy stworzyć warunki do opieki nad osobami starszymi. Z uwagi na wzrost liczby seniorów Gmina powinna zapewnić mieszkańcom Gminy odpowiednie warunki do życia, spędzania czasu wolnego i opieki zdrowotnej. Z uwagi na dogodne położenie Gminy oraz warunki przyrodnicze osoby starsze przy dobrze przygotowanej infrastrukturze mogą być ważnymi odbiorcami oferty turystycznej.

Rozwój polityki senioralnej Gminy Toszek – Opracowanie polityki senioralnej Gminy Toszek – podjęcie działań związanych z planowaniem i kształtowaniem polityki w obszarze aktywności społecznej osób starszych.

Cel strategiczny 4: Uefektywnienie gospodarczych procesów rozwojowych gminy Toszek

OP 4.1: Rozwój infrastruktury gospodarczej

Rozwój i uzbrajanie terenów inwestycyjnych na terenie Gminy – z uwagi na położenie Gminy, na skrzyżowaniu ważnych dróg teren gminy jest atrakcyjnym dla potencjalnych inwestorów. Gmina chcąc realizować oczekiwania mieszkańców skierowane na rozwój przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy musi pozyskać tereny, które zostaną uzbrojone na potrzeby potencjalnych inwestorów. Istotnym elementem uzbrojenia terenów inwestycyjnych może być współpraca z zainteresowanymi inwestorami w ramach Partnerstwa Publiczno-Prywatnego.

OP 4.2: Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki lokalnej oraz poziomu przedsiębiorczości mieszkańców

Rozwój systemu zachęt i udogodnień dla przedsiębiorców – Gmina posiada system zachęt podatkowych dla przedsiębiorców, którego celem jest złagodzenie trudniejszych, w porównaniu z konkurencją, warunków prowadzenia działalności gospodarczej w oddaleniu od głównych centrów gospodarczych. System ten będzie rozwijany i umacniany.

Charakterystyka kierunków rozwoju

Podnoszenie standardów obsługi interesantów w Urzędzie Miejskim w Toszku – Urząd, chcąc pozyskać inwestorów a także otworzyć się na turystów, powinien stale podnosić nowoczesne standardy obsługi interesantów.

Źródło: opracowanie własne.

6.5. Powiązanie celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działania z Obszarami Strategicznej Interwencji Gminy

OSI	Cel strategiczny	Cele operacyjne	Kierunki działań
1. Efektywna gospodarka odpadami komunalnymi.	2	OP 2.1	Rozwój punktów selektywnej zbiórki odpadów
2. Czyste powietrze	1	OP 1.4.	Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy poprzez inwestycje związane z transportem publicznym
	2	OP 2.1	Promocja i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (OZE)
	2	OP 2.1	Modernizacja indywidualnych źródeł ciepła
3. Skuteczna ochrona środowiska naturalnego.	1	OP 1.3.	Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej gminy
4. Wysoki poziom wykształcenia i umiejętności mieszkańców.	1	OP 1.1.	Rozwój infrastruktury edukacyjnej na terenie gminy
5. Aktywność społeczna na terenie gminy.	1	OP 1.2.	Rozwój infrastruktury społecznej na obszarach wiejskich (w tym rozwój świetlic wiejskich)
	3	OP 3.1.	Rozwój bazy rekreacyjno – wypoczynkowej, w tym terenów zielonych na terenie gminy
	3	OP 3.1.	Rozwój infrastruktury

OSI	Cel strategiczny	Cele operacyjne	Kierunki działań
			sportowej oraz rozwój infrastruktury tras rowerowych
	3	OP 3.1.	Aktywizacja społeczności lokalnej i wzmacnianie kapitału społecznego
6. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa w gminie.	1	OP 1.4.	Rozwój infrastruktury drogowej
	1	OP 1.2.	Poprawa jakości i dostępności opieki społecznej i zdrowotnej
7. Wysoki poziom świadczonych usług społecznych i zdrowotnych.	1	OP 1.2.	Poprawa jakości i dostępności opieki społecznej i zdrowotnej
	3	OP 3.2.	Rozwój opieki nad osobami starszymi
	3	OP 3.2.	Rozwój polityki senioralnej Gminy Toszek
	1	OP 1.2.	Rozwój infrastruktury społecznej na obszarach wiejskich (w tym rozwój świetlic wiejskich)
8. Wysoki poziom edukacji.	1	OP 1.1.	Rozwój infrastruktury edukacyjnej na terenie gminy
9. Wysoki poziom konkurencyjności gospodarki lokalnej.	4	OP 4.1.	Rozwój i uzbrajanie terenów inwestycyjnych na terenie Gminy
	4	OP 4.2	Podnoszenie standardów obsługi interesantów w Urzędzie Miejskim w Toszku
10. Wzrost przedsiębiorczości na terenie gminy.	4	OP 4.2.	Rozwój systemu zachęt i udogodnień dla przedsiębiorców
11. Niski poziom bezrobocia.	4	OP 4.2.	Rozwój systemu zachęt i udogodnień dla przedsiębiorców
12. Rozwój zasobu mieszkaniowego miasta.	1	OP 1.2.	Zwiększenie zasobów mieszkalnictwa komunalnego na terenie gminy
	1	OP 1.3.	Opracowanie planów i uzbrajanie terenów inwestycyjnych pod budownictwo mieszkaniowe
13. Nowoczesne szkoły.	1	OP 1.1.	Rozwój infrastruktury edukacyjnej na terenie gminy

OSI	Cel strategiczny	Cele operacyjne	Kierunki działań
14. Wystarczająca względem potrzeb opieka przedszkolna.	1	OP 1.1.	Rozwój opieki przedszkolnej oraz opieki dla dzieci do lat 3
15. Spójna oferta kulturowa i turystyczna gminy.	2	OP 2.2	Ochrona zabytków oraz rewitalizacja przestrzeni publicznej w Toszku
	2	OP 2.2	Zagospodarowanie obszarów o szczególnym znaczeniu turystycznym i kulturowym
	2	OP 2.2	Stworzenie narzędzi promocji Gminy
16. Rozwój turystyki.	2	OP 2.2	Zagospodarowanie obszarów o szczególnym znaczeniu turystycznym i kulturowym
17. Wykorzystanie potencjału przyrodniczego, kulturowego i historycznego gminy.	2	OP 2.2	Ochrona zabytków oraz rewitalizacja przestrzeni publicznej w Toszku
	2	OP 2.2	Zagospodarowanie obszarów o szczególnym znaczeniu turystycznym i kulturowym
	2	OP 2.2	Stworzenie narzędzi promocji Gminy
	2	OP 2.2	Promowanie oferty turystycznej gminy

Źródło: opracowanie własne.

6.6. Wskaźniki rezultatu dla celów operacyjnych

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Wskaźniki rezultatu
Cel strategiczny 1: Zwiększenie atrakcyjności gminy m.in. poprzez poprawę jakości usług publicznych i bezpieczeństwa życia w gminie Toszek	Cel operacyjny 1.1: Rozwój infrastruktury oraz poprawa usług edukacyjnych na terenie gminy Toszek	- Liczba uczniów szkół podstawowych (szt.) - Wyniki egzaminów 8-klasisty - Liczba oddziałów przedszkolnych (szt.) - Liczba miejsc w oddziałach przedszkolnych (szt.) - Stopień wykorzystania miejsc w oddziałach przedszkolnych (%) - Liczba żłobków i „klubów malucha” dla dzieci do lat 3 (szt.) - Liczba miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 (szt.) - Stopień wykorzystania miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 (%)
	Cel operacyjny 1.2: Rozwój infrastruktury oraz wspieranie działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych i zapobieganiu wykluczeniu	- Liczba świetlic wiejskich (szt.) - Liczba osób korzystających ze świetlic wiejskich (os.) - Liczba mieszkań komunalnych na terenie gminy (szt.) - Liczba osób/ rodzi oczekujących na mieszkania komunalne w gminie (os.) - Liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych/ społecznych (os.) - Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (os.)
	Cel operacyjny 1.3: Rozwój infrastruktury technicznej na terenie gminy Toszek	- Długość sieci wodociągowej na terenie gminy (km) - Długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy (km) - Powierzchnia terenów uzbrojonych pod budownictwo mieszkaniowe (ha)
	Cel operacyjny 1.4: Poprawa dostępności transportowej gminy oraz rozwój infrastruktury drogowej	- Długość wyremontowanych dróg i chodników (km) - Długość nowopowstałych dróg i chodników na terenie gminy (km) - Liczba nowopowstałych miejsc postojowych na terenie gminy (szt.) - Liczba nowopowstałych miejsc typu park and ride (szt.) - Liczba wyremontowanych przystanków komunikacji publicznej (szt.) - Liczba nowopowstałych przystanków komunikacji publicznej (szt.) - Liczba nowopowstałych połączeń komunikacji

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Wskaźniki rezultatu
		publicznej (szt.)
Cel strategiczny 2: Zrównoważony rozwój turystyki poprzez wykorzystanie naturalnych zasobów oraz dziedzictwa naturalnego w gminie Toszek	Cel operacyjny 2.1: Poprawa jakości i ochrona środowiska naturalnego	- Liczba odpadów zbieranych przez PSZOK (t.) - Liczba instalacji odnawialnych źródeł energii na budynkach użyteczności publicznej (szt.) - Liczba zmodernizowanych indywidualnych źródeł ciepła (szt.)
	Cel operacyjny 2.2: Promocja oraz zrównoważony rozwój obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym gminy	- Liczba zrewitalizowanych/ odnowionych zabytków (szt.) - Powierzchnia zrewitalizowanych przestrzeni publicznych (ha) - Powierzchnia zagospodarowanych obszarów o szczególnym znaczeniu turystycznym i kulturowym (ha) - Liczba narzędzi dot. promocji gminy (szt.)
Cel strategiczny 3: Rozwój usług oraz infrastruktury mającej na celu aktywizację oraz integrację wielopokoleniowej społeczności lokalnej gminy Toszek	Cel operacyjny 3.1: Rozwój oraz kreowanie nowych miejsc spędzania wolnego czasu na terenie gminy Toszek	- Liczba nowopowstałych miejsc spędzania wolnego czasu (szt.) - Liczba osób korzystająca z nowopowstałej infrastruktury (os.) - Powierzchnia terenów zielonych (ha)
	Cel operacyjny 3.2: Rozwój usług i infrastruktury mającej na celu wielopokoleniową integrację mieszkańców Gminy	- Liczba nowopowstałych miejsc integracji wielopokoleniowej (szt.) - Liczba osób korzystająca z nowopowstałej infrastruktury (os.)
Cel strategiczny 4: Uefektywnienie gospodarczych procesów rozwojowych gminy Toszek	Cel operacyjny 4.1: Rozwój infrastruktury gospodarczej	Powierzchnia terenów inwestycyjnych (ha)

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Wskaźniki rezultatu
	Cel operacyjny 4.2: Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki lokalnej oraz poziomu przedsiębiorczości mieszkańców	- Liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w rejestrze REGON (szt.) - Stopa bezrobocia (%) - Liczba zapytań skierowanych do Urzędu Miejskiego w Toszku dotyczących możliwości realizacji inwestycji na terenie gminy (szt.)

Źródło: opracowanie własne.

6.7. Planowane działania

Przykładowymi zadaniami, które realizowane będą przez samorząd gminy w ramach *Strategii gminy Toszek na lata 2021-2027* we wskazanych powyżej obszarach są następujące inwestycje:

Tabela 35. Matryca celów Strategii Rozwoju

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Kierunki działań w ramach poszczególnych celów operacyjnych	Planowane działania
Cel strategiczny 1: Zwiększenie atrakcyjności gminy m.in. poprzez poprawę jakości usług publicznych i bezpieczeństwa życia w gminie Toszek	Cel operacyjny 1.1: Rozwój infrastruktury oraz poprawa usług edukacyjnych na terenie gminy Toszek	Rozwój infrastruktury edukacyjnej na terenie gminy	Działania bieżące Gminy.
		Rozwój opieki przedszkolnej oraz opieki dla dzieci do lat 3	- Budowa przedszkola w Kotulinie. - Działania bieżące Gminy.
	Cel operacyjny 1.2: Rozwój infrastruktury oraz wspieranie działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych i zapobieganiu wykluczeniu	Rozwój infrastruktury społecznej na obszarach wiejskich (w tym rozwój świetlic wiejskich)	- Likwidacja istotnych problemów społecznych na obszarach poprzez kompleksową modernizację budynku świetlicy w Pacynie. - Działania bieżące Gminy.

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Kierunki działań w ramach poszczególnych celów operacyjnych	Planowane działania
		Zwiększenie zasobów mieszkalnictwa komunalnego na terenie gminy	• Utworzenie mieszkań komunalnych w Paczynie. • Działania bieżące Gminy.
		Poprawa jakości i dostępności opieki społecznej i zdrowotnej	• Utworzenie i prowadzenie Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych w Gminie Toszek. • Działania bieżące Gminy.
	Cel operacyjny 1.3: Rozwój infrastruktury technicznej na terenie gminy Toszek	Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej gminy	• Budowa kanalizacji dla rejonu ul. Strzeleckiej w Toszku. • Działania bieżące Gminy.
		Opracowanie planów i uzbrajanie terenów inwestycyjnych pod budownictwo mieszkaniowe	• Działania bieżące Gminy.
	Cel operacyjny 1.4: Poprawa dostępności transportowej gminy oraz rozwój infrastruktury drogowej	Rozwój infrastruktury drogowej	• Działania bieżące Gminy.
		Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy poprzez inwestycje związane z transportem publicznym	• Budowa Centrum Przesiadkowego typu Park & Ride. • Działania bieżące Gminy.

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Kierunki działań w ramach poszczególnych celów operacyjnych	Planowane działania
Cel strategiczny 2: Zrównoważony rozwój turystyki poprzez wykorzystanie naturalnych zasobów oraz dziedzictwa naturalnego w gminie Toszek	Cel operacyjny 2.1: Poprawa jakości i ochrona środowiska naturalnego	Rozwój punktów selektywnej zbiórki odpadów	Działania bieżące Gminy.
		Promocja i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (OZE)	Działania bieżące Gminy.
		Modernizacja indywidualnych źródeł ciepła	Modernizacja indywidualnych źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych oraz udział w programie STOP SMOG
	Cel operacyjny 2.2: Promocja oraz zrównoważony rozwój obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym gminy	Ochrona zabytków oraz rewitalizacja przestrzeni publicznej w Toszku	Rewitalizacja budynków zamkowych w Toszku
		Zagospodarowanie obszarów o szczególnym znaczeniu turystycznym i kulturowym	Zagospodarowanie i modernizacja obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym
		Stworzenie narzędzi promocji Gminy	Działania bieżące Gminy.
		Promowanie oferty turystycznej gminy	Działania bieżące Gminy.
Cel strategiczny 3: Rozwój usług oraz infrastruktury mającej na celu aktywizację oraz integrację	Cel operacyjny 3.1: Rozwój oraz kreowanie nowych miejsc spędzania wolnego czasu na terenie gminy Toszek	Rozwój bazy rekreacyjno – wypoczynkowej, w tym terenów zielonych na terenie gminy	- Tworzenie i odnowienie zieleni w Gminie Toszek. - Działania bieżące Gminy.
		Rozwój infrastruktury sportowej oraz rozwój infrastruktury tras rowerowych	Działania bieżące Gminy.

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Kierunki działań w ramach poszczególnych celów operacyjnych	Planowane działania
wielopokoleniowej społeczności lokalnej gminy Toszek		Aktywizacja społeczności lokalnej i wzmacnianie kapitału społecznego	Działania bieżące Gminy.
	Cel operacyjny 3.2: Rozwój usług i infrastruktury mającej na celu wielopokoleniową integrację mieszkańców Gminy	Rozwój opieki nad osobami starszymi	Działania bieżące Gminy.
		Rozwój polityki senioralnej Gminy Toszek	Działania bieżące Gminy.
Cel strategiczny 4: Uefektywnienie gospodarczych procesów rozwojowych gminy Toszek	Cel operacyjny 4.1: Rozwój infrastruktury gospodarczej	Rozwój i uzbrajanie terenów inwestycyjnych na terenie Gminy	Działania bieżące Gminy.
	Cel operacyjny 4.2: Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki lokalnej oraz poziomu przedsiębiorczości mieszkańców	Rozwój systemu zachęt i udogodnień dla przedsiębiorców	Działania bieżące Gminy.
		Podnoszenie standardów obsługi interesantów w Urzędzie Miejskim w Toszku	Działania bieżące Gminy.

Źródło: Opracowanie własne.

6.7.1. Charakterystyka najważniejszych planowanych projektów realizowanych przez Gminę Toszek

1. Likwidacja istotnych problemów społecznych na obszarach poprzez kompleksową modernizację budynku świetlicy w Paczynie

Opis projektu: Obecne siedziby świetlic sołeckich cechuje niski standard socjalny – ściany i podłogi wymagają remontu, malowania. Wymagana jest w każdym przypadku renowacja, lub budowa sieci CO, wymiana okien, częściowa przebudowa i renowacja instalacji elektrycznych i wodno-sanitarnych.

Projekt ma na celu przywrócenie do stanu pełnej funkcjonalności zdegradowanych budynków świetlic wiejskich na terenie Gminy Toszek.

Kompleksowy remont wraz z wymianą instalacji (remont ścian, malowanie, wymiana podłóg, wymiana i naprawa sieci CO, wodno-sanitarnej i elektrycznej, wymiana okien).

Szacunkowy koszt	Ok. 342 683 zł
Potencjalne źródła finansowania	RPO WSL 2021-2027 – ZIT, budżet własny gminy

2. Budowa przedszkola w Kotulinie

Opis projektu: Przedszkole dla dzieci z sołectw Kotulin i Proboszczowice. Obiekt przewidziany dla 3 oddziałów przedszkolnych. Budowa przedszkola podniesie poziom życia mieszkańców oraz pozwoli rodzicom dzieci przedszkolnych na powrót na rynek pracy.

Szacunkowy koszt	4 000 000 zł
Źródła finansowania	Rządowy Fundusz Inicjatyw Lokalnych (2 722 788 zł), budżet własny gminy

3. Budowa kanalizacji dla rejonu ul. Strzeleckiej w Toszku

Opis projektu: Budowa sieci kanalizacyjnej wraz z przyłączami obejmuje ulice, które dotychczas nie były skanalizowane oraz dalsze przyłącza w ulicach, które były skanalizowane w ubiegłych latach.

Cele projektu:

- Budowa systemów kanalizacji sanitarnej i deszczowej,
- Ochrona i poprawa jakości środowiska naturalnego i miejskiego poprzez wspólne inwestycje: podnoszenie jakości wód,
- Rozwój gminy zgodny z założeniami zasad zrównoważonego rozwoju, poszanowaniem środowiska naturalnego i przyrodniczego dziedzictwa,
- Bezpieczna sieć wodno-kanalizacyjna na obszarze Metropolii Górnośląskiej.
- Opracowanie dokumentacji projektowej,
- Wykonanie sieci kanalizacji sanitarnej w ciągach ulic: Ogrodowa, Młyńska, Wiejska, Podwale, Gliwicka, Tarnogórska Gustawa Morcinka, Strzelecka w Toszku na odcinku około 2,4 km.

Szacunkowy koszt	3.225.330,25 zł
Potencjalne źródła finansowania	RPO WSL 2021-2027 oraz wkład własny gminy

4. Tworzenie i odnowienie zieleni w Gminie Toszek

Opis projektu: Odnowienie zieleni na obszarze pięciu skwerów na terenie Toszka: skwer ul. Tarnogórska, skwer ul. Krasińskiego, skwer ul. Gustawa Morcinka, obszar przy cmentarzu katolickim, obszar podzamcza.

Szacunkowy koszt	kosztorysowa 4.138.950 zł (po przetargu 2.945.768 zł)
Źródła finansowania	Program Operacyjny "Infrastruktura i środowisko" (2.503.902 zł) oraz wkład własny gminy

5. Modernizacja indywidualnych źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych oraz udział w programie STOP SMOG

Opis projektu: Zgodnie z założeniami Programu Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Toszek planowane jest opracowanie i realizację projektu związanego z modernizacją indywidualnych źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych z wykorzystaniem środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach oraz funduszy unijnych (perspektywa 2021 - 2027).

Ponadto rozważany jest również udział Gminy w programie "STOP SMOG", który realizowany jest ze środków Funduszu Termomodernizacji i Remontów (Ministerstwo Klimatu i Środowiska oraz Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej).

Szacunkowy koszt	2 600 000,00 zł
Potencjalne źródła finansowania	Fundusze unijne Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach Fundusz Termomodernizacji i Remontów (Ministerstwo Klimatu i Środowiska oraz Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej)

6. Budowa Centrum Przesiadkowego typu Park & Ride

Opis projektu: Zagospodarowanie pomieszczeń dworca kolejowego w Toszku oraz terenu wokół obiektu, utworzenie 19 miejsc parkingowych oraz stojaków dla rowerów i uporządkowanie zieleni.

Szacunkowy koszt	kosztorysowa 4.200.000 zł (wartość po przetargu 3.360.768 zł)
Źródła finansowania	RPO WSL (800.000 zł) oraz wkład własny gminy

7. Rewitalizacja budynków zamkowych w Toszku

Opis projektu: Poddasze budynku bramnego jest obecnie niezagospodarowane, budynek ma nowy dach i sporą przestrzeń do zagospodarowania

Celem projektu jest utworzenie miejsca do prowadzenia zajęć z zakresu edukacji artystycznej. Obecnie większość zajęć sekcji zainteresowań prowadzonych przez Centrum kultury „Zamek w Toszku” odbywa się poza obiektem. Przygotowanie profesjonalnych pomieszczeń do zajęć taneczno-ruchowych, teatralnych, wokalnych wpłynie w sposób znaczny na poziom artystyczny, komfort pracy i satysfakcję uczestników. Skupienie większości zajęć edukacyjnych prowadzonych przez Centrum Kultury „Zamek w Toszku” wpłynie na integrację społeczności lokalnej, podniesie poziom identyfikacji z miejscem (Zamek w Toszku/Gmina Toszek).

Realizacja projektu wymaga przygotowania projektu adaptacji i zagospodarowania poddasza na miejsce zajęć edukacyjno – artystycznych. Poddasze w tym momencie nie jest ocieplone,

nie jest ogrzewane, należy wykonać podłogi (parkiet ze względu na walory praktyczne związane z zajęciami ruchowymi, akustyczne – zajęcia wokalne i estetyczne). Przestrzeń trzeba podzielić na mniejsze pomieszczenia z uwzględnieniem charakterystyki potrzeb poszczególnych zajęć edukacyjnych.

Szacunkowy koszt	Koszt całkowity 1 000 000,00 zł
Źródła finansowania	Fundusze europejskie, Budżet gminy, środki własne

8. Zagospodarowanie i modernizacja obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym

Opis projektu: Zamek w Toszku okala piękne, zielone wzgórze, które jak cały zamek jest wpisane do rejestru zabytków. Niestety obecnie nie istnieje jedna spójna i zadbane ścieżka, która pozwoliłaby na obejście zamku i korzystanie z jego uroków z innej perspektywy.

Celem projektu jest utworzenie ścieżki rekreacyjno – edukacyjnej, która poszerzy zakres oferty turystycznej Zamku w Toszku, stanie się nową przestrzenią rekreacyjną dla mieszkańców, wpłynie na edukację historyczną i przyrodniczą osób korzystających ze ścieżki.

Projekt zakłada przygotowanie projektu budowlanego, połączenie poszczególnych odcinków istniejących już ścieżek, oczyszczenie i utwardzenie odcinków istniejących, ustawienie ławek i koszy parkowych, opisanie wybranych rodzajów roślin i drzew porastających wzgórze zamkowe, stworzenie dwóch edukacyjnych kącików średniowiecznych.

Szacunkowy koszt	Koszt całkowity 500 000,00 zł
Potencjalne źródła finansowania	Fundusze europejskie, Budżet gminy, środki własne

9. Utworzenie i prowadzenie Centrum Dniennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych w Gminie Toszek

Opis projektu: Po utworzeniu i uruchomieniu Centrum Dniennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych, koniecznym będzie podjęcie wszystkich statutowych działań.

Celem projektu jest uruchomienie i prowadzenie statutowej realizacji działań Centrum Dniennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych, tj. realizowanie usług z zakresu

opieki, rehabilitacji, terapii, oraz poradnictwa specjalistycznego, a także wyżywienia, usług higienicznych wraz z dowozem i odwozem osób z/do miejsca zamieszkania.

W ramach pracy Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych wprowadzone i realizowane będą działania:

- Zapewnienie opieki, pracy socjalnej i poradnictwa specjalistycznego.
- Zapewnienie przynajmniej jednego posiłku dziennie
- Umożliwienie zachowania higieny
- W ramach terapii zajęciowej: zajęcia kółka plastycznego, z wykorzystaniem różnych technik artystycznych, ergoterapia, muzykoterapię, biblioterapia, choreoterapia, kinezyterapia.
- W ramach zajęć edukacyjnych: pogadanki, wspólne czytanie prasy, rozwiązywanie krzyżówek, zajęcia z wykorzystaniem gier edukacyjnych, konkursy tematyczne.
- Świadczenia rekreacyjne – organizacja wycieczek
- Świadczenia kulturalne – wyjazdy do teatrów, muzeów.
- Udzielenie wsparcia w utrzymaniu więzi rodzinnych i społecznych.

Szacunkowy koszt	Całkowity koszt - 220 791,25zł
Potencjalne źródła finansowania	RPO WSL 2014-2020 – ZIT, środki własne gminy

10. Utworzenie mieszkań komunalnych w Paczynie

Opis projektu: Budynek dwupiętrowy, pustostan w złym stanie technicznym wymagający kompletnej przebudowy. W wyniku realizacji projektu powstanie ok. 30 mieszkań komunalnych.

Szacunkowy koszt	4.829.725,07 zł brutto
Potencjalne źródła finansowania	Budżet gminy Fundusze Europejskie Bank Gospodarstwa Krajowego

7. Model struktury funkcjonalno – przestrzennej

7.1. Założenia

Ujęcie przestrzenne interwencji planowanych w sferze gospodarczej lub społecznej ma priorytetowe znaczenie dla rozwoju. Przestrzeń stanowi kluczowy zasób. To w niej przebiegają lub na nią oddziałują wszystkie procesy społeczne, gospodarcze, przyrodnicze. Z jednej strony stanowi więc uwarunkowanie rozwoju, z drugiej zaś podlega licznym zmianom, które wynikają z prowadzonych działań. Obserwujemy sprzężenie zwrotne – nasze oddziaływanie na przestrzeń, kształtowanie jej w sposób planowy lub mimowolny, wpływa na warunki życia i gospodarowania i warunkuje życie przyszłych pokoleń. Kumulacja wszystkich trendów i procesów zostawia konkretny ślad w przestrzeni. Człowiek, niezależnie od miejsca zamieszkania, właśnie na danym terytorium doświadcza występujących tam procesów. Przestają mieć one wtedy abstrakcyjny charakter (jak zmiany klimatu), a zaczynają bezpośrednio oddziaływać na jego życie (jak brak drogi). Na poszczególnych terytoriach, jak w soczewce, kumulują się skutki tych procesów. Konsekwencją niewłaściwie zaprogramowanych i realizowanych działań rozwojowych mogą być różnego rodzaju konflikty przestrzenne, których wyeliminowanie może okazać się trudniejsze w momencie, kiedy już zaistnieją. Dlatego tak istotne jest zwrócenie uwagi na aspekty przestrzenne przy przygotowywaniu, zarówno dokumentów strategicznych, jak i wdrożeniowych. Przestrzeń powinna być traktowana nie tylko jako oczywiste uwarunkowanie dla rozwoju sfery społecznej i gospodarczej, ale jako kluczowa wartość publiczna. Jest ona podstawą do formułowania celów rozwojowych z uwzględnieniem interesu publicznego, w tym ładu przestrzennego.

Model funkcjonalno-przestrzenny wiąże zagadnienia społeczno-gospodarcze z przestrzennymi. Ma stać się obowiązkowym elementem strategii rozwoju przygotowywanych na poszczególnych poziomach zarządzania. Podstawą prawną dla modelu jest nowelizowana⁵¹ ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Model oznacza, że

⁵¹ Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw

w sposób świadomy i w jednym procesie programowane i kształtowane są relacje między celami długookresowymi (interes publiczny wobec przestrzeni i środowiska) i celami średniookresowymi (korzyści gospodarcze i społeczne). Model zakłada skonfrontowanie tych relacji tzn. na ile w praktyce procesy średniookresowe przyczyniają się do realizacji celów długookresowych i odwrotnie – czy cele długookresowe stanowią ramę dla średniookresowych interwencji administracji publicznej.

Punkt odniesienia dla modelu stanowią zidentyfikowane długookresowe wyzwania rozwojowe, m.in.: zmiany demograficzne (w tym zdrowie publiczne), wpływ działalności człowieka na środowisko naturalne oraz postęp technologiczny. Ważnym zagadnieniem do analizy w pracach nad modelem są **uwarunkowania europejskie**. W kontekście rozwoju przestrzennego należy zwrócić uwagę na prace nad aktualizacją Agendy Terytorialnej (*A Future for all places*)⁵², która kładzie akcent m.in. na: regiony stołeczne, obszary metropolitalne, małe i średnie miasta, obszary wiejskie, wewnętrzne peryferia, obszary depopulacji, obszary transformacji gospodarczej. Agenda podkreśla, że długookresowe wyzwania rozwojowe wymagają ukierunkowanych terytorialnie działań realizowanych w taki sposób, by ich negatywne oddziaływanie przestrzenne i środowiskowe było jak najmniejsze. Europejskim działaniem na rzecz łagodzenia negatywnych efektów działalności gospodarczej na środowisko naturalne jest *The European Green Deal Investment Plan*⁵³ czy *The Just Transition Mechanism*⁵⁴.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej prezentuje pożądane kierunki rozwoju przestrzennego określonego terytorium/obszaru w danym horyzoncie czasowym. Przedstawia on zmiany, jakie powinny zaistnieć w przestrzeni, by zrealizować wyznaczone cele strategiczne oraz osiągnąć efekty tych celów.

Model funkcjonalno-przestrzenny w strategii rozwoju gminy służy określeniu kluczowych dla rozwoju JST obszarów, zdefiniowaniu ich funkcji i zależności między obszarami o różnych funkcjach. Na tym poziomie zarządzania ważne i możliwe staje się precyzyjne lokalizowanie

⁵² <https://www.territorialagenda.eu/home.html>

⁵³ <https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vl5bgabajmzx>

⁵⁴ https://ec.europa.eu/info/news/launching-just-transition-mechanism-green-transition-based-solidarity-and-fairness-2020-jan-15_en

różnych funkcji przestrzeni odpowiadające celom strategii rozwoju. Komponent przestrzenny wskazuje, gdzie dokładnie funkcje mogą być realizowane. Istotne jest przy tym zachowanie odpowiednich proporcji pomiędzy poszczególnymi funkcjami, zgodnie z uwarunkowaniami i potrzebami.

7.2. Zakres i zawartość modelu funkcjonalno-przestrzennego

7.2.1. Zmiany w przestrzeni wynikające z celów rozwoju gminy

Zmiany w przestrzeni gminy wynikające z celów strategii rozwoju gminy związane są przede wszystkim z zagospodarowaniem wolnych, nieużytkowanych przestrzeni i przekształceniem ich w miejsca spędzania wolnego czasu. Zmiany te dotyczą projektów:

1. Tworzenie i odnowienie zieleni w Gminie Toszek.
2. Zagospodarowanie i modernizacja obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym.

Dodatkowo zaplanowane zmiany uwzględniają powstanie nowych dróg i przejazdów, i infrastruktury związanej z rozwojem infrastruktury drogowej (w tym infrastruktury wspierającej transport publiczny) tj.:

1. Utworzenie Centrum Przesiadkowego w Toszku.

Z kolei w ramach m.in. projektów rewitalizacyjnych zmianie ulegnie funkcja budynków (na miejsca użyteczności publicznej), w ramach projektów:

1. Budowa przedszkola w Kotulinie.
2. Likwidacja istotnych problemów społecznych na obszarach poprzez kompleksową modernizację budynku świetlicy w Paczynie.
3. Rewitalizacja budynków zamkowych w Toszku.
4. Utworzenie mieszkań komunalnych w Paczynie.
5. Utworzenie i prowadzenie Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych w Gminie Toszek.

7.2.2. Elementy sieci osadniczej

W ramach analizy potrzeb mieszkańców miasta Toszek zaplanowano nowe inwestycje związane z rozwojem mieszkalnictwa oraz wzrostem liczby mieszkańców gminy, tj.:

1. Budowa przedszkola w Kotulinie.
2. Likwidacja istotnych problemów społecznych na obszarach poprzez kompleksową modernizację budynku świetlicy w Paczynie.
3. Budowa kanalizacji dla rejonu ul. Strzeleckiej w Toszku.
4. Utworzenie Centrum Przesiadkowego w Toszku.
5. Utworzenie mieszkań komunalnych w Paczynie.
6. Utworzenie i prowadzenie Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych w Gminie Toszek.
7. Modernizacja indywidualnych źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych oraz udział w programie STOP SMOG.

7.2.3. Obszary o kluczowych funkcjach dla rozwoju gminy

W ramach realizacji celów zaplanowanych w Strategii Rozwoju Gminy Toszek nie przewidziano zmiany charakterystyki obszarów o kluczowych funkcjach dla rozwoju gminy.

7.2.4. Lokalne powiązania infrastrukturalne

W Strategii rozwoju gminy zaplanowano integrację systemu transportowego w mieście poprzez, takie projekty jak:

1. Utworzenie Centrum Przesiadkowego w Toszku.
2. Zagospodarowanie i modernizacja obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym.

7.2.5. Zielona infrastruktura

W ramach realizacji Strategii na terenie miasta powstanie nowa lub zostanie zmodernizowana zielona infrastruktura w postaci projektów:

1. Tworzenie i odnowienie zieleni w Gminie Toszek.

2. Zagospodarowanie i modernizacja obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym.

7.3. Model graficzny struktury funkcjonalno-przestrzennej

Model graficzny struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawia zmiany struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Toszek. Na etapie opracowania Strategii nie zidentyfikowano zmian struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Toszek wynikających z realizacji celów strategicznych i operacyjnych.

8. Uwarunkowania rozwoju Gminy Toszek

8.1. Poziom krajowy

8.1.1. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030*

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 wyznacza cele polityki regionalnej uwzględnia dysproporcje w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego podregionów z jednej strony oraz nierównomiernie rozłożone szanse i wyzwania płynące z procesów globalizacji, integracji europejskiej czy wpływu procesów demograficznych⁵⁵.

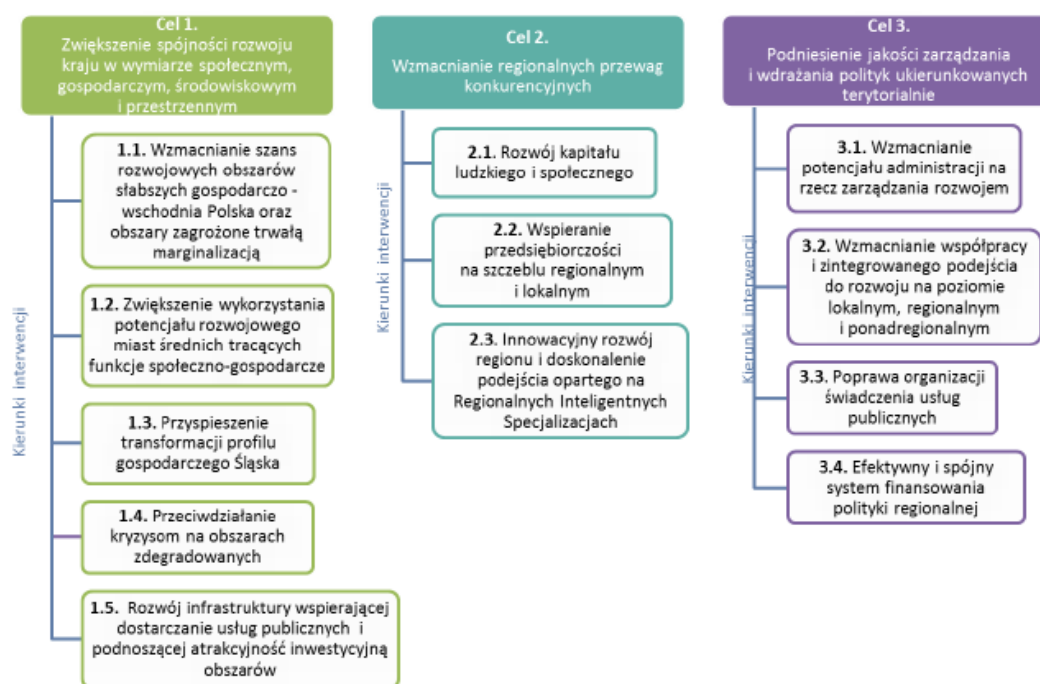
Celem głównym KSRR jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co stworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym⁵⁶.

W części określającej priorytety polityki regionalnej do roku 202e określono trzy cele:

1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym;
2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych;
3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

⁵⁵ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

⁵⁶ Ibidem.

Rysunek 1 cele szczegółowe polityki regionalnej

Źródło: Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

„Rolą KSRR jest powiązanie i koordynacja działań realizujących cele o charakterze horyzontalnym, jakimi jest wzmacnianie konkurencyjności wszystkich regionów, miast i obszarów wiejskich (cele 2 i 3) z celem 1 zapewniającym większą spójność rozwoju kraju, poprzez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo”⁵⁷.

Strategia Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027 wpisuje się w cele Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030. Cele Strategii Rozwoju Gminy Toszek są zbieżne z celami KSRR.

8.2. Poziom regionalny

8.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”

Strategia „Śląskie 2030” określa cele rozwoju regionu oraz instrumenty ich realizacji w perspektywie do 2030 r. „Aktualizacje kolejnych edycji Strategii były zawsze odpowiedzią na zmieniające się uwarunkowania krajowe i europejskie. Pozwalały na wykorzystanie pojawiających się szans rozwojowych, minimalizowanie zagrożeń, a także budowanie potencjału endogenicznego regionu. Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie

⁵⁷ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

2030” podejmuje również tematykę nowych, jak i kontynuowanych wyzwań rozwojowych, wyznaczając nowe cele rozwojowe oraz instrumenty realizacji”⁵⁸.

Cele strategiczne rozwoju województwa prowadzą do realizacji wizji, tj.: „Województwo śląskie będzie nowoczesnym regionem europejskim o konkurencyjnej gospodarce, będącej efektem odpowiedzialnej transformacji, zapewniającym możliwości rozwoju swoim mieszkańcom i oferującym wysoką jakość życia w czystym środowisku”⁵⁹.

Natomiast, jak wynika z zapisów Strategii: „Osiągnięcie zarysowanej wizji rozwoju wymagać będzie koncentracji działań na czterech celach strategicznych, dla których sformułowano cele operacyjne w perspektywie do roku 2030. Ostateczny kształt celów oraz uszczegóławiających je kierunków działań jest rezultatem zarówno analiz społeczno-gospodarczych, jak i szerokich konsultacji społecznych, w tym w ramach warsztatów subregionalnych”⁶⁰.

Rysunek 2 Cele strategiczne Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego "Śląskie 2030"

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”.

Strategia Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027 wpisuje się w cele strategii regionalnej i będzie je realizować. W ramach prac nad strategią wskazano Obszary Strategicznej

⁵⁸ Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”

⁵⁹ Ibidem.

⁶⁰ Ibidem.

Interwencji (OSI) odzwierciedlające potencjały i problemy rozwojowe w układzie terytorialnym, które będą przedmiotem zainteresowania Strategii Rozwoju Gminy Toszek.

Gmina Toszek wpisuje się w OSI – gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza. W tym zakresie na terenie gminy zidentyfikowano I obszar problemowy, tzn., że na terenie Gminy występowało przekroczenie średnioroczne jednego dowolnego wskaźnika jakości powietrza (pyłów zawieszonych PM_{2,5}; pyłów zawieszonych PM₁₀; benzo(α)pirenu.

W tym zakresie Strategia Rozwoju Gminy Toszek, poprzez realizację: Celu operacyjnego 2.1: Poprawa jakość i ochrona środowiska naturalnego oraz kierunki rozwoju: Promocja i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (OZE) i Modernizacja indywidualnych źródeł ciepła wpisuje się w Cele Strategiczny „C” OSI – Gminy Z Problemami Środowiskowymi W Zakresie Jakości Powietrza, tj. Wspieranie wdrożenia i egzekwowania rozwiązań poprawiających jakość powietrza; Rozwój proekologicznej infrastruktury wytwarzania, magazynowania i przesyłu energii elektrycznej i ciepła, w tym rozwój OZE; Wspieranie rozwiązań ograniczających niską emisję, w tym poprawa standardu energetycznego zabudowy mieszkaniowej i budynków użyteczności publicznej. Z kolei poprzez realizację celu: operacyjnego 1.3: Rozwój infrastruktury technicznej na terenie gminy Toszek, Strategia wpisuje się w cel OSI pn.: Zapewnienie dostępu do sieci poprzez budowę i modernizację infrastruktury komunalnej.

8.2.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+

„Plan 2020+ określa podstawowe elementy układu przestrzennego, ich zróżnicowanie i wzajemne relacje. Cele polityki przestrzennej województwa określone w Planie 2020+ dotyczą gospodarczego wzrostu i innowacyjności, metropolizacji, zapewnienia spójności społecznej i ekonomicznej oraz ochrony naturalnych zasobów środowiska i kształtowania krajobrazów kulturowych. Jako dokument regionalny Plan 2020+ określa ramy i warunki merytoryczne dla podejmowania decyzji przestrzennych o charakterze strategicznym i koncentruje się na celach ważnych dla rozwoju województwa. Nie narusza przy tym uprawnień gmin w zakresie planowania miejscowego oraz nie stanowi podstawy wydawania decyzji administracyjnych ustalających lokalizacje inwestycji. Plan 2020+ uwzględnia zapisy

dokumentów i programów rządowych oraz wojewódzkich, a także pozostaje w zgodności z dokumentami programowymi Unii Europejskiej”⁶¹.

Miasto Toszek wchodzi w skład Miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego – Metropolii Górnośląskiej, natomiast obszar wiejski włączony został do Wiejskiego Obszaru Funkcjonalnego⁶².

Strategia Rozwoju Gminy Toszek jest zbieżna z wizją rozwoju przestrzennego województwa, tj.: „Województwo śląskie będzie regionem o nowoczesnej gospodarce, wykorzystującym kreatywność jego mieszkańców i wzmacniającym istniejące potencjały gospodarcze i środowiskowe, zapewniającym równość życiowych i rozwojowych szans przy poszanowaniu zasady zrównoważonego i trwałego rozwoju”⁶³ oraz z celami dokumentu:

1. Nowoczesna gospodarka – promocja gospodarczego wzrostu i innowacji.
2. Szanse rozwojowe mieszkańców – zapewnienie mieszkańcom dostępu do usług publicznych.
3. Przestrzeń – zrównoważone wykorzystywanie zasobów środowiska naturalnego i kulturowego.
4. Relacje z otoczeniem – infrastrukturalne powiązania regionu.

⁶¹ <https://planzagospodarowania.slaskie.pl/content/1474878101>

⁶² Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+

⁶³ Ibidem.

9. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Jednym z najważniejszych narzędzi wdrażania celów strategicznych i operacyjnych Gminy Toszek są dokumenty kształtujące politykę przestrzenną gminy. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej zawiera **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Toszek w granicach administracyjnych miasta i gminy Toszek** będącego załącznikiem do Uchwały Nr XXVIII/195/2016 Rady Miejskiej w Toszku z 30 listopada 2016 roku w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Toszek w granicach administracyjnych miasta i gminy Toszek.

„Studium jest aktem prawnym kierownictwa wewnętrznego gminy w sprawach kształtowania i realizacji polityki przestrzennej i koordynacji sporządzania planów miejscowych. Studium tworzy też bazę informacyjną o przestrzeni, umożliwiającą koordynację planowania strategii rozwoju społecznego i gospodarczego w zgodności z uwarunkowaniami środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz zasadami kształtowania ładu przestrzennego w mieście i gminie. Z tych względów pełni też ważną funkcję w promocji miasta i gminy jaka jest niezbędna w procesie aktywnego poszukiwania źródeł rozwoju”⁶⁴.

10. System wdrażania i monitorowania Strategii Rozwoju Gminy

Strategia Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027, stanowi dokument ponadkadencyjny, który określa cele i programy działań na kilka lat oraz wymagającym ciągłej pracy nad podnoszeniem jego jakości. Za opracowanie systemu wdrażania, monitoringu i ewaluacji oraz aktualizacji odpowiedzialny będzie Referat Zamówień Publicznych, Rozwoju i Promocji (ZRP) oraz referaty bezpośrednio odpowiedzialne za realizację bezpośrednio przynależnych im zadań.

⁶⁴ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Toszek w granicach administracyjnych miasta i gminy Toszek

Podmiotami zaangażowanymi w proces wdrażania, monitorowania i oceny Strategii Rozwoju Gminy Toszek oraz pełniącymi określone w nim role będą:

- Burmistrz Gminy: odpowiada za wdrażanie Strategii Rozwoju Gminy oraz wyznacza Opiekuna Strategii;
- Rada Gminy: analizuje postępy wdrażania Strategii; akceptuje sprawozdania z realizacji Strategii; analizuje i zatwierdza wnioski o aktualizację Strategii; uwzględnia zadania zaplanowane do realizacji przy przyjmowaniu budżetu gminy oraz wieloletnich planów inwestycyjnych.;
- Opiekun Strategii: o pełni funkcje koordynacyjne wobec pozostałych Partnerów; mobilizuje zasoby na rzecz realizacji działań zapisanych w Strategii; upowszechnia założenia Strategii wśród mieszkańców gminy; koordynuje przygotowanie okresowych sprawozdań z realizacji Strategii; rekomenduje wprowadzenie zmian do Strategii; inicjuje realizację kierunków działań.
- Partnerzy realizacji Strategii tj. poszczególne komórki Urzędu Gminy Toszek oraz jednostki organizacyjne Gminy Toszek, realizują poszczególne kierunki działań; przekazują informację o stopniu realizacji zadań do Opiekuna Strategii oraz sporządzają statystyki i dane pomocne w procesie monitorowania; zgłaszają wnioski do zmian w Strategii.

10.1. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Strategia Rozwoju Gminy jest dokumentem programującym rozwój gminy na kolejne 7 lat. Wszystkie pozostałe plany i programy strategiczne są względem Strategii dokumentami wykonawczymi i powinny pozostać zgodne z jej zapisami, w celu zapewnienia spójności programowania rozwoju.

Zgodność dokumentów wykonawczych powinna odnosić się do następujących elementów:

1. Zgodność na poziomie misji – przed uchwaleniem dokumentów wykonawczych powinny one zostać poddane tzw. *testowi misji w modelu Ashridge*. Test misji jest kluczowy dla zapewnienia logiki interwencji, w ramach testu należy odpowiedzieć na następujące pytania:
 - czy dokument jest zgodny z naszą główną aspiracją?
 - czy wpisuje się w nakreślone strategiczne obszary rozwoju (domeny)?
 - czy nie kłóci się z wartościami, które przyjęliśmy?
 - czy zakłada działania uwzględniające przyjęte standardy zachowań?
2. Zgodność na poziomie celów – cele zaplanowane w dokumentach programowych niższego rzędu powinny wpisywać się w realizację celów zaplanowanych w Strategii.
3. Zgodność na poziomie zaplanowanych efektów – dokumenty wykonawcze powinny przyczynić się do osiągnięcia wskaźników zaplanowanych w Strategii.
4. Zgodność na poziomie wytycznych i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

10.2. Kluczowe instytucje i podmioty zaangażowane w proces wdrażania Strategii

Kluczowymi instytucjami i podmiotami, które powinny być zaangażowane w proces wdrażania Strategii będą:

- Urząd Miejski w Toszku.
- Władze samorządowe.
- Rada Miejska w Toszku.
- Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy.
- Przedsiębiorcy działający na terenie gminy.
- Mieszkańcy gminy.

Kluczową instytucją w procesie realizacji Strategii będzie Urząd Miejski w Toszku, którego zadaniem będzie koordynacja całego procesu wdrażania oraz monitorowanie wyników.

Poniższa tabela przedstawia podmioty odpowiedzialne za wdrażanie Strategii w podziale na poszczególne cele i kierunki działania.

Tabela 36 Podmioty odpowiedzialne za wdrażanie strategii

Cel operacyjny	Kierunek działania	Podmiot odpowiedzialny	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmioty monitorujący
Cel strategiczny 1: Zwiększenie atrakcyjności gminy m.in. poprzez poprawę jakości usług publicznych i bezpieczeństwa życia w gminie Toszek				
Cel operacyjny 1.1: Rozwój infrastruktury oraz poprawa usług edukacyjnych na terenie gminy Toszek	Rozwój infrastruktury edukacyjnej na terenie gminy	CUW	IKP/ NRŚ	ZRP
	Rozwój opieki przedszkolnej oraz opieki dla dzieci do lat 3	CUW	IKP/ NRŚ	ZRP
Cel operacyjny 1.2: Rozwój infrastruktury oraz wspieranie działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych i zapobieganiu wykluczeniu	Rozwój infrastruktury społecznej na obszarach wiejskich (w tym rozwój świetlic wiejskich)	CUW/ OPS	IKP/ NRŚ	ZRP
	Zwiększenie zasobów mieszkalnictwa komunalnego na terenie gminy	IKP/ NRŚ/ PUK	IKP/ NRŚ	ZRP
	Poprawa jakości i dostępności opieki społecznej i zdrowotnej	CUW/ OPS	CUW/ OPS	ZRP
Cel operacyjny 1.3: Rozwój infrastruktury technicznej na terenie gminy Toszek	Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej gminy	IKP/ NRŚ	IKP/ NRŚ	ZRP
	Opracowanie planów i uzbrajanie terenów inwestycyjnych pod budownictwo mieszkaniowe	IKP	IKP	ZRP
Cel operacyjny 1.4: Poprawa dostępności transportowej gminy oraz rozwój infrastruktury	Rozwój infrastruktury drogowej	IKP/ NRŚ	IKP/ NRŚ	ZRP
	Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy poprzez	IKP/ NRŚ	IKP/ NRŚ	ZRP

Cel operacyjny	Kierunek działania	Podmiot odpowiedzialny	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmioty monitorujący
drogowej	inwestycje związane z transportem publicznym			
Cel strategiczny 2: Rozwój usług oraz infrastruktury mającej na celu aktywizację oraz integrację wielopokoleniowej społeczności lokalnej gminy Toszek				
Cel operacyjny 2.1: Rozwój oraz kreowanie nowych miejsc spędzania wolnego czasu na terenie gminy Toszek	Rozwój bazy rekreacyjno – wypoczynkowej, w tym terenów zielonych na terenie gminy	I IKP/ NRŚ	IKP/ NRŚ	ZRP
	Rozwój infrastruktury sportowej oraz rozwój infrastruktury tras rowerowych	IKP/ NRŚ	IKP/ NRŚ	ZRP
	Aktywizacja społeczności lokalnej i wzmacnianie kapitału społecznego	CUW/ OPS	CUW/OPS	ZRP
Cel operacyjny 2.2: Rozwój usług i infrastruktury mającej na celu wielopokoleniową integrację mieszkańców Gminy	Rozwój opieki nad osobami starszymi	OPS	OPS	ZRP
	Rozwój polityki senioralnej Gminy Toszek	OPS	OPS	ZRP
Cel strategiczny 3: Uefektywnienie gospodarczych procesów rozwojowych gminy Toszek				
Cel operacyjny 3.1: Rozwój infrastruktury gospodarczej	Rozwój i uzbrajanie terenów inwestycyjnych na terenie Gminy	IKP/ NRŚ	IKP/ NRŚ	ZRP
Cel operacyjny 3.2: Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki lokalnej oraz poziomu	Rozwój systemu zachęt i udogodnień dla przedsiębiorców	ZRP	ZRP	ZRP
	Podnoszenie standardów obsługi interesantów w	ZRP	ZRP	ZRP

Cel operacyjny	Kierunek działania	Podmiot odpowiedzialny	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmioty monitorujący
przedsiębiorczości mieszkańców	Urząd Miejski w Toszku			
Cel strategiczny 4: Zrównoważony rozwój turystyki poprzez wykorzystanie naturalnych zasobów oraz dziedzictwa naturalnego w gminie Toszek				
Cel operacyjny 4.1: Poprawa jakości i ochrona środowiska naturalnego	Rozwój punktów selektywnej zbiórki odpadów	NRŚ	NRŚ	ZRP
	Promocja i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (OZE)	NRŚ	NRŚ	ZRP
	Modernizacja indywidualnych źródeł ciepła	NRŚ	NRŚ	ZRP
Cel operacyjny 4.2: Promocja oraz zrównoważony rozwój obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym gminy	Ochrona zabytków oraz rewitalizacja przestrzeni publicznej w Toszku	IKP/ UOB	IKP/ UOB	ZRP
	Zagospodarowanie obszarów o szczególnym znaczeniu turystycznym i kulturowym	IKP/ NRŚ/ ZRP	IKP/ NRŚ/ ZRP	ZRP
	Stworzenie narzędzi promocji Gminy	ZRP	ZRP	ZRP
	Promowanie oferty turystycznej gminy	ZRP	ZRP	ZRP

Źródło: opracowanie własne.

10.3. Procedury dotyczące wdrażania, monitorowania, oceny i komunikacji społecznej

Procedury wdrażania, monitorowania i aktualizacji zawierają listę działań, których podjęcie ma na celu ułatwienie realizacji Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027 oraz umożliwienie stałego monitorowania i dostosowywania jej zapisów do zmieniających się warunków otoczenia społeczno-gospodarczego. Proces wdrażania Strategii jest rozpatrywany na trzech głównych poziomach⁶⁵:

- organizacyjnym,
- merytorycznym,
- społecznym.

10.3.1. *Procedury wdrażania, monitorowania, ewaluacji oraz*

Poziom organizacyjny

Analogicznie, jak w przypadku Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2027: „Strategia proponuje przede wszystkim zadania, które stanowią wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich instytucji działających na polu aktywizacji mieszkańców gminy, które mogą być partnerami administracji samorządowej w procesie wdrażania. Tak realizowana zasada partnerstwa jest jednym z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Koordynacja procesu wdrażania i aktualizacji Strategii będzie odbywać się poprzez wykorzystanie samorządowego modelu zarządzania strategią. Model ten przekazuje proces zarządzania Strategią w ręce przedstawicieli władz jednostek samorządowych, a więc w tym przypadku – Burmistrza Toszka oraz Rady Miejskiej. Decyzje, podejmowane w porozumieniu tych organów, oparte na kompleksowym podejściu do uwarunkowań społeczno-gospodarczych, będą w bardzo istotny sposób wpływały na rozwój lokalny Gminy Toszek.

⁶⁵ Procedury monitorowania, oceny i komunikacji społecznej stanowią kontynuację działań realizowanych podczas wdrażania, monitorowania i ewaluacji Strategii na lata 2013-2020.

10.3.2. System monitoringu, ewaluacji oraz aktualizacji Strategii

Podstawowymi zadaniami ZRP w zakresie wdrażania Strategii i rozwoju lokalnego powinny być:

- koordynacja współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorstwami,
- harmonizacja realizacji działań zapisanych w Strategii i innych dokumentach branżowych (plany zagospodarowania przestrzennego, strategie branżowe, Wieloletnia Prognoza Finansowa, Program Ochrony Środowiska, itd.),
- przygotowanie okresowych raportów o stanie społeczno-gospodarczym gminy,
- pozyskiwanie partnerów do realizacji zadań zapisanych w Strategii.

Wszyscy partnerzy realizujący zadania w Strategii Rozwoju będą poproszeni o aktywną współpracę z Urzędem Miejskim w Toszku. W tym celu u każdej jednostki koordynującej zadania w Strategii powinna zostać wyznaczona osoba do kontaktu z Urzędem, szczególnie w kontekście aktualizacji i monitorowania dokumentu. Utworzenie takiej struktury poziomej na terenie gminy z pewnością przyczyni się do koordynacji zadań w zakresie wspierania rozwoju lokalnego, efektywniejszego generowania pomysłów na wspólne projekty oraz realnego zarządzania Strategią Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027.

Poziom merytoryczny

Poziom merytoryczny obejmuje wdrażanie i monitorowanie realizacji celów zapisanych w Strategii Rozwoju Gminy oraz przegląd zapisów Strategii i ich aktualizację. W konsekwencji systematycznych działań wdrożeniowych i monitorujących, osiągnięte zostaną cele operacyjne (średniookresowe) i strategiczne (długookresowe). Strategia Rozwoju Gminy Toszek określona została na lata 2021-2027. Okres ten odzwierciedla kolejny okres budżetowy Unii Europejskiej oraz działania aktualizacyjne dokumentów regionalnych i krajowych. Strategia jest nadrzędnym dokumentem prowadzącym do osiągnięcia celów średniookresowych i długookresowych w rozwoju społeczno-gospodarczym gminy. Na poziomie merytorycznym ważną rolę przypisuje się Radzie Miejskiej, reprezentującej różnorodne środowiska lokalne.

Monitoring i aktualizacja będzie dokonywana w przedstawiony poniżej sposób:

1. Zadania związane z monitoringiem i aktualizacją Strategii powierza się Burmistrzowi Toszka.
2. Odpowiedzialność za zwoływanie posiedzeń Rady Miejskiej w zakresie aktualizacji i monitoringu Strategii powierza się Przewodniczącemu Rady, na wniosek Burmistrza.
3. Odpowiedzialność za obsługę techniczną i organizacyjną prac aktualizacyjnych i monitorujących Rady Miejskiej powierza się odpowiednim komórkom Urzędu Miejskiego w Toszku.
4. Burmistrz Toszka może zaprosić do prac Rady w zakresie aktualizacji i monitorowania Strategii przedstawicieli innych instytucji.
5. Na specjalnym posiedzeniu Rada Miejska dokonuje monitoringu i aktualizacji Strategii.
6. Przewodniczący Rady, na wniosek Burmistrza Toszka, zwołuje posiedzenie aktualizujące i monitorujące – w październiku lub listopadzie każdego roku – dotyczące realizacji Strategii.
7. Przewodniczący Rady, na wniosek Burmistrza Toszka, może zwołać dodatkowe posiedzenia monitorujące.
8. Rada Miejska na posiedzeniu aktualizującym i monitorującym dokonuje:
 - oceny realizacji celów Strategii na podstawie przygotowanych materiałów (stan osiągnięcia wskaźników przyjętych dla poszczególnych celów operacyjnych Strategii),
 - identyfikacji problemów, które ograniczyły bądź uniemożliwiły realizację wyznaczonych celów,
 - opracowania propozycji niezbędnych zmian w zakresie realizowanych celów.
9. Propozycje niezbędnych zmian w zakresie realizowanych celów Rada Miejska przedstawia Burmistrzowi Toszka, który podejmuje decyzję o ich ewentualnym uwzględnieniu w Strategii.
10. Prace Rady Miejskiej na specjalnym posiedzeniu aktualizacyjnym i monitorującym są protokołowane. Efektem posiedzeń jest sprawozdanie z posiedzeń Rady przygotowywane przez Biuro Rady.

Poziom społeczny

Poziom społeczny dotyczy upowszechniania zapisów Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027 wśród społeczności lokalnej oraz pozyskiwania partnerów (lokalnych i zewnętrznych) dla realizacji zadań Strategii. Głównym adresatem zapisów dokumentu są mieszkańcy gminy, a w szczególności:

1. Radni, pracownicy Urzędu i gminnych jednostek organizacyjnych;
2. Posłowie i senatorowie reprezentujący w Parlamencie region oraz radni Sejmiku Wojewódzkiego, związani z regionem;
3. Przedsiębiorcy, przedstawiciele sektora gospodarczego, instytucje otoczenia biznesu, instytucje szkoleniowe z regionu;
4. Sektor finansowy – banki, instytucje pożyczkowe i kredytowe;
5. Wyższe uczelnie z terenu regionu;
6. Organizacje pozarządowe z terenu gminy, Powiatowy Urząd Pracy, placówki edukacyjne.

Upowszechnienie zapisów Strategii wśród społeczności lokalnej ma na celu:

1. Poinformowanie o zakończeniu prac nad opracowaniem Strategii Rozwoju Gminy;
2. Objaśnienie dalszych etapów procesu planowania rozwoju społeczno-gospodarczego w gminie – realizacja zapisów Strategii, zaproszenie partnerów do współpracy;
3. Prezentację lokalnego potencjału społeczno-gospodarczego Gminy Toszek, priorytetów i kierunków jego rozwoju w najbliższych latach (obszary priorytetowe i cele strategiczne, cele operacyjne, kierunki interwencji);
4. Objaśnienie roli funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w finansowaniu rozwoju lokalnego i sposobu ich pozyskiwania poprzez przygotowanie projektów wynikających ze Strategii Rozwoju – z kierunków interwencji;
5. Zachęcenie do wzięcia udziału w realizacji zapisów Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027.

W celu upowszechnienia treści Strategii należy przeprowadzić proponowane działania:

1. Opracowanie krótkiego materiału przybliżającego mieszkańcom treść Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027.
2. Umieszczenie do pobrania w wersji elektronicznej na stronie internetowej gminy i w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP) materiału przybliżającego zainteresowanym Strategię.
3. Udzielanie przez władze samorządowe gminy wywiadów dla prasy lokalnej i regionalnej oraz lokalnych rozgłośni radiowych na temat zakończenia prac nad Strategią Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027 oraz sposobów realizacji jej zapisów.
4. Przekazanie bibliotekom publicznym oraz szkołom z terenu gminy wydrukowanego egzemplarza tekstu Strategii wraz z nagraniem płytą CD, zawierającą materiał informacyjny.

Ważnym adresatem Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027 jest również otoczenie jednostki, szczególnie:

- Sąsiednie gminy,
- Powiat gliwicki,
- Zarząd Województwa Śląskiego,
- Wojewoda Śląski,
- Organizacje samorządu gospodarczego o ponadlokalnym zasięgu,
- Organizacje rządowe, samorządowe i pozarządowe o ponadlokalnym zasięgu (regionalnym i krajowym);
- Potencjalni inwestorzy zainteresowani inwestycjami w gminie,
- Zagraniczni partnerzy samorządowi Gminy Toszek.

Ramy współpracy międzysektorowej i międzygminnej w zakresie realizacji Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027

Partnerów, biorących udział w realizacji Strategii Rozwoju Gminy można podzielić na trzy główne grupy (zgodnie z zasadą „trójkąta współpracy”):

1. instytucje publiczne (władze samorządowe, instytucje użyteczności publicznej, agendy rządowe, przedsiębiorstwa komunalne),
2. prywatni przedsiębiorcy i organizacje otoczenia biznesu (firmy, spółdzielnie, instytucje finansowe, izby gospodarcze, cechy rzemiosł, fundacje, stowarzyszenia gospodarcze),
3. organizacje pozarządowe (towarzystwa i stowarzyszenia, fundacje, związki zawodowe, grupy nieformalne).

Praca zespołowa, partnerska na rzecz gminy wymaga od osób i organizacji pełnego zaangażowania i wiąże się z podejmowaniem ryzyka. Być „partnerem” oznacza w pełni odpowiadać za działania własne i tych, z którymi wspólnie podejmujemy decyzje.

Niezależnie od tego, czym zajmuje się partnerstwo lokalne, można określić zestaw zasad, ram postępowania, którymi powinno się ono kierować, jeśli jego działania mają być skuteczne:

- realizm – cele i terminy ich realizacji ustalane przez partnerów muszą być możliwe do osiągnięcia;
- pragmatyzm – zdając sobie sprawę z wagi dalekosiężnych planów, partnerstwo powinno poszukiwać wymiernych i szybko osiągalnych rozwiązań, jasno zdefiniowanych problemów;
- stosowność – metody pracy i zasoby muszą być dostosowane do wymagań konkretnych działań, partnerstwo musi umożliwiać osiąganie postępu w rozwoju lokalnym, przewyższanie kryzysów i osiąganie akceptowalnych rozwiązań;
- dzielenie wspólnej wizji przyszłości gminy, która rozwija się i wzbogaca wraz z realizacją projektów na rzecz rozwoju;
- otwartość i elastyczność pozwalające uczestniczyć jak największej liczbie osób w partnerstwie i gwarantujące jego zróżnicowany skład, to warunek jego pomysłowości i innowacyjności;

- wysłuchiwanie, szacunek i zaufanie, dzięki którym można przełamać potencjalne konflikty, uwzględnić różne punkty widzenia i osiągnąć prawdziwe porozumienie w miejsce pozornego konsensusu;
- wzajemne zrozumienie umożliwiające poznanie umiejętności i możliwości różnych partnerów i szybkie osiągnięcie najlepszej formy współdziałania i podziału obowiązków w konkretnych sytuacjach;
- zrozumienie i dostosowanie się do potrzeb różnych grup społecznych w celu zmobilizowania i uczynienia odpowiedzialnymi wszystkich mieszkańców gminy;
- przejrzystość działań i troska o informowanie tak, by wszyscy mogli uczestniczyć w działaniu i przez to zmieniać swoją mentalność;
- dyskusja nad rolą, funkcją i działaniami każdego z partnerów w celu wzmocnienia jego poparcia i zaangażowania;
- determinacja (na ogół ze strony kilku kluczowych osób) gwarantująca spójność Strategii jako całości i uniemożliwiająca rozpraszanie działań”⁶⁶.

10.3.3. System oceny, monitorowania i ewaluacji wdrażania Strategii

Monitorowanie i ocena realizacji strategii stanowi systematyczny proces zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych danych dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego na terenie Gminy Toszek – zarówno w aspekcie finansowym, jak i rzeczowym. Celem głównym monitoringu strategii jest analiza stanu zaawansowania realizacji celów strategicznych i operacyjnych, a także ocena zmian zachodzących na terenie miasta pod względem ich zgodności z wizją miasta w 2027 r.

System monitorowania

System monitoringu Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027 przede wszystkim skierowany na realizację celów strategicznych i celów operacyjnych do roku 2027.

Podstawowe narzędzie monitorowania realizacji Strategii stanowią zarówno wskaźniki rezultatu (podrozdział 6.6.) Określone na poziomie celów operacyjnych, jak również wskaźniki produktu (zaprezentowane w kolejnym podrozdziale)

⁶⁶ Strategia Rozwoju Gminy Toszek na lata 2013-2020.

Dla wszystkich wskaźników wskazano źródło danych oceny stopnia realizacji dla każdego z celów oraz jednostkę pomiaru.

Monitorowanie realizacji Strategii dotyczy postępu jakościowego i ilościowego w sferze wsparcia rozwoju społecznego, gospodarczego i infrastrukturalnego gminy. Monitoring oraz ewaluacja Strategii Rozwoju gminy Toszek stanowią narzędzia do zbierania, raportowania i interpretowania danych opisujących postęp realizacji celów Strategii i rozwoju gminy Toszek.

Monitoring Strategii przedstawia efekty interwencji publicznej w ramach wsparcia lokalnej społeczności, interesariuszy gminy, rozwoju przedsiębiorczości i wzmacniania atrakcyjności gminy pod względem inwestycyjnym i osiedleńczym. W toku realizacji Strategii Monitoring obejmuje przede wszystkim:

- Analizę aktualnych trendów społeczno-gospodarczych zachodzących w regionie, w zakresie zbieżnym z celami Strategii;
- Ocenę postępu wdrażania Strategii i realizacji przyjętych celów;
- Analizę zmian wartości przyjętych wskaźników;
- Ocenę stopnia zaawansowania kierunków działań oraz zadań przewidzianych dla osiągnięcia danego celu;
- Ocenę efektów kierunków działań oraz zadań realizowanych w ramach Strategii;
- Sformułowanie rekomendacji w zakresie zmian, aktualizacji zarówno obejmujących planowane działania, jak również w zakresie zapisów Strategii.

Działania dotyczące monitoringu zakładają przygotowanie Raportów dla Rady Miejskiej w Toszku.

Monitoring wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027 będzie realizowany poprzez:

- systematyczne zbieranie danych liczbowych, informacji oraz danych statystycznych dotyczących realizacji celów sfery społeczno-gospodarczej gminy Toszek;
- analizy porównawcze danych liczbowych i statystycznych oraz trendów zmian z gminami sąsiadującymi z gminą Toszek;

- przygotowywanie cyklicznych raportów dla Rady Miejskiej i Burmistrza Toszka, obrazujących zmiany wynikające z realizacji Strategii oraz ocenę osiągniętych rezultatów oraz stopnia wykonania przyjętych celów i działań;
- rekomendowanie zmian oraz wyznaczanie nowych kierunków działań rozwoju Gminy Toszek.

Zestaw mierników służących do monitorowania i oceny procesu realizacji Strategii

Podstawowym celem monitoringu jest uzyskanie mierzalnych wyników progresji osiągnięcia celów Strategii. Wymusza to opracowanie szeregu wskaźników agregujących na poziomie strategicznym wyniki działań podejmowanych na rzecz informatyzacji województwa.

W diagnozie uwarunkowań Gminy Toszek przedstawiono zasadność poszczególnych wskaźników realizacji strategii, w relacji do dostępności danych (wykorzystanych również do przygotowania przedmiotowej diagnozy).

W związku z powyższym wskaźniki monitoringowe, stanowiące podstawę oceny stopnia realizacji Strategii, zamieszczono w tabelach poniżej:

Tabela 37 Wskaźniki dla celu OP 1.1: Rozwój infrastruktury oraz poprawa usług edukacyjnych na terenie gminy Toszek

Lp.	Wskaźnik	Źródło danych	Miara
1	Liczba wyremontowanych szkół/ placówek edukacyjnych	UM w Toszku	Liczba
2	Liczba wyremontowanych klas w szkołach/ placówkach edukacyjnych	UM w Toszku	Liczba
3	Liczba wyremontowanych miejsc wychowania przedszkolnego	UM w Toszku	Liczba
4	Liczba wyremontowanych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3	UM w Toszku	Liczba

Źródło: opracowanie własne na podstawie Diagnozy Uwarunkowań Gminy Toszek.

Tabela 38 Wskaźniki dla celu OP 1.2: Rozwój infrastruktury oraz wspieranie działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych i zapobieganiu wykluczeniu

Lp.	Wskaźnik	Źródło danych	Miara
1	Liczba wyremontowanych obiektów użyteczności publicznej	UM w Toszku	Liczba
2	Liczba nowopowstałych miejsc służących rozwiązywaniu problemów społecznych i zapobieganiu wykluczeniu	UM w Toszku	Liczba

Źródło: opracowanie własne na podstawie Diagnozy Uwarunkowań Gminy Toszek.

Tabela 39 Wskaźniki dla celu OP 1.3: Rozwój infrastruktury technicznej na terenie gminy Toszek

Lp.	Wskaźnik	Źródło danych	Miara
1	Długość nowopostącej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej	UM w Toszku	Km
2	Powierzchnia nowych uzbrojonych terenów inwestycyjnych przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe	UM w Toszku	Ha

Źródło: opracowanie własne na podstawie Diagnozy Uwarunkowań Gminy Toszek.

Tabela 40 Wskaźniki dla celu OP 1.4: Poprawa dostępności transportowej gminy oraz rozwój infrastruktury drogowej

Lp.	Wskaźnik	Źródło danych	Miara
1	Długość wybudowanych dróg i chodników	UM w Toszku	Km
2	Długość wyremontowanych dróg i chodników	UM w Toszku	Km
3	Liczba inwestycji wspierających transport publiczny	UM w Toszku	Liczba

Źródło: opracowanie własne na podstawie Diagnozy Uwarunkowań Gminy Toszek.

Tabela 41 Wskaźniki dla celu OP 2.1: Poprawa jakości i ochrona środowiska naturalnego

Lp.	Wskaźnik	Źródło danych	Miara
1	Liczba inwestycji dotyczących rozwoju PSZOK	UM w Toszku	Liczba
2	Liczba inwestycji dot. instalacji OZE na budynkach użyteczności publicznej	UM w Toszku	Liczba
3	Liczba programów dot. modernizacji indywidualnych źródeł ciepła	UM w Toszku	Liczba

Źródło: opracowanie własne na podstawie Diagnozy Uwarunkowań Gminy Toszek.

Tabela 42 Wskaźniki dla celu OP 2.2: Promocja oraz zrównoważony rozwój obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym gminy

Lp.	Wskaźnik	Źródło danych	Miara
1	Liczba wyremontowanych zabytków	UM w Toszku	Liczba
2	Powierzchnia zrewitalizowanych przestrzeni publicznych	UM w Toszku	Ha
3	Powierzchnia zagospodarowanych przestrzeni o szczególnym znaczeniu turystycznym i kulturowym	UM w Toszku	Ha
4	Liczba narzędzi promocji Gminy	UM w Toszku	Liczba

Źródło: opracowanie własne na podstawie Diagnozy Uwarunkowań Gminy Toszek.

Tabela 43 Wskaźniki dla celu OP 3.1: Rozwój oraz kreowanie nowych miejsc spędzania wolnego czasu na terenie gminy Toszek

Lp.	Wskaźnik	Źródło danych	Miara
1	Liczba nowych i wyremontowanych obiektów służących spędzaniu czasu wolnego	UM w Toszku	Liczba
2	Powierzchnia miejsc służących spędzaniu czasu wolnego	UM w Toszku	Ha
3	Liczba nowych i wyremontowanych obiektów sportowych	UM w Toszku	Liczba
4	Długość nowych i wyremontowanych tras i ścieżek rowerowych, biegowych i innych oraz ścieżek edukacyjnych, kulturowych, przebiegających przez najatrakcyjniejsze miejsca gminy	UM w Toszku	Km

Źródło: opracowanie własne na podstawie Diagnozy Uwarunkowań Gminy Toszek.

Tabela 44 Wskaźniki dla celu OP 3.2: Rozwój usług i infrastruktury mającej na celu wielopokoleniową integrację mieszkańców Gminy

Lp.	Wskaźnik	Źródło danych	Miara
1	Liczba nowopowstałej i wyremontowanej infrastruktury mającej na celu wielopokoleniową integrację mieszkańców gminy	UM w Toszku	Liczba
2	Liczba programów dot. polityki senioralnej gminy	UM w Toszku	Liczba

Źródło: opracowanie własne na podstawie Diagnozy Uwarunkowań Gminy Toszek.

Tabela 45 Wskaźniki dla celu OP 4.1: Rozwój infrastruktury gospodarczej

Lp.	Wskaźnik	Źródło danych	Miara
1	Powierzchnia nowych uzbrojonych terenów inwestycyjnych	UM w Toszku	Ha

Źródło: opracowanie własne na podstawie Diagnozy Uwarunkowań Gminy Toszek.

Tabela 46 Wskaźniki dla celu OP 4.2: Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki lokalnej oraz poziomu przedsiębiorczości mieszkańców

Lp.	Wskaźnik	Źródło danych	Miara
1	Liczba zachęt udogodnień skierowanych do lokalnych przedsiębiorców oraz potencjalnych przedsiębiorców	UM w Toszku	Liczba

Źródło: opracowanie własne na podstawie Diagnozy Uwarunkowań Gminy Toszek.

System ewaluacji

Celem systemu ewaluacji Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027 jest poprawa jakości, skuteczności i spójności działań zaplanowanych w dokumencie, w zakresie celów strategicznych i operacyjnych.

Proces ewaluacji bazuje przede wszystkim na:

- Określeniu poziomu realizacji poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych Strategii – na podstawie wskaźników rezultatu przyporządkowanych do każdego z celów operacyjnych;
- Weryfikacji poziomu wpływu pozytywnych i negatywnych czynników zewnętrznych i wewnętrznych, które wywarły lub mogą wywrzeć wpływ na wdrażanie zadań zaplanowanych w Strategii;
- Analizy stopnia realizacji projektów przyjętych do realizacji w ramach Strategii;
- Określenia rekomendacji wynikających z ewaluacji, niezbędnych do aktualizacji Strategii.

W procesie tworzenia i realizacji Strategii wykonywane będą następujące rodzaje ewaluacji

Rysunek 3 Schemat wdrażania, monitoringu i ewaluacji Strategii

Źródło: opracowanie własne.

Aktualizacja Strategii

W wyniku ewaluacji Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027 oraz zidentyfikowania potencjalnych zmian zarówno w otoczeniu społecznym, gospodarczym, technologicznym, prawnym itp., zarówno wymiarze europejskim, ogólnokrajowym, regionalnym i lokalnym (spowodowanych zarówno czynnikami zewnętrznymi, jak i wewnętrznymi) zapisy dokumentu mogą wymagać podjęcia działań mających na celu dostosowanie Strategii do zmieniających się trendów.

Zmiany oraz uzupełnienia wymagają zmian w drodze stosownej uchwały Rady Miejskiej.

Strategia może zostać zmieniona bądź uzupełniona na wniosek Rady Miejskiej lub Burmistrza. Zasadność wprowadzenia proponowanych zmian oceniać będzie Burmistrz wraz z przedstawicielami poszczególnych wydziałów Urzędu Miejskiego w Toszku.

Zmiana zapisów Strategii, w tym równie również ich uszczegółowienie i uzupełnienie, a także dostosowanie do obowiązujących realiów może nastąpić w trakcie wdrażania dokumentu, a w szczególności:

- po przyjęciu uchwały budżetowej na kolejny rok budżetowy, określającej zadania inwestycyjne;
- po przyjęciu lub aktualizacji innych programów takich jak: Strategia Rozwoju Województwa;
- po przyjęciu ogólnokrajowych lub unijnych zmian prawnych i instytucjonalnych np. Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Śląskiego na lata 2021-2027 lub programu Polski Ład.

11. Ramy finansowe i główne źródła finansowania Strategii

Strategia Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027 realizowana będzie przy udziale różnych źródeł finansowania, przy czym istotne źródło stanowi budżet własny Gminy Toszek. Jednakże zidentyfikowane w niniejszej Strategii kierunki rozwoju gminy wymagają również łączenia innych źródeł finansowania.

Do źródeł finansowania Strategii należą:

- Środki finansowe pochodzące z budżetu gminy miejsko - wiejskiej.
- Środki finansowe pochodzące z budżetu państwa.
- Środki finansowe pochodzące z Unii Europejskiej, w szczególności Europejski Fundusz Społeczny (EFS) oraz Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR).
- Środki finansowe ze źródeł organizacji pozarządowych i partnerów publicznych.
- Środki finansowe partnerów prywatnych.
- Inne środki zewnętrzne.

Tabela 47 Ramy finansowe

Planowane działania	Budżet	Lata realizacji	Źródła finansowania
1. Likwidacja istotnych problemów społecznych na obszarach poprzez kompleksową modernizację budynku świetlicy w Paczynie	342 683 zł	2021-2027	RPO WSL 2021-2027 – ZIT, budżet własny gminy
2. Budowa przedszkola w Kotulinie	4 000 000 zł	2021-2022	Rządowy Fundusz Inicjatyw Lokalnych (2 722 788 zł), budżet własny gminy
3. Budowa kanalizacji dla rejonu ul. Strzeleckiej w Toszku	3 225 330,25 zł	2021-2027	RPO WSL 2021-2027 oraz wkład własny gminy
4. Tworzenie i odnowienie zieleni w Gminie Toszek	kosztorysowa 4.138.950 zł (po przetargu 2.945.768 zł)	2021- 2022	Program Operacyjny "Infrastruktura i środowisko" (2.503.902 zł) oraz wkład własny gminy
5. Modernizacja indywidualnych źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych oraz udział w programie STOP SMOG	2 600 000 zł	2021-2027	Fundusze unijne Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach Fundusz Termomodernizacji i Remontów (Ministerstwo Klimatu i Środowiska oraz Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej)
6. Budowa Centrum Przesiadkowego typu Park & Ride	kosztorysowa 4.200.000 zł (wartość po przetargu 3.360.768 zł)	2021- 2022	RPO WSL (800.000 zł) oraz wkład własny gminy
7. Rewitalizacja budynków zamkowych w Toszku	1 000 000,00 zł	2021-2027	Fundusze europejskie, Budżet gminy, środki własne
8. Zagospodarowanie i modernizacja obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym	500 000,00 zł	2021-2027	Fundusze europejskie, Budżet gminy, środki własne

Planowane działania	Budżet	Lata realizacji	Źródła finansowania
9. Utworzenie i prowadzenie Centrum Dziennego Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych w Gminie Toszek	220 791,25zł	2021-2027	RPO WSL 2014-2020 – ZIT, środki własne gminy
10. Utworzenie mieszkań komunalnych w Paczynie	4.829.725,07 zł	2021-2027	Budżet gminy Fundusze Europejskie Bank Gospodarstwa Krajowego

Źródło: opracowanie własne.

12. Spis tabel i rysunków

Tabela 1. Powierzchnia geodezyjna gminy Toszek [w ha]	13
Tabela 2. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2020 roku [dane w dam ³]	16
Tabela 3. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku	16
Tabela 4. Przemysłowe i komunalne oczyszczalnie ścieków w 2020 roku	17
Tabela 5 Wskaźniki obciążenia demograficznego w gminie Toszek w latach 2015-2020	19
Tabela 6 Przyrost naturalny w gminie Toszek w latach 2015-2020	20
Tabela 7 Migracje wewnętrzne i zagraniczne w gminie Toszek w latach 2016-2020.....	20
Tabela 8 Świadczenia na rzecz rodziny w gminie Toszek w latach 2015-2019	21
Tabela 9 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w gminie Toszek w latach 2015- ..	22
Tabela 10. Bezrobotni zarejestrowani z terenu gminy Toszek wg płci, wieku i statusu	26
Tabela 11. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [w %].....	27
Tabela 12. Podmioty gospodarki narodowej – wskaźniki za rok 2020	30
Tabela 13. Podmioty gospodarcze oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na terenie gminy Toszek w latach 2010-2020.....	31
Tabela 14. Podmioty gospodarcze na terenie gminy Toszek według sektorów własnościowych, klas wielkości i rodzajów działalności w latach 2010-2020.....	32
Tabela 15. Podmioty nowo zarejestrowane wg grup sekcji PKD 2007 w gminie Toszek w latach 2010-2020.....	33
Tabela 16. Podmioty wyrejestrowane wg grup sekcji PKD 2007 w gminie Toszek w latach 2010-2020	33
Tabela 17. Wybrane najprężniej działające organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Toszek	34
Tabela 18. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców.....	36

Tabela 19 Gospodarka mieszkaniowa w gminie Toszek w latach 2015-2019	39
Tabela 20. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]	40
Tabela 21. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności gminy Toszek [%]	40
Tabela 22. Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej - w % ogółu budynków mieszkalnych [%]	40
Tabela 23. Odpady odebrane na terenie gminy Toszek w 2020 roku.....	41
Tabela 24. Osiągnięte poziomy recyklingu, przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło.....	42
Tabela 25. Dane statystyczne dotyczące bibliotek na terenie gminy Toszek	48
Tabela 26. Grupy artystyczne i ich członkowie na terenie gminy Toszek w latach 2011-2020	50
Tabela 27. Wydarzenia cykliczne realizowane w gminie Toszek	51
Tabela 28. Imprezy organizowane przez centra, domy i ośrodki kultury oraz kluby i świetlice wraz z liczbą ich uczestników w gminie Toszek w latach 2011-2020.....	53
Tabela 29. Analiza SWOT.....	81
Tabela 30 Drzewo problemów Gminy Toszek.....	88
Tabela 31 Określenie korelacji misja - cele strategiczne - wizja rozwoju gminy Toszek.....	95
<i>Tabela 32. Cele strategiczne i operacyjne Strategii Rozwoju gminy Toszek na lata 2021-2027</i>	96
Tabela 33 Matryca celów Strategii Rozwoju	98
Tabela 34 Charakterystyka przyjętych kierunków rozwoju	100
Tabela 35. Matryca celów Strategii Rozwoju	110
Tabela 36 Podmioty odpowiedzialne za wdrażanie strategii.....	130
Tabela 37 Wskaźniki dla celu OP 1.1: Rozwój infrastruktury oraz poprawa usług edukacyjnych na terenie gminy Toszek.....	142
Tabela 38 Wskaźniki dla celu OP 1.2: Rozwój infrastruktury oraz wspieranie działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych i zapobieganiu wykluczeniu	142

Tabela 39 Wskaźniki dla celu OP 1.3: Rozwój infrastruktury technicznej na terenie gminy Toszek.....	143
Tabela 40 Wskaźniki dla celu OP 1.4: Poprawa dostępności transportowej gminy oraz rozwój infrastruktury drogowej	143
Tabela 41 Wskaźniki dla celu OP 2.1: Poprawa jakość i ochrona środowiska naturalnego...	143
Tabela 42 Wskaźniki dla celu OP 2.2: Promocja oraz zrównoważony rozwój obszarów o szczególnym znaczeniu kulturowym i turystycznym gminy.....	144
Tabela 43 Wskaźniki dla celu OP 3.1: Rozwój oraz kreowanie nowych miejsc spędzania wolnego czasu na terenie gminy Toszek.....	144
Tabela 44 Wskaźniki dla celu OP 3.2: Rozwój usług i infrastruktury mającej na celu wielopokoleniową integrację mieszkańców Gminy	144
Tabela 45 Wskaźniki dla celu OP 4.1: Rozwój infrastruktury gospodarczej.....	144
Tabela 46 Wskaźniki dla celu OP 4.2: Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki lokalnej oraz poziomu przedsiębiorczości mieszkańców	145
Tabela 43 Ramy finansowe	148
Tabela 44. Jak ocenia Pan/Pani poszczególne sfery funkcjonowania gminy Toszek? Proszę o ocenę w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”. Przestrzeń i środowisko	157
Tabela 45. Jak ocenia Pan/Pani poszczególne sfery funkcjonowania gminy Toszek? Proszę o ocenę w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”. Społeczeństwo	158
Tabela 46. Jak ocenia Pan/Pani poszczególne sfery funkcjonowania gminy Toszek? Proszę o ocenę w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”. Gospodarka i rynek pracy.....	159
Tabela 47. Jak ocenia Pan/Pani poszczególne sfery funkcjonowania gminy Toszek? Proszę o ocenę w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”. Infrastruktura techniczna i społeczna.....	160

Tabela 48. Jak ocenia Pan/Pani poszczególne sfery funkcjonowania gminy Toszek? Proszę o ocenę w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”. Kultura, sport, rozrywka, turystyka	161
Tabela 49. Miejsce zamieszkania	176
Tabela 50. Jak ocenia Pan/Pani poszczególne aspekty prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy Toszek? Proszę o ocenę w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”	177
Tabela 51. Proszę ocenić, w jakim stopniu podanych poniżej działań zachęcających przedsiębiorców do lokowania swojej działalności na terenie gminy Toszek brakuje Pana/Pani zdaniem? Proszę o ocenę w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „w ogóle nie brakuje”, a 5 – „bardzo brakuje”	180
Tabela 52. Miejsce prowadzenia działalności gospodarczej	181
Rysunek 1 cele szczegółowe polityki regionalnej	124
Rysunek 2 Cele strategiczne Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego "Śląskie 2030"	125
Rysunek 3 Schemat wdrażania, monitoringu i ewaluacji Strategii	146
Wykres 1 Liczba ludności gminy Toszek w latach 2015-2020	18
Wykres 2 Liczba ludności gminy Toszek w podziale na ekonomiczne grupy wieku w latach 2015-2020	19
Wykres 3. Liczba bezrobotnych z terenu gminy Toszek w latach 2011-2020	26
Wykres 4. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców gminy Toszek w latach 2011-2020	32
Wykres 5. Jakie są Pana/Pani zdaniem mocne strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem mocne strony	68
Wykres 6. Jakie są Pana/Pani zdaniem mocne strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem mocne strony	69
Wykres 7. Jakie są Pana/Pani zdaniem mocne strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem mocne strony	70

Wykres 8. Jakie są Pana/Pani zdaniem mocne strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem mocne strony.	71
Wykres 9. Jakie są Pana/Pani zdaniem mocne strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem mocne strony	72
Wykres 10. Jakie są Pana/Pani zdaniem słabe strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem słabe strony.	73
Wykres 11. Jakie są Pana/Pani zdaniem słabe strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem słabe strony	74
Wykres 12. Jakie są Pana/Pani zdaniem słabe strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem słabe strony	75
Wykres 13. Jakie są Pana/Pani zdaniem słabe strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem słabe strony.	76
Wykres 14. Jakie są Pana/Pani zdaniem słabe strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem słabe strony	77
Wykres 1. Jakie są Pana/Pani zdaniem mocne strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem mocne strony. Przestrzeń i środowisko	162
Wykres 2. Jakie są Pana/Pani zdaniem mocne strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem mocne strony. Społeczeństwo	163
Wykres 3. Jakie są Pana/Pani zdaniem mocne strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem mocne strony. Gospodarka i rynek pracy ..	164
Wykres 4. Jakie są Pana/Pani zdaniem mocne strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem mocne strony. Infrastruktura techniczna i społeczna.....	165
Wykres 5. Jakie są Pana/Pani zdaniem mocne strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem mocne strony. Kultura, sport, rozrywka, turystyka.....	166
Wykres 6. Jakie są Pana/Pani zdaniem słabe strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem słabe strony. Przestrzeń i środowisko	167

Wykres 7. Jakiego Pana/Pani zdaniem słabe strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem słabe strony. Społeczeństwo	168
Wykres 8. Jakiego Pana/Pani zdaniem słabe strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem słabe strony. Gospodarka i rynek pracy	169
Wykres 9. Jakiego Pana/Pani zdaniem słabe strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem słabe strony. Infrastruktura techniczna i społeczna	170
Wykres 10. Jakiego Pana/Pani zdaniem słabe strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem słabe strony. Kultura, sport, rozrywka, turystyka .	171
Wykres 11. W jakim obszarze, Pana/Pani zdaniem gmina Toszek ma szansę zyskać przewagę nad innymi gminami powiatu gliwickiego/województwa śląskiego?	172
Wykres 12. Czy gmina Toszek jest według Pani/Pana dobrym miejscem do życia?	173
Wykres 13. Czy planuje Pan/Pani przeprowadzić się poza gminę Toszek w ciągu najbliższych pięciu lat?	173
Wykres 14. Płeć	174
Wykres 15. Wiek.....	174
Wykres 16. Status zawodowy.....	175
Wykres 17. Wykształcenie.....	175
Wykres 18. Jakiego Pana/Pani zdaniem, mocne strony prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy Toszek? Proszę wskazać 3 najistotniejsze, Pana/Pani zdaniem, mocne strony	178
Wykres 19. Jakiego Pana/Pani zdaniem, słabe strony prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy Toszek? Proszę wskazać 3 najistotniejsze, Pana/Pani zdaniem, słabe strony	179
Wykres 20. Czy istnieją inne działania zachęcające do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy Toszek, niż wymienione powyżej, których Pana/Pani zdaniem brakuje? .	180

Wykres 21. W jakim kierunku, Pana/Pani zdaniem gmina Toszek powinna rozwijać się gospodarczo, by zyskać przewagę nad innymi gminami z regionu?	181
Wykres 22. Wielkość zatrudnienia	182
Wykres 23. Jak długo prowadzi Pan/Pani działalność gospodarczą na terenie gminy?	182
Wykres 24. W jakiej branży prowadzi Pan/Pani działalność gospodarczą? Proszę o wskazanie branży dominującej	183

13. Załączniki

13.1. Wyniki badań ankietowych zrealizowanych na potrzeby realizacji Strategii

13.1.1. Badanie ankietowe z mieszkańcami

Mieszkańcy gminy Toszek biorący udział w badaniu CAWI zostali poproszeni o ocenę kilku sfer funkcjonowania gminy. W kolejnych tabelach znajdują się wyniki ocen poszczególnych aspektów odnoszących się do sfery przestrzeni i środowiska, społeczeństwa, gospodarki i rynku pracy, infrastruktury technicznej i społecznej oraz sfery kultury, sportu, rozrywki i turystyki.

Odnosząc się do aspektów wchodzących w skład pierwszej z wskazanych sfer, sfery przestrzeni i środowiska, oceny respondentów były raczej przeciętne. Ocen dokonywano w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”. Najlepiej oceniano funkcjonowanie wodociągów w gminie (średnia ocen 2,7), a także jakość powietrza, czystość wód powierzchniowych i estetykę krajobrazu (średnia ocen po 2,6). Mniej niż przeciętne noty wskazywano przy okazji oceny gminnych terenów zielonych (średnia ocen 2,4) oraz przestrzeni publicznej i terenów rekreacyjnych (średnia ocen 2,3). Najgorzej oceniano funkcjonowanie gospodarki odpadami (średnia ocen 2,1).

Tabela 48. Jak ocenia Pan/Pani poszczególne sfery funkcjonowania gminy Toszek? Proszę o ocenę w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”. Przestrzeń i środowisko

Oceniany aspekt	Średnia ocen
Tereny zieleni	2,4
Jakość powietrza	2,6
Czystość wód powierzchniowych	2,6
Gospodarowanie odpadami	2,1
Funkcjonowanie wodociągów	2,7
Estetyka krajobrazu	2,6
Przestrzeń publiczna i tereny rekreacyjne	2,3

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Nieco wyższe oceny przypadały na aspekty związane ze sferą społeczeństwa. Najlepiej oceniano dostęp do edukacji (średnia ocen 3,8), dostępność opieki żłobkowej i przedszkolnej (średnia ocen 3,5) oraz ogólną jakość życia (średnia ocen 3,1). Stosunkowo wysokie noty wskazywano również przy ocenie poziomu aktywności społecznej mieszkańców gminy, liczby NGO, stowarzyszeń itp. oraz dostępności opieki zdrowotnej i poziomu aktywności (średnie ocen po 2,9). Dobrze oceniano ponadto bezpieczeństwo publiczne (średnia ocen 2,8). Najniższe, choć nadal ponadprzeciętne oceny przypadały na aspekt rozwiązywania problemów społecznych i wsparcia dla osób będących w trudnej sytuacji życiowej (średnie ocen po 2,6).

Tabela 49. Jak ocenia Pan/Pani poszczególne sfery funkcjonowania gminy Toszek? Proszę o ocenę w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”. Społeczeństwo

Oceniany aspekt	Średnia ocen
Rozwiązywanie problemów społecznych (tj. ubóstwo, problemy wychowawcze, problemy alkoholowe)	2,6
Wsparcie dla osób w ciężkiej sytuacji życiowej	2,6
Bezpieczeństwo publiczne	2,8
Dostęp do opieki zdrowotnej	2,9
Dostęp do opieki żłobkowej i przedszkolnej	3,5
Dostęp do edukacji	3,8
Ogólna jakość życia	3,1
Poziom aktywności społecznej mieszkańców, liczba organizacji pozarządowych, stowarzyszenia, itd.	2,9

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Mieszkańcy gminy Toszek nisko oceniali natomiast sferę gospodarki i rynku pracy. Biorąc pod uwagę poszczególne aspekty związane z tą sferą, ich oceny wahały się między średnio 1,9 a 2,9. Najwyżej oceniano atrakcyjność inwestycyjną gminnego krajobrazu (średnia ocen 2,9) i była to jedyna ponadprzeciętna ocena w tej sferze. Średnia ocen warunków prowadzenia działalności gospodarczej wyniosła 2,3. Nieco niżej oceniano możliwości zatrudnienia w gminie, liczbę przedsiębiorstw i dostępność szkoleń i kursów dla osób pracujących (średnia ocen po 2,2). Aspekty promocji gminy wśród potencjalnych inwestorów oraz skomunikowania z zakładami pracy oceniono na średnio 2,1. Najniższe noty przypadały na atrakcyjność ofert pracy w gminie (średnia ocen 1,9).

**Tabela 50. Jak ocenia Pan/Pani poszczególne sfery funkcjonowania gminy Toszek? Proszę o ocenę w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”.
Gospodarka i rynek pracy**

Oceniany aspekt	Średnia ocen
Możliwości zatrudnienia	2,2
Atrakcyjność ofert pracy	1,9
Liczba przedsiębiorstw	2,2
Warunki do prowadzenia działalności gospodarczej	2,3
Promocja gminy wśród potencjalnych inwestorów	2,1
Atrakcyjność inwestycyjna obszaru	2,9
Dostęp do szkoleń oraz kursów dla osób pracujących, które chcą podnieść swoje kwalifikacje	2,2
Skomunikowanie z zakładami pracy	2,1

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Lepiej oceniano natomiast aspekty związane z infrastrukturą techniczną i społeczną w gminie. Najwyższe noty wskazywano przy okazji oceny stanu budynków użyteczności publicznej (średnia ocen 3,2) oraz dostępności Internetu szerokopasmowego (średnia ocen 3,1). Stosunkowo dobrze oceniano również dostępność wodociągów i kanalizacji oraz sieci gazowej i elektrycznej (średnia ocen po 2,9). Ponadprzeciętnie oceniane było także dostosowanie budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (średnia ocen 2,6). Przeciętnie oceniano z kolei kwestie mieszkaniowe w odniesieniu do dostępności infrastruktury mieszkaniowej oraz stanu budynków mieszkalnych (średnia ocen po 2,5). Najniższe oceny dotyczyły skomunikowania gminy Toszek, w tym liczby i jakości połączeń komunikacyjnych na terenie gminy (średnia ocen po 2,4), oraz liczby i jakości połączeń komunikacyjnych z innymi miastami (średnia ocen odpowiednio 2,1 i 2,2,).

**Tabela 51. Jak ocenia Pan/Pani poszczególne sfery funkcjonowania gminy Toszek? Proszę o ocenę w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”.
Infrastruktura techniczna i społeczna**

Oceniany aspekt	Średnia ocen
Liczba połączeń komunikacyjnych z innymi miastami	2,1
Jakość połączeń komunikacyjnych z innymi miastami	2,2
Liczba połączeń komunikacyjnych na terenie gminy	2,4
Jakość połączeń komunikacyjnych na terenie gminy	2,4
Stan chodników i dróg publicznych	2,2
Dostępność wodociągów i kanalizacji	2,9
Dostępność sieci gazowej i elektrycznej	2,9
Dostępność Internetu szerokopasmowego	3,1
Dostępność infrastruktury mieszkaniowej	2,5
Stan budynków mieszkalnych	2,5
Stan budynków użyteczności publicznej	3,2
Dostosowanie budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (np. zastosowanie wind, podjazdów itp.)	2,6

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Ostatnią z ocenianych przez mieszkańców gminy sfer była sfera kultury, sportu, rozrywki i turystyki. Oceny respondentów były silnie zróżnicowane, w zależności od ocenianego aspektu. Najwyższe noty dotyczyły dostępności bibliotek (średnia ocen 3,5), a także dostępności boisk sportowych i liczby zabytków gminnych (średnie ocen po 3,3). Dość wysoko oceniano także dostępność do domów lub centrów kultury (średnie ocen 3,1), dostęp do placów zabaw i siłowni na świeżym powietrzu oraz liczbę miejsc noclegowych w mieście (średnie ocen po 3,0). Ponadprzeciętnie oceniano również stan zabytków gminnych oraz ofertę domów/centrów kultury (średnie ocen odpowiednio 2,9 i 2,8). Najniższe noty pojawiały się natomiast przy ocenie dostępności do spektakli teatralnych lub seansów kinowych (średnia ocen 2,2), liczby wydarzeń kulturalnych (średnia ocen 2,1) oraz dostępności ścieżek rowerowych (średnia ocen 1,9).

Tabela 52. Jak ocenia Pan/Pani poszczególne sfery funkcjonowania gminy Toszek? Proszę o ocenę w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”. Kultura, sport, rozrywka, turystyka

Oceniany aspekt	Średnia ocen
Dostępność bibliotek	3,5
Dostępność do spektakli teatralnych lub seansów kinowych	2,2
Dostępność domów/centrów kultury	3,1
Oferta domów/centrów kultury	2,8
Dostęp do placów zabaw	3,0
Dostęp do siłowni „pod chmurką”	3,0
Dostęp do boisk sportowych	3,3
Dostępność ścieżek rowerowych	1,9
Liczba hoteli i hosteli w mieście	3,0
Liczba wydarzeń kulturalnych (koncertów itp.)	2,1
Liczba zabytków na terenie gminy	3,3
Stan zabytków na terenie gminy	2,9

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

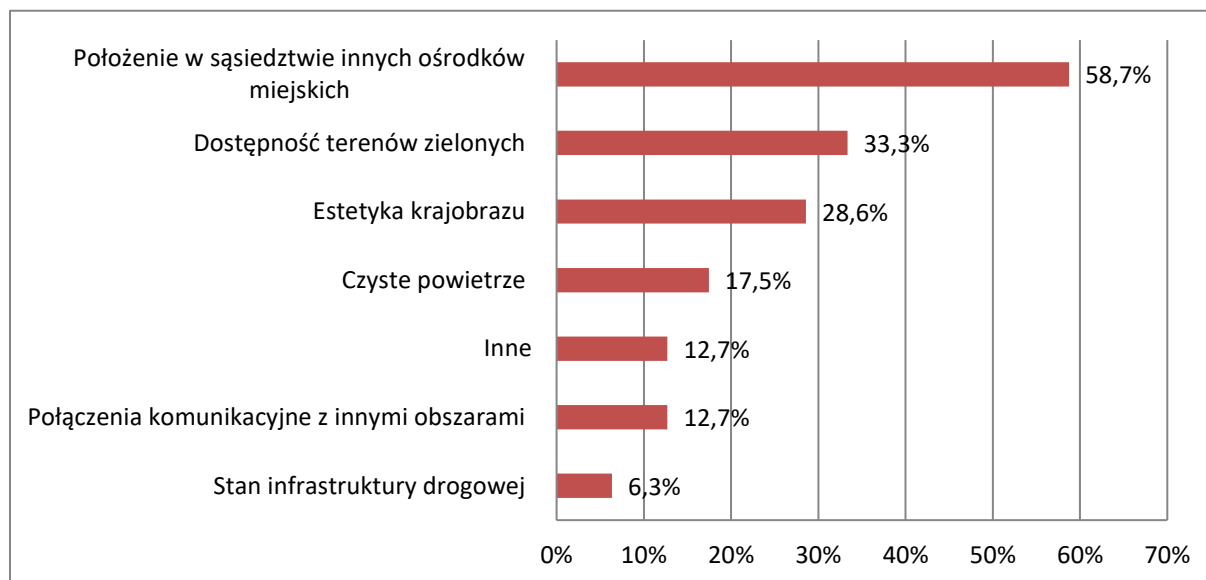
Mieszkańców gminy Toszek biorących udział w badaniu CAWI poproszono również o wskazanie najmocniejszych stron gminy w odniesieniu do poszczególnych sfer jej funkcjonowania. Zdaniem większości badanych, najistotniejszym aspektem gminy w sferze przestrzeni i środowiska jest jej położenie w pobliżu innych ośrodków miejskich (58,7% wskazań). Co trzeci z respondentów wskazywał, że zaletą gminy jest dostępność terenów zielonych (33,3%), a 28,6% badanych wymieniało również estetykę krajobrazu.

Wśród innych odpowiedzi znalazły się wskazania m.in. na niewielką liczbę mieszkańców oraz panujące w gminie ciszę i spokój. Dwóch respondentów wskazało na brak mocnych stron w tym zakresie (łącznie 12,7%)⁶⁷.

⁶⁷ Wśród innych odpowiedzi znalazły się wskazania na aspekty odnoszące się do innych sfer, jak oferta kulturalna gminy, przyjazna społeczność, dostępność opieki żłobkowej i przedszkolnej.

Wykres 15. Jakie są Pana/Pani zdaniem mocne strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem mocne strony. Przestrzeń i środowisko

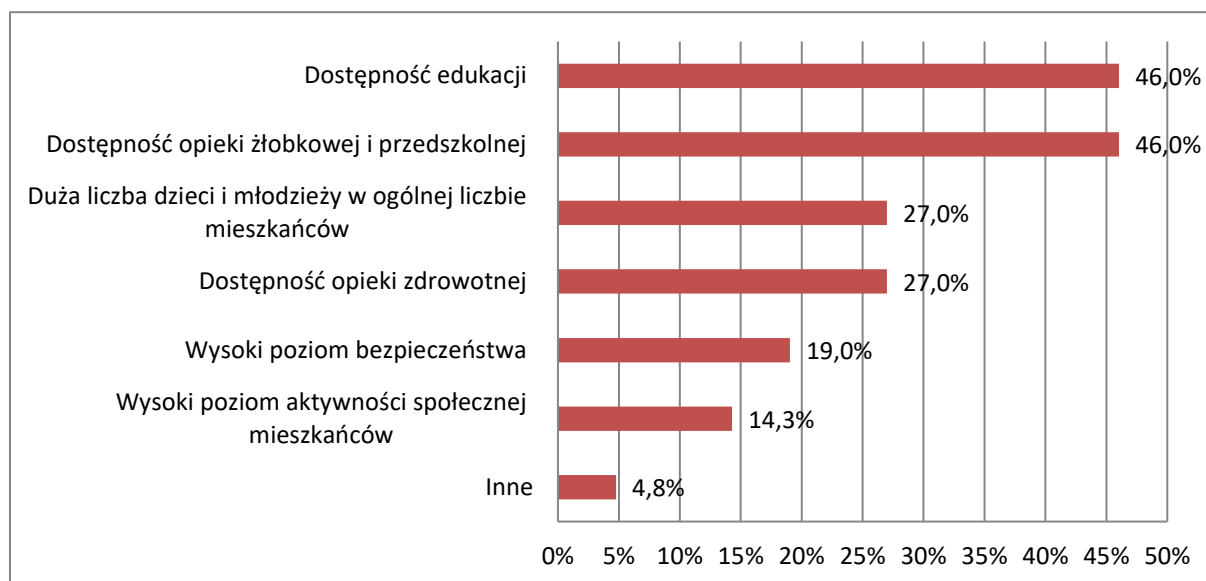
Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Według mieszkańców gminy, jej najmocniejszymi stronami pod względem społeczeństwa są: dostępność edukacji oraz dostęp do opieki żłobkowej i przedszkolnej (po 46,0% wskazań). Nieco częściej niż co czwarty respondent wskazywał ponadto na dużą liczbę dzieci i młodzieży wśród mieszkańców oraz na dostępność opieki zdrowotnej (po 27,0% wskazań). Co piąty badany wśród mocnych stron gminy wymieniał dodatkowo poziom bezpieczeństwa (19,0%).

Zdaniem jednego z badanych, w gminie nie dostrzega się pozytywnych aspektów w sferze społecznej (odpowiedzi „inne”; łącznie 4,8%)⁶⁸.

⁶⁸ Wśród innych odpowiedzi znalazły się wskazania na aspekty odnoszące się do innych sfer, jak dostępność terenów zielonych. Jeden z respondentów odwoływał się ponadto do identyfikowanych problemów społecznych (alkoholizm).

Wykres 16. Jakie są Pana/Pani zdaniem mocne strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem mocne strony. Społeczeństwo

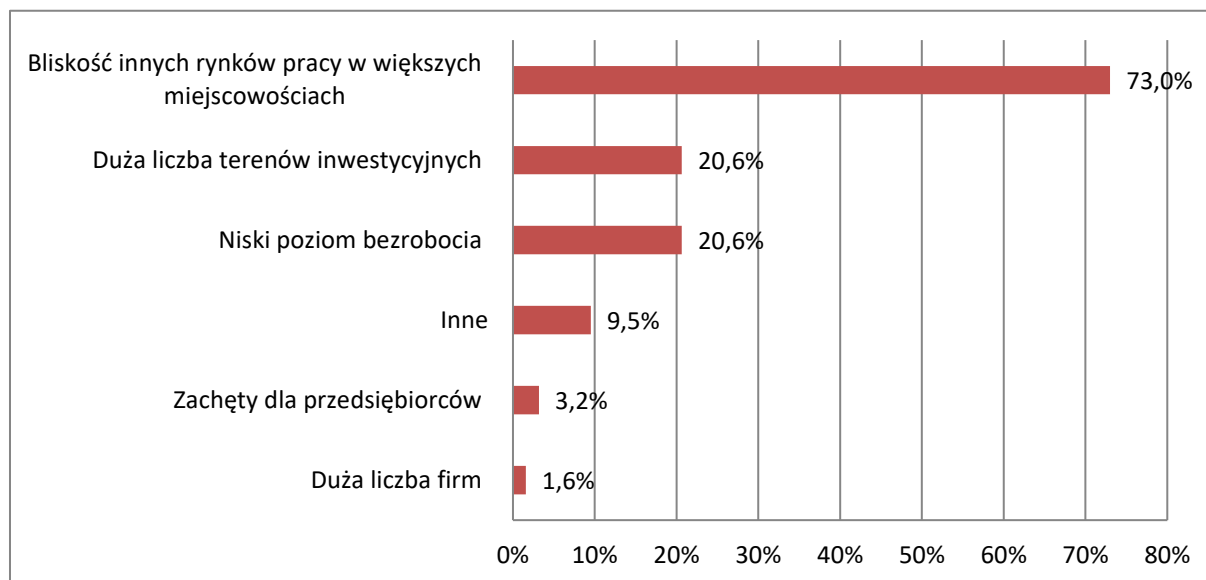
Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Blisko $\frac{3}{4}$ mieszkańców gminy deklarowało, że jej najsilniejszą stroną pod względem gospodarki i rynku pracy jest bliskość innych rynków w większych miejscowościach (73,0% wskazań). Co drugi respondent wskazywał ponadto na dużą liczbę terenów inwestycyjnych oraz niski poziom bezrobocia (po 20,6% wskazań).

Wśród innych odpowiedzi wskazywano, że nie dostrzega się mocnych stron w tym zakresie (łącznie 9,5% odpowiedzi).

Wykres 17. Jakie są Pana/Pani zdaniem mocne strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem mocne strony. Gospodarka i rynek pracy

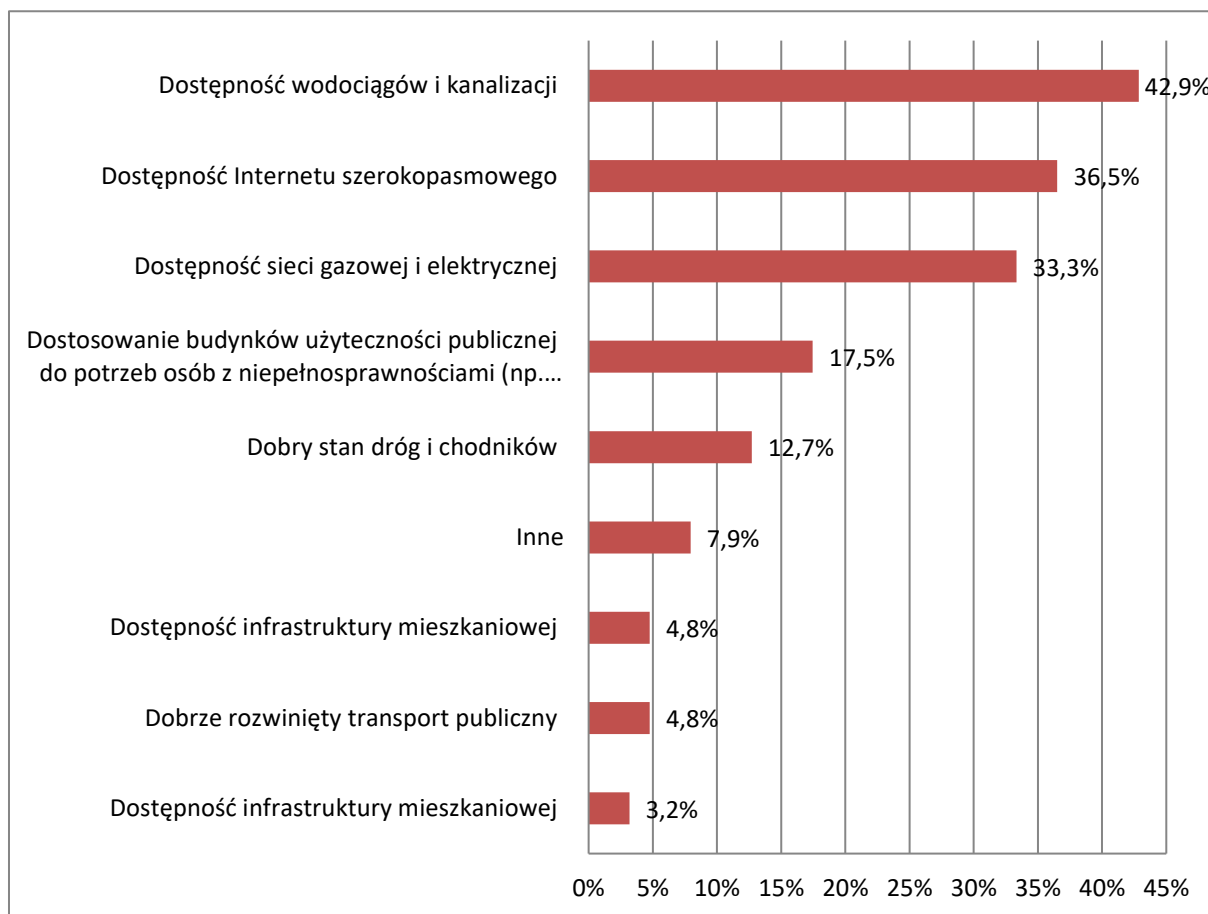

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Zdaniem znacznej części badanych mieszkańców, mocną stroną gminy w odniesieniu do infrastruktury technicznej i społecznej jest dostępność wodociągów i kanalizacji (42,9% odpowiedzi). Stosunkowo często wskazywano również na dostęp do Internetu szerokopasmowego (36,5%) oraz dostępność sieci gazowej i elektrycznej (33,3%).

Wśród innych odpowiedzi znalazły się wskazania na brak mocnych stron gminy w tej sferze (łącznie 7,9% odpowiedzi).

Wykres 18. Jakie są Pana/Pani zdaniem mocne strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem mocne strony. Infrastruktura techniczna i społeczna

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

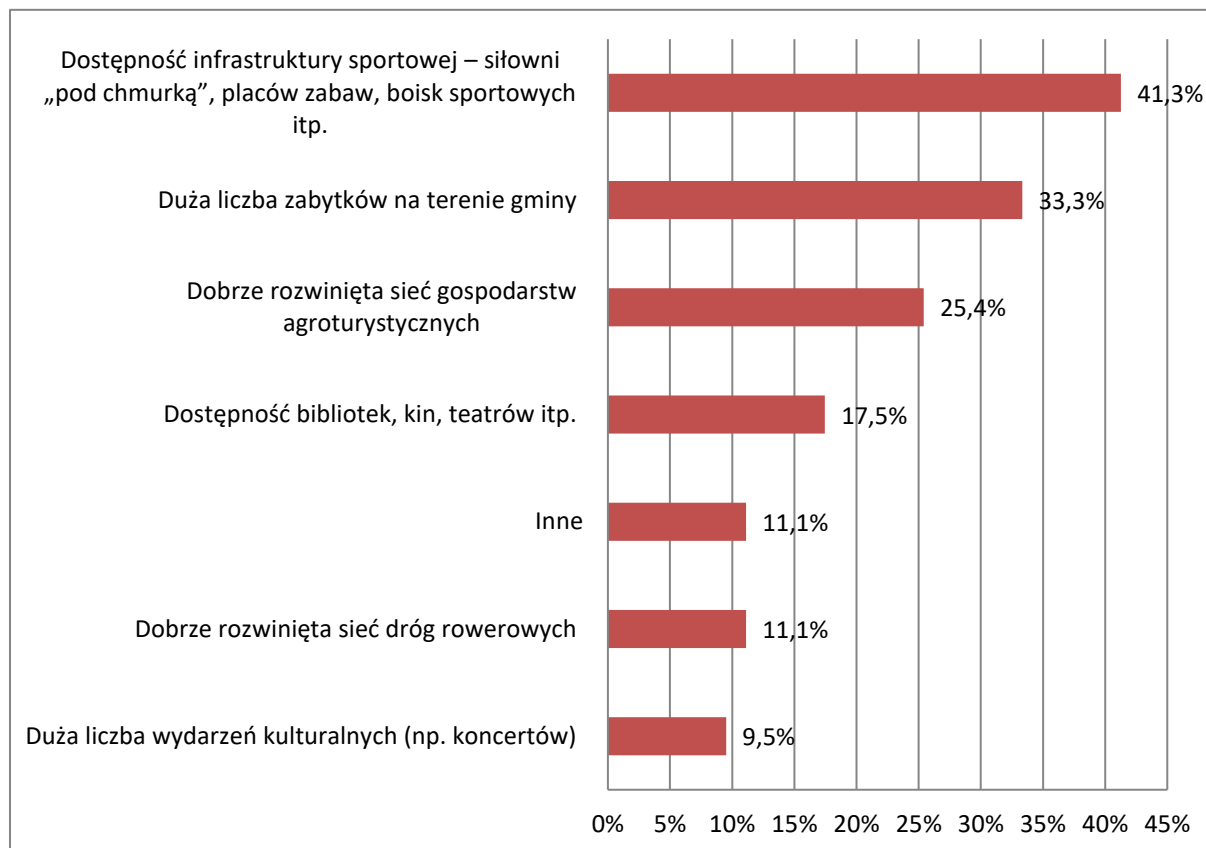
Według 41,3% biorących udział w badaniu mieszkańców gminy Toszek, jej najmocniejszą stroną w sferze kultury, sportu, rozrywki i turystyki jest dostępność infrastruktury sportowej. Co trzeci z respondentów wskazywał również na dużą liczbę zabytków w gminie (33,3%), a co czwarty – na dobrze rozwiniętą sieć gospodarstw agroturystycznych (25,4%).

Wśród innych odpowiedzi wskazywano na brak pozytywnych aspektów gminy w tej sferze (łącznie 11,1% odpowiedzi)⁶⁹.

⁶⁹ Wśród innych odpowiedzi znalazły się wskazania na aspekty związane z innymi sferami, jak przyjazna społeczność oraz spokój i cisza panujące w gminie. Dodatkowo wskazano na problem związany z brakiem dostępu do gminnych ścieżek rowerowych.

Wykres 19. Jakie są Pana/Pani zdaniem mocne strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem mocne strony. Kultura, sport, rozrywka, turystyka

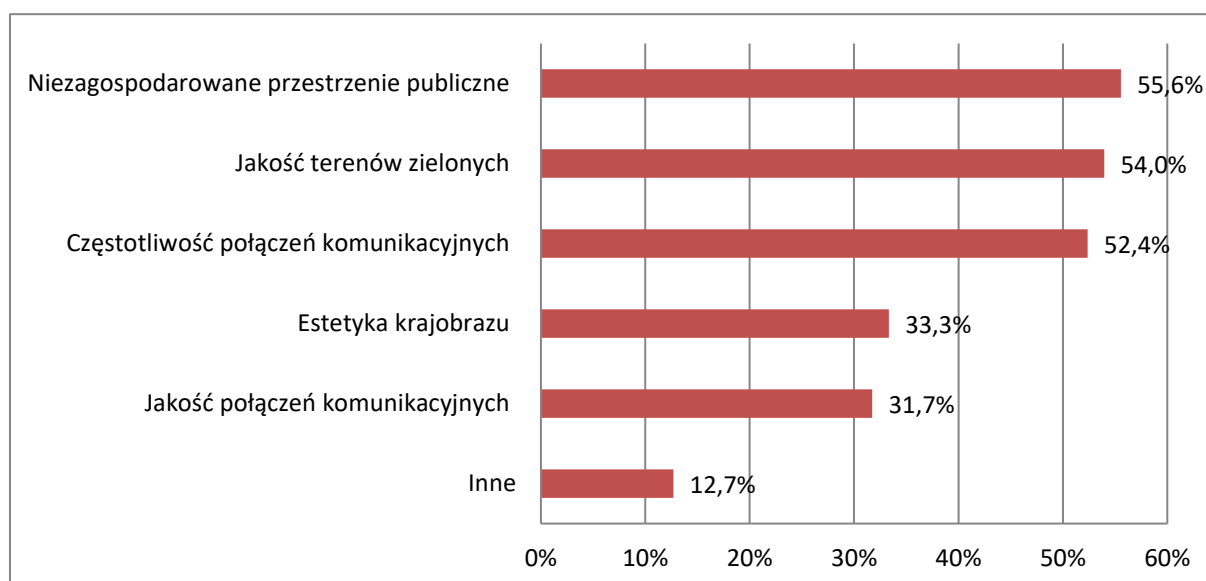

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Mieszkańców gminy poproszono także o wskazanie jej najsłabszych stron. W odniesieniu do sfery przestrzeni i środowiska, częściej niż co drugi respondent wskazywał na niezagospodarowanie przestrzeni publicznych (55,6%), jakość terenów zielonych (54,0%) oraz częstotliwość połączeń komunikacyjnych (52,4%). Średnio co trzeci z badanych wymieniał ponadto estetykę krajobrazu (33,3%) lub jakość połączeń komunikacyjnych (31,7%).

Wśród innych odpowiedzi znalazły się m.in. wskazania takie jak nieodrestaurowana zabudowa wzdłuż głównej arterii miasta, niska jakość dróg w gminie, nasilenie ruchu samochodowego, w tym samochodów ciężarowych, duże zanieczyszczenie powietrza, zwłaszcza w sezonie grzewczym oraz ogólne zaniedbanie infrastruktury gminy (łącznie 12,7% wskazań).

Wykres 20. Jakiej są Pana/Pani zdaniem słabe strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem słabe strony. Przestrzeń i środowisko

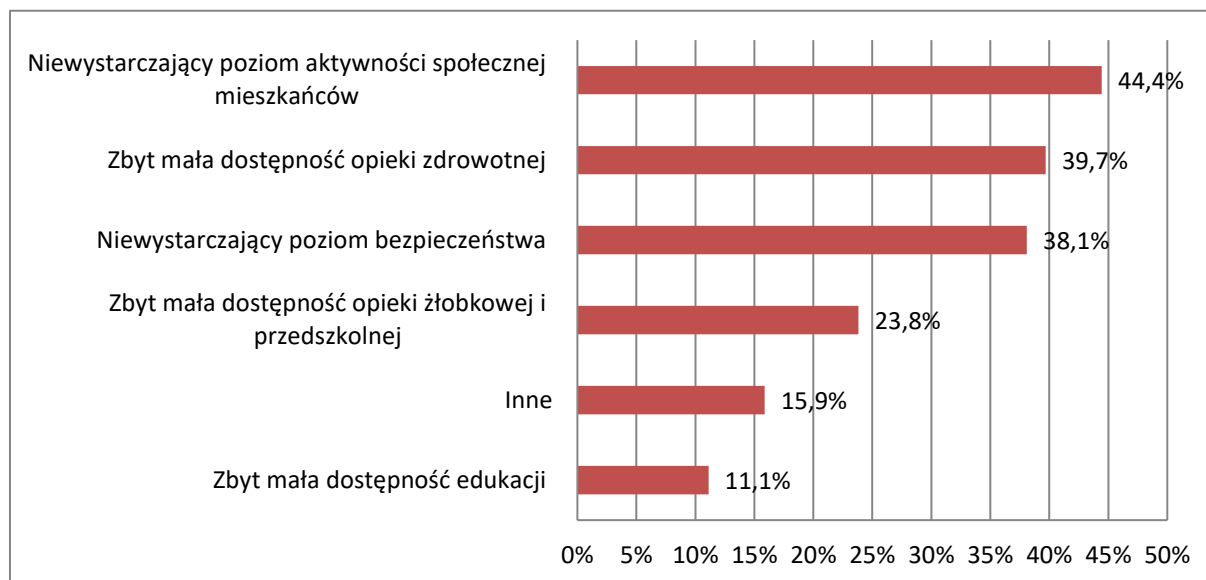
Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Zdaniem mieszkańców gminy, jej najłagodniejszymi stronami w sferze społecznej są: niski poziom aktywności społecznej ludności (44,4%), niewystarczająca dostępność opieki zdrowotnej (39,7%) oraz niski poziom bezpieczeństwa (38,1%). Niespełna co czwarty z respondentów wskazywał również na niewystarczającą dostępność opieki żłobkowej i przedszkolnej (23,8%).

Wśród innych odpowiedzi wskazywano m.in. na niski poziom bezpieczeństwa drogowego wskutek niedostosowania infrastruktury drogowej, duży problem alkoholizmu w gminie oraz brak chęci podjęcia dialogu z mieszkańcami przez władze gminne (łącznie 15,9%).

Wykres 21. Jakie są Pana/Pani zdaniem słabe strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem słabe strony. Społeczeństwo

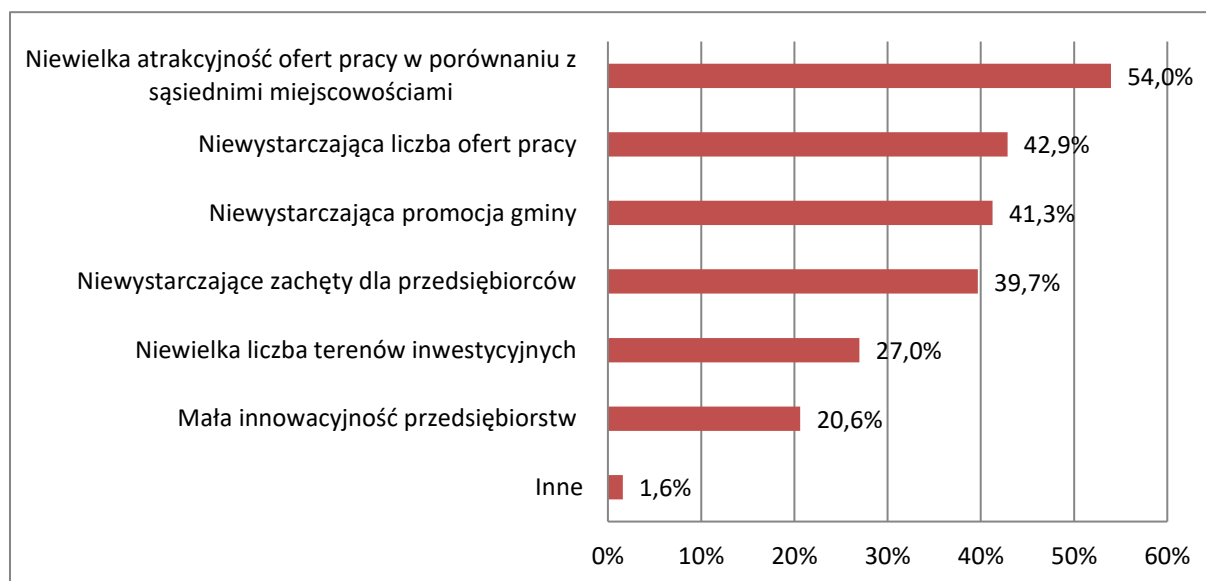

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Wśród słabych stron gminy w zakresie gospodarki i rynku pracy zaliczono przede wszystkim niską atrakcyjność ofert pracy w porównaniu z sąsiednimi miejscowościami (54,0%). 42,9% badanych wskazało również na niewystarczającą liczbę ofert pracy. 41,3% odpowiedzi dotyczyło niewystarczającej promocji gminy, a 39,7% – zbyt małych zachęt dla przedsiębiorców. Częściej niż co czwarty respondent deklarował ponadto, że gminę cechuje niska liczba terenów inwestycyjnych (27,0%), a co piąty wskazywał na małą innowacyjność gminnych firm (20,6%).

Pojawiła się również jedna inna odpowiedź, nieuwjęta w kafeterii pytania. Respondent wskazał, że gmina posiada tereny, które od wielu lat są nieefektywnie przekształcane, a które można byłoby wykorzystać w celu utworzenia elektrowni wiatrowej czy położenia paneli fotowoltaicznych, co pozwoliłoby obniżyć koszty energii. Jak podkreślił badany, brakuje dialogu władz z przedsiębiorcami, a także zachęt do rozwoju istniejących przedsiębiorstw i tworzenia nowych (1,6% wskazań).

Wykres 22. Jakie są Pana/Pani zdaniem słabe strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem słabe strony. Gospodarka i rynek pracy

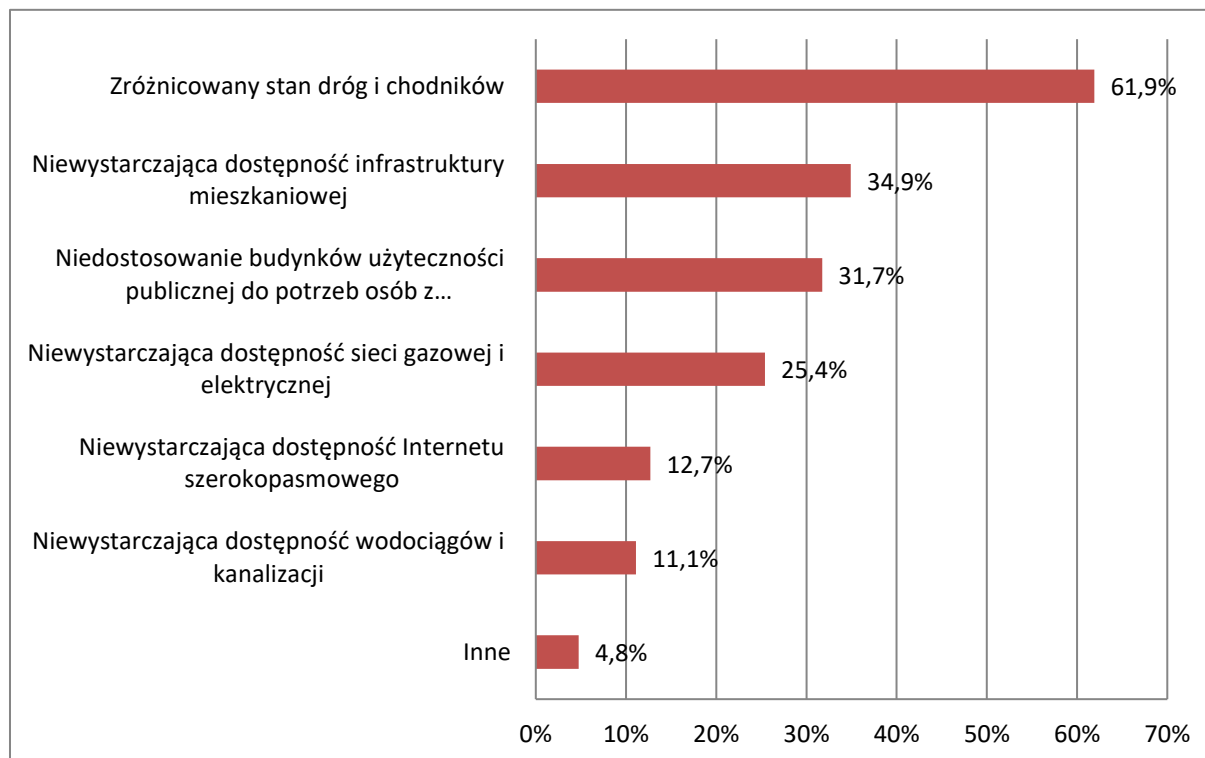
Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Zgodnie z wynikami badania CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, jej najsłabszą stroną pod względem infrastruktury technicznej i społecznej jest zróżnicowany stan dróg i chodników (61,9% odpowiedzi). Stosunkowo często wskazywano również na niską dostępność infrastruktury mieszkaniowej (34,9%) oraz występowanie barier architektonicznych dla osób z niepełnosprawnościami (31,7%). Co piąty z badanych mieszkańców wymieniał niewystarczającą dostępność do sieci gazowej i elektrycznej (25,4%).

Wśród innych odpowiedzi wskazywano na wysokie koszty gospodarowania odpadami, zróżnicowanie infrastruktury miasta i sołectw oraz brak zachęt dla młodych w zakresie osiedlania się w gminie (łącznie 4,8%).

Wykres 23. Jakie są Pana/Pani zdaniem słabe strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem słabe strony. Infrastruktura techniczna i społeczna

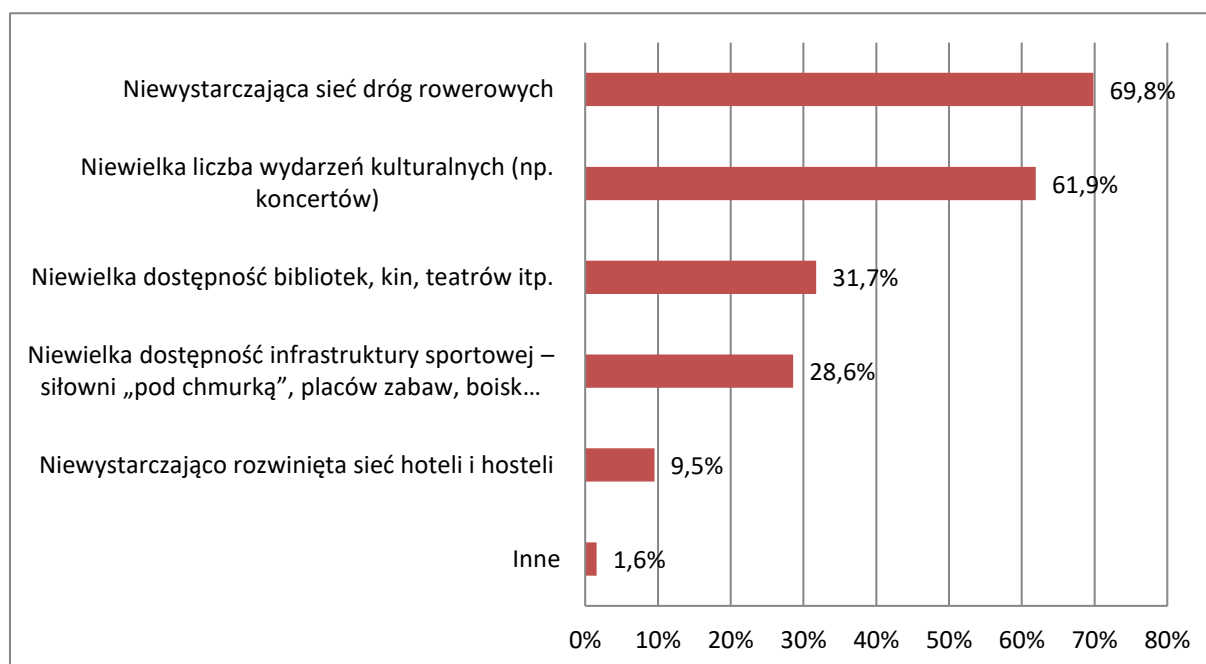

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Do słabych stron gminy w zakresie kultury, sportu, rozrywki i turystyki badani mieszkańcy gminy zaliczali przede wszystkim niewystarczającą sieć dróg rowerowych (69,8%) oraz małą liczbę wydarzeń kulturalnych (61,9%). Blisko co trzeci respondent wskazywał ponadto niską dostępność bibliotek, kin czy teatrów (31,7%), a nieco częściej niż co czwarty – niewystarczający dostęp do infrastruktury sportowej (28,6%).

Inna odpowiedź wskazywała na brak/niską jakość infrastruktury zabaw dla najmłodszych, w tym placów czy sal zabaw (1,6%).

Wykres 24. Jakie są Pana/Pani zdaniem słabe strony gminy Toszek? Proszę wybrać nie więcej niż 3 najważniejsze Pana/Pani zdaniem słabe strony. Kultura, sport, rozrywka, turystyka

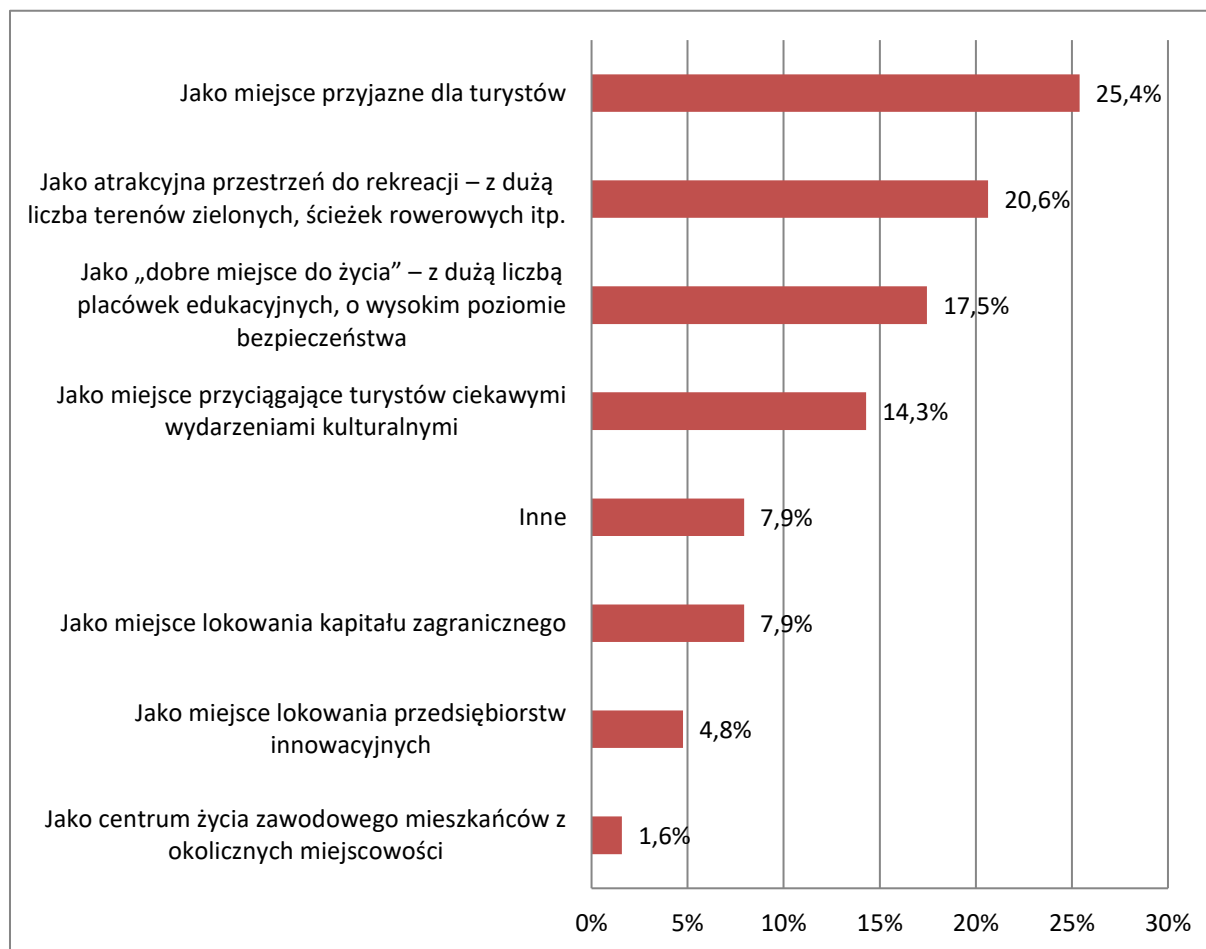
Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Mieszkańców gminy Toszek spytano także, w jakim obszarze, ich zdaniem, gmina ma szansę zyskać przewagę nad innymi gminami powiatu gliwickiego czy województwa śląskiego. Średnio co czwarty z respondentów wskazywał na wizerunek gminy jako miejsca przyjaznego dla turystów (25,4%), a co piąty – jako atrakcyjną przestrzeń do rekreacji (20,6%). 17,5% badanych mieszkańców wskazało, że obszarem, w którym gmina mogłaby przeważać nad sąsiednimi gminami, mogłoby być promowanie jej jako miejsc dobrego do życia.

Wśród innych odpowiedzi znalazły się wskazania na niedostrzeganie tego typu obszarów lub konieczność podjęcia działań służących podniesieniu atrakcyjności gminy w wymienionych sferach (łącznie 7,9% wskazań).

Wykres 25. W jakim obszarze, Pana/Pani zdaniem gmina Toszek ma szansę zyskać przewagę nad innymi gminami powiatu gliwickiego/województwa śląskiego?

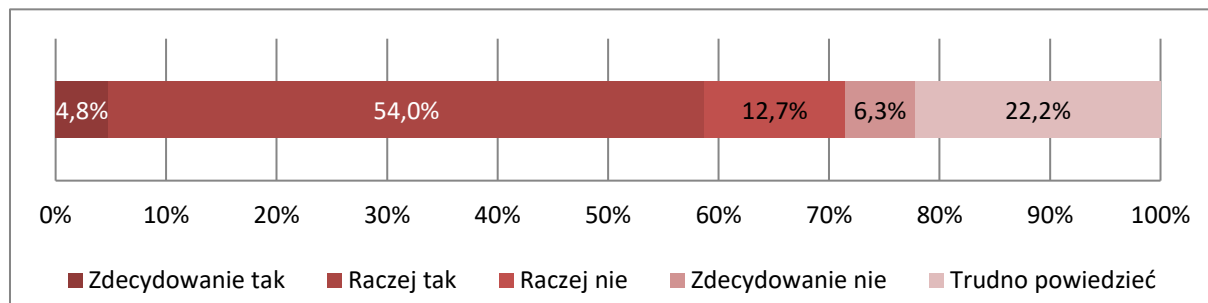
Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

W tym miejscu warto również zauważyć, że biorąc pod uwagę całość wyników badania z mieszkańcami gminy, w tym zarówno wskazane przez nich oceny poszczególnych aspektów funkcjonowania gminy, jak i jej mocnych i słabych stron, w każdym z tych obszarów mogących stać się potencjalnym obszarem przewagi gminy należałoby podjąć szereg działań zmierzających do poprawy obecnej sytuacji. Co więcej, w wielu przypadkach wskazane przez mieszkańców mocne strony znajdowały się również wśród wymienianych słabych stron, co świadczy o tym, że sytuacja gminy jest zróżnicowana i należy dążyć do jej zrównania poprzez wzmocnienie słabszych elementów.

Zdaniem większości mieszkańców gminy jest ona zdecydowanie lub raczej dobrym miejscem do życia (łącznie 58,8% wskazań). Na przeciwne odpowiedzi wskazało łącznie 19,0%

respondentów, a ponad co piąty badany nie był w stanie wskazać jednoznacznej oceny (22,2%).

Wykres 26. Czy gmina Toszek jest według Pani/Pana dobrym miejscem do życia?

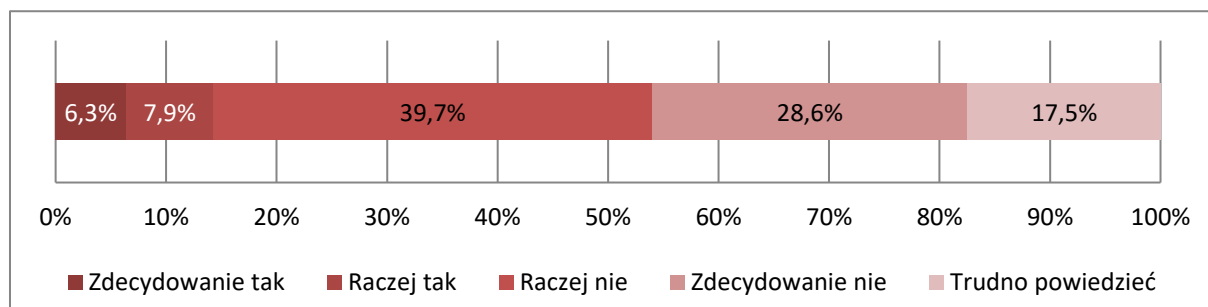

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Odnosząc się do aspektów wpływających na jakość życia w gminie wymieniano najczęściej panujące w niej ciszę i spokój, dużą ilość terenów zielonych, bliską odległość od większych ośrodków miejskich oraz dostępność podstawowych obiektów, jak banki, sklepy, szkoły, przedszkola i żłobki czy centra kultury. Jak wskazano, gmina Toszek jest urokliwym, dość bezpiecznym i przyjaznym rodzinie miejscem.

O jakości życia w gminie świadczą również odpowiedzi badanych dotyczące ich planów na przyszłość. 14,2% respondentów deklaroowało, że w ciągu kolejnych pięciu lat zdecydowanie lub raczej planują wyprowadzić się poza gminę. Na przeciwne odpowiedzi wskazało aż 68,3% mieszkańców (łącznie odpowiedzi zdecydowanie/raczej nie), a 17,5% nie potrafiło jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie.

Wykres 27. Czy planuje Pan/Pani przeprowadzić się poza gminę Toszek w ciągu najbliższych pięciu lat?

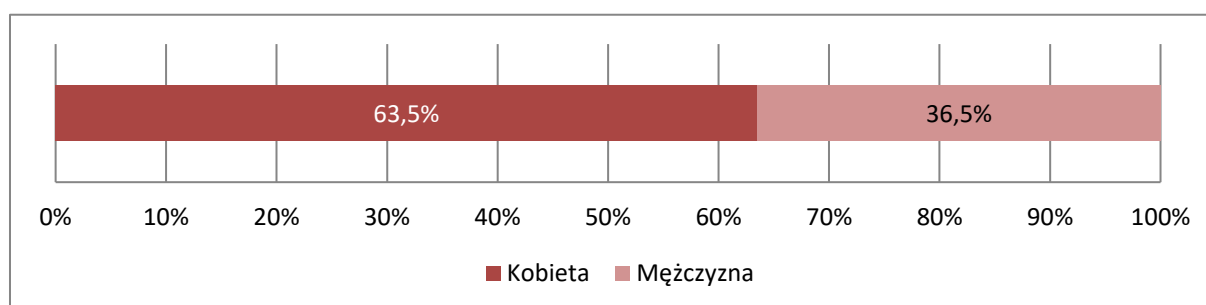
Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Wśród przyczyn planowanych przeprowadzek wskazywano na zaniedbaną infrastrukturę gminy, brak infrastruktury drogowej, w tym rowerowej oraz chodników, co negatywnie wpływa na bezpieczeństwo mieszkańców. Wymieniano ponadto wszechobecny problem alkoholizmu, trudności w znalezieniu atrakcyjnej pracy, brak możliwości rozwoju, a także brak większych wydarzeń kulturalnych i atrakcji.

W badaniu CAWI z mieszkańcami gminy wzięło udział 63,5% kobiet i 36,5% mężczyzn.

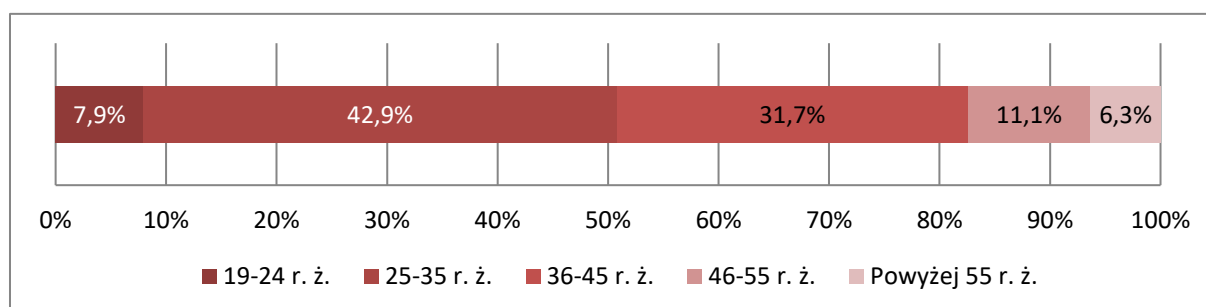
Wykres 28. Płeć

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Pod względem wieku wśród respondentów przeważały osoby między 25 a 45 rokiem życia (łącznie 74,6% respondentów). Osoby w wieku do 24 lat stanowiły 7,9% uczestników badania, a osoby w wieku 46 i więcej lat – 17,4% respondentów.

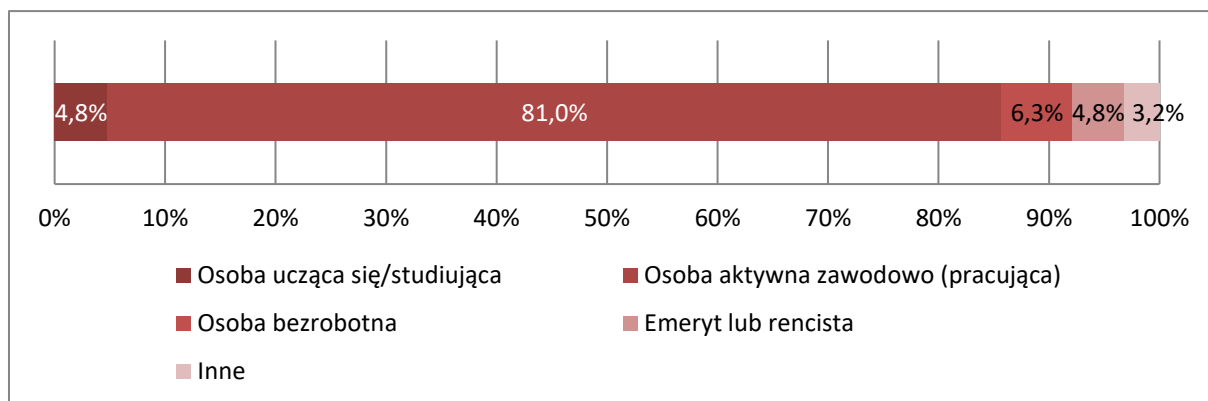
Wykres 29. Wiek

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Biorąc pod uwagę status zawodowy uczestników badania, zdecydowanie przeważały osoby pracujące, które stanowiły 81,0% ogółu badanych. Uczący się lub studiujący mieszkańcy gminy stanowili 4,8% próby, bezrobotni – 6,3%, a emeryci lub renciści – 4,8% badanych. Wśród pozostałych respondentów znalazła się osoba pracująca i ucząca się równocześnie oraz gospodyni domowa (odpowiedzi „inne”; łącznie 3,2%).

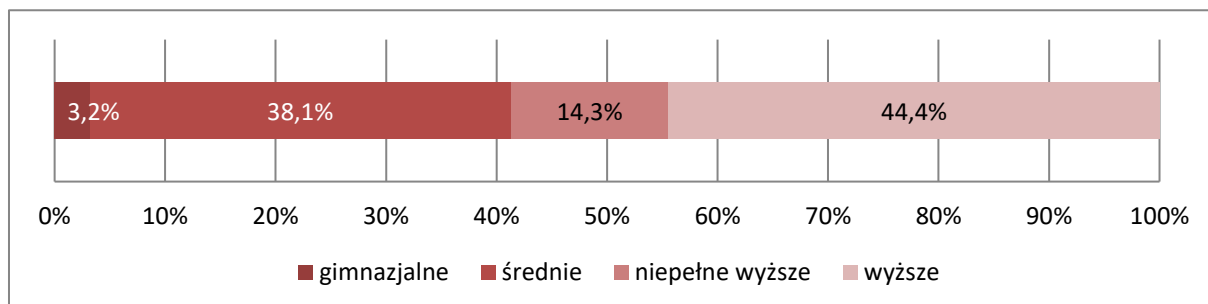
Wykres 30. Status zawodowy

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Pod względem wykształcenia przeważały osoby z wykształceniem wyższym (44,4%) oraz średnim (38,1%). 14,3% próby stanowili mieszkańcy gminy z wykształceniem niepełnym wyższym, a 3,2% – z wykształceniem gimnazjalnym.

Wykres 31. Wykształcenie

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

Większość mieszkańców gminy, którzy wzięli udział w badaniu, stanowiły osoby zamieszkujące miasto Toszek (58,7%). Średnio co dziesiąty respondent mieszkał w Kotulinie (11,1%) lub Pniowie (9,5%). Dokładny rozkład poszczególnych odpowiedzi przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 53. Miejsce zamieszkania

Miejsce zamieszkania	Odsetek respondentów
Kotliszowice	1,6%
Ligota Toszecka	1,6%
Paczyna	1,6%
Pawłowice	1,6%
Pisarzowice	1,6%
Płużniczka	1,6%
Oracze – osiedle	1,6%
Boguszyce	3,2%
Ciochowice	3,2%
Sarnów	3,2%
Pniów	9,5%
Kotulin	11,1%
Miasto Toszek	58,7%

Źródło: badanie CAWI z mieszkańcami gminy Toszek, n=63.

13.1.2. Badanie ankietowe z przedsiębiorcami

Biorący udział w badaniu CAWI przedsiębiorcy z gminy Toszek poproszeni zostali o ocenę poszczególnych aspektów prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy. Ocen dokonywano w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”. Najlepiej oceniano możliwość skorzystania z zaplecza doradczo-biznesowego (średnia ocen 3,4). Ponadprzeciętne oceny przypadały również na aspekt promocji gospodarczej gminy (średnia ocen 2,6). Nieco niżej oceniano dostępność wykwalifikowanych kadr pracowniczych (średnia ocen 2,5) oraz dostęp do uzbrojonych terenów inwestycyjnych (średnia ocen 2,4). Najniższe noty wskazywano przy okazji oceny możliwości skorzystania z odpowiedniej do potrzeb infrastruktury okołobiznesowej (średnia ocen 2,0).

Tabela 54. Jak ocenia Pan/Pani poszczególne aspekty prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy Toszek? Proszę o ocenę w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”

Oceniany aspekt	Średnia ocen
Możliwość skorzystania z zaplecza doradczo-biznesowego (m.in. w ramach działań Urzędu Miejskiego w Toszku)	3,4
Dostępność uzbrojonych terenów inwestycyjnych	2,4
Promocja gospodarcza gminy	2,6
Możliwość skorzystania z odpowiedniej do potrzeb infrastruktury okołobiznesowej (preferencyjne pożyczki, kredyty itp.)	2,0
Dostęp do kadr wykwalifikowanych odpowiednio do potrzeb	2,5

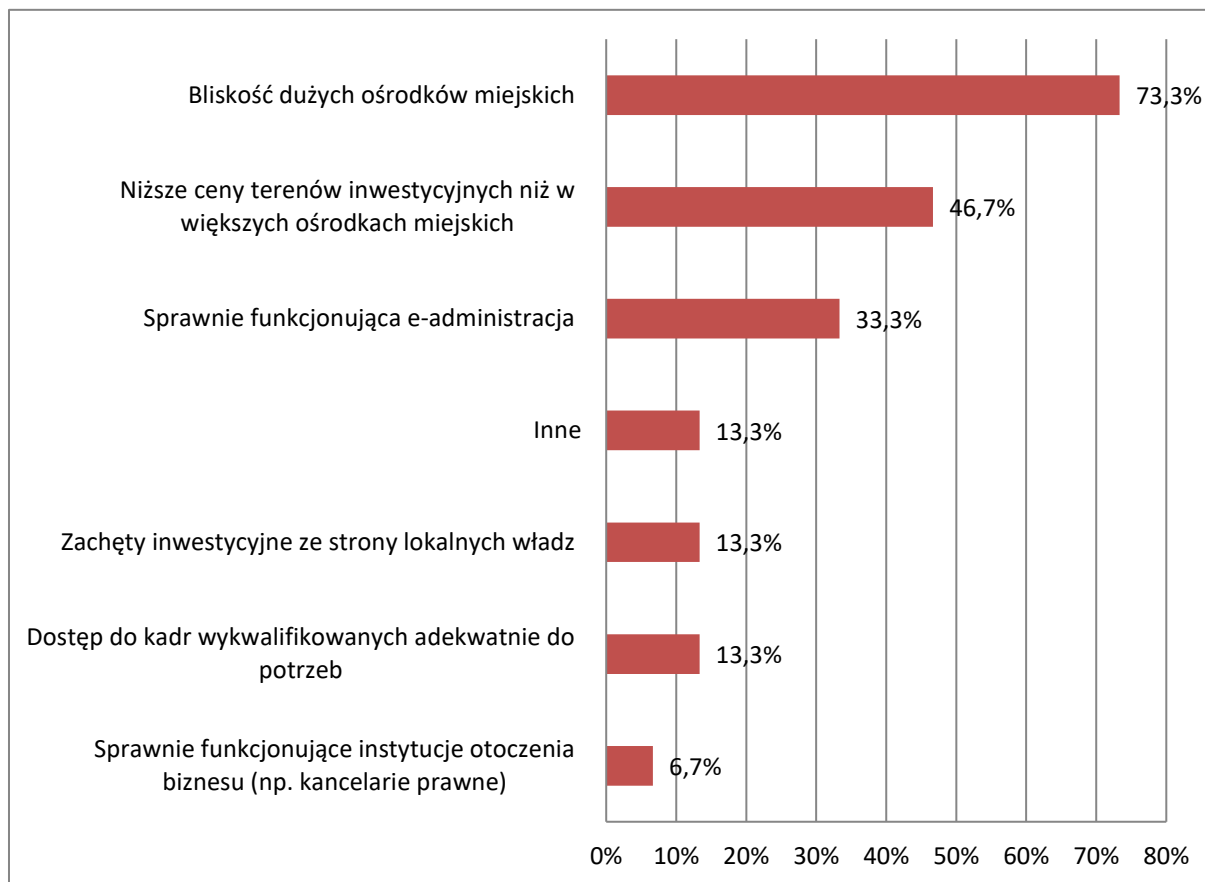
Źródło: badanie CAWI z przedsiębiorcami prowadzącymi działalność gospodarczą na terenie gminy Toszek, n=15.

Blisko ¾ przedsiębiorców biorących udział w badaniu do mocnych stron prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy Toszek zaliczyło bliskość dużych ośrodków miejskich (73,3%). 46,7% odpowiedzi wskazywało ponadto na niższe ceny terenów inwestycyjnych niż w większych ośrodkach, a co trzecia – na sprawnie działającą e-administrację (33,3%).

Wśród innych odpowiedzi znalazły się wskazania na sprawne funkcjonowanie Urzędu Gminy Toszek. Jeden z respondentów nie identyfikował mocnych stron w tym zakresie (łącznie 13,3% odpowiedzi „inne”).

Wykres 32. Jakie są, Pana/Pani zdaniem, mocne strony prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy Toszek? Proszę wskazać 3 najistotniejsze, Pana/Pani zdaniem, mocne strony

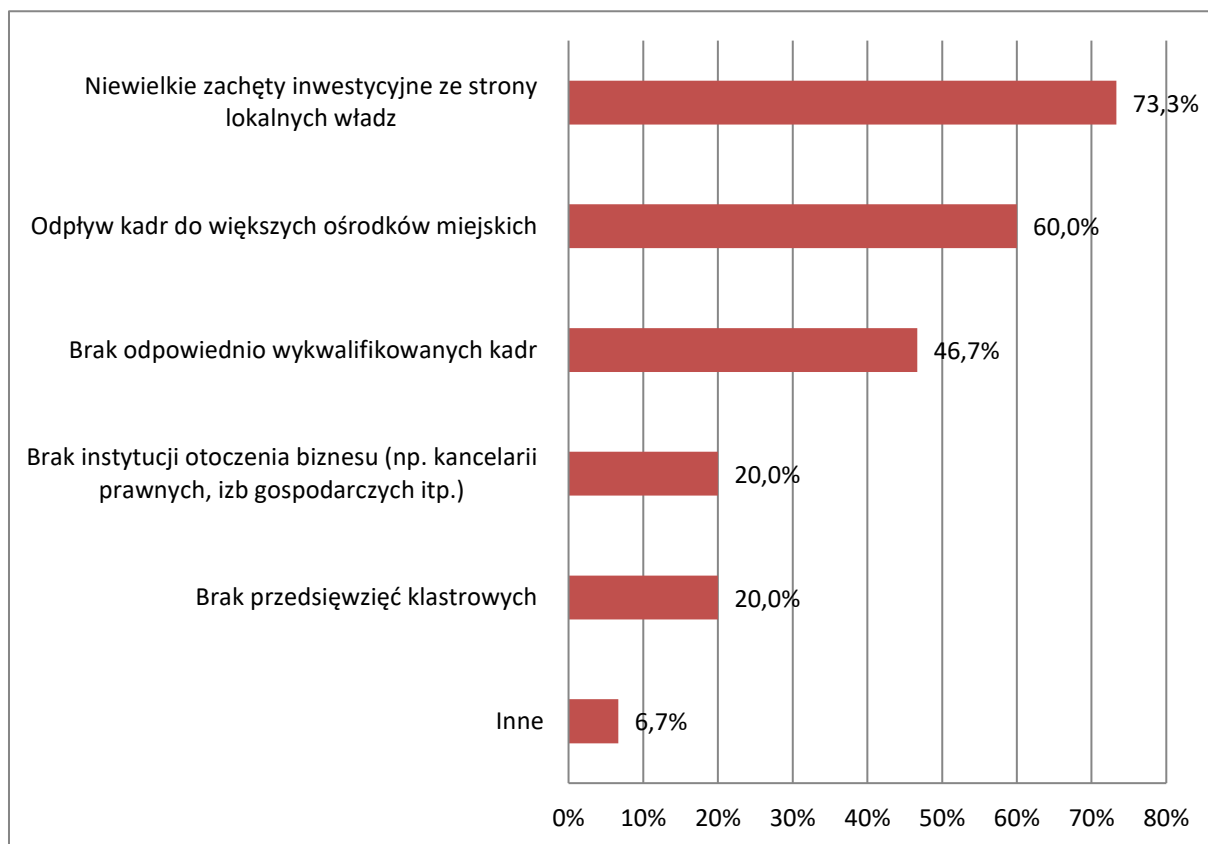

Źródło: badanie CAWI z przedsiębiorcami prowadzącymi działalność gospodarczą na terenie gminy Toszek, n=15.

Jeśli natomiast chodzi o słabe strony prowadzenia działalności w gminie, badani przedsiębiorcy wskazywali najczęściej na niewielkie zachęty inwestycyjne ze strony lokalnych władz (73,3%) oraz odpływ kadr do większych ośrodków miejskich (60,0%). 46,7% respondentów wymieniało również brak wykwalifikowanych kadr, a co piąty z badanych wskazywał na brak instytucji otoczenia biznesu i przedsięwzięć klastrowych (po 20,0% odpowiedzi).

Jeden z badanych przedsiębiorców nie identyfikował słabych stron w tym zakresie (odpowiedzi „inne”; 6,7%).

Wykres 33. Jakie są, Pana/Pani zdaniem, słabe strony prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy Toszek? Proszę wskazać 3 najistotniejsze, Pana/Pani zdaniem, słabe strony

Źródło: badanie CAWI z przedsiębiorcami prowadzącymi działalność gospodarczą na terenie gminy Toszek, n=15.

Zdaniem przedsiębiorców biorących udział w badaniu CAWI, w gminie brakuje przede wszystkim zachęt dla rozwoju działalności w postaci zwolnień z podatku od nieruchomości (średnia ocen 3,7 w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „w ogóle nie brakuje”, a 5 – „bardzo brakuje”). Niemal równie często wskazywano na brak tzw. „opiekuna inwestora” dla nowopowstających w gminie przedsiębiorstw (średnia ocen 3,6) oraz na brak wsparcia przedsiębiorców w rekrutacji pracowników (średnia ocen 3,5). Nieco mniejsze zapotrzebowanie identyfikowano w zakresie wsparcia przedsiębiorców w kwestiach proceduralnych/administracyjnych (średnia ocen 3,3) czy pomocy przy poszukiwaniu terenów inwestycyjnych (średnia ocen 3,2).

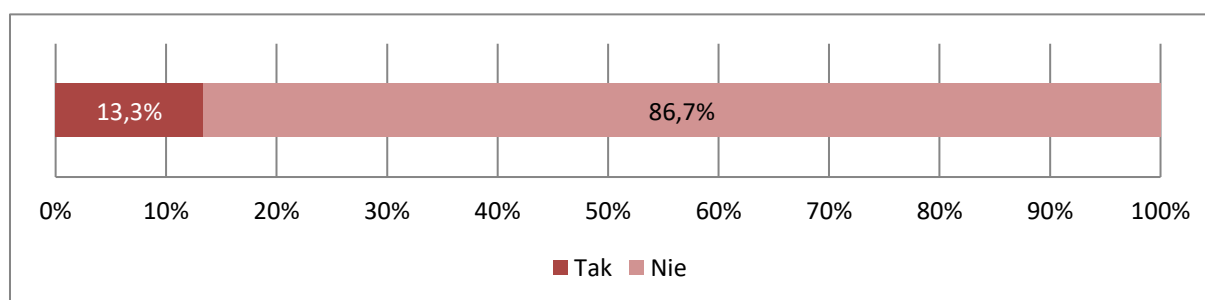
Tabela 55. Proszę ocenić, w jakim stopniu podanych poniżej działań zachęcających przedsiębiorców do lokowania swojej działalności na terenie gminy Toszek brakuje Pana/Pani zdaniem? Proszę o ocenę w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „w ogóle nie brakuje”, a 5 – „bardzo brakuje”

Oceniany aspekt	Średnia ocen
Zwolnienia z podatku od nieruchomości przez gminę	3,7
Wsparcie przedsiębiorców w rekrutacji pracowników	3,5
Funkcjonowanie „opiekuna inwestora” dla nowopowstających w gminie przedsiębiorstw	3,6
Wsparcie przedsiębiorców w kwestiach proceduralnych/administracyjnych	3,3
Pomoc w poszukiwaniu terenów inwestycyjnych	3,2

Źródło: badanie CAWI z przedsiębiorcami prowadzącymi działalność gospodarczą na terenie gminy Toszek, n=15.

Dwóch respondentów wskazało dodatkowo, że potrzebne są inne działania zachęcające do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy Toszek (13,3% ogółu badanych). Zaliczono do nich potrzebę jasnego określenia strategii rozwoju gminy, oraz zapewnienie dobrej współpracy z Urzędem Gminy

Wykres 34. Czy istnieją inne działania zachęcające do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy Toszek, niż wymienione powyżej, których Pana/Pani zdaniem brakuje?

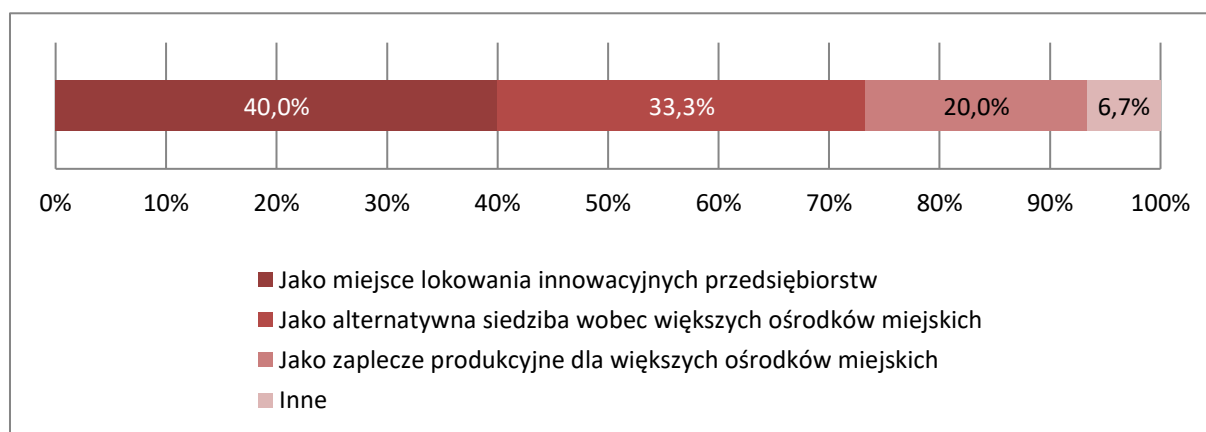

Źródło: badanie CAWI z przedsiębiorcami prowadzącymi działalność gospodarczą na terenie gminy Toszek, n=15.

W opinii badanych przedsiębiorców, by zapewnić przewagę gminy nad innymi gminami regionu, powinna ona być rozwijana przede wszystkim jako miejsce lokowania przedsiębiorstw innowacyjnych (40,0%) oraz jako alternatywna siedziba w stosunku do większych ośrodków miejskich (33,3%). Co piąty z respondentów wskazywał na potrzebę rozwoju gminy jako zaplecza produkcyjnego dla większych miejscowości (20,0%).

Wśród innych odpowiedzi wskazano na rozwój potencjału gminy w zakresie ekologii, tak, by stała się najbardziej ekologiczną gminą regionie. W tym celu, zdaniem respondenta, należałoby skoncentrować się na pozyskiwaniu funduszy europejskich w tym obszarze oraz zachęcić firmy działające w tym obszarze do lokowania swoich inwestycji na terenie gminy (6,7%).

Wykres 35. W jakim kierunku, Pana/Pani zdaniem gmina Toszek powinna rozwijać się gospodarczo, by zyskać przewagę nad innymi gminami z regionu?

Źródło: badanie CAWI z przedsiębiorcami prowadzącymi działalność gospodarczą na terenie gminy Toszek, n=15.

Wśród przedsiębiorców biorących udział w badaniu CAWI znaleźli się głównie przedsiębiorcy działający na terenie miasta Toszek (66,7%). 13,3% badanych stanowili przedstawiciele firm działających w Paczynie, a po 6,7% – reprezentanci przedsiębiorstw z Kotulina, Kotliszowice i Boguszyce.

Tabela 56. Miejsce prowadzenia działalności gospodarczej

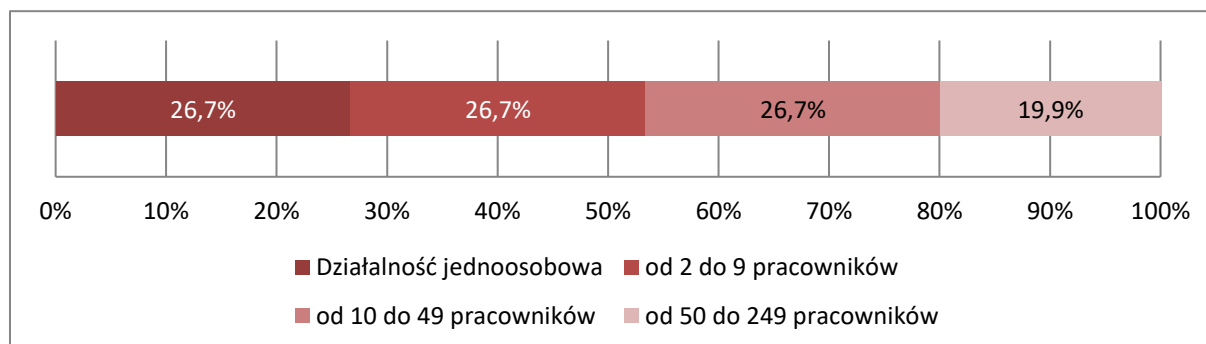
Miejsce prowadzenia działalności gospodarczej	Odsetek respondentów
Boguszyce	6,7%
Kotliszowice	6,7%
Kotulin	6,7%
Paczyna	13,3%
Miasto Toszek	66,7%

Źródło: badanie CAWI z przedsiębiorcami prowadzącymi działalność gospodarczą na terenie gminy Toszek, n=15.

Biorąc pod uwagę wielkość przedsiębiorstw, nieco częściej niż co czwarty z badanych przedsiębiorców reprezentował działalność jednoosobową, firmę zatrudniającą od 2 do 9 pracowników lub od 10 do 49 pracowników. Blisko co piąty z respondentów reprezentował przedsiębiorstwo średniej wielkości (19,9%).

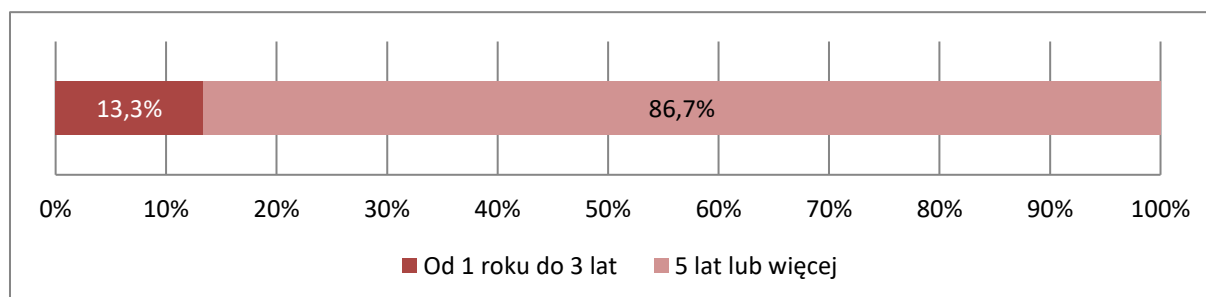
Wykres 36. Wielkość zatrudnienia

Źródło: badanie CAWI z przedsiębiorcami prowadzącymi działalność gospodarczą na terenie gminy Toszek, n=15.

Zdecydowana większość firm reprezentowanych przez biorących udział w badaniu przedsiębiorców działała w gminie od co najmniej 5 lat (86,7% wskazań). 13,3% badanych przedsiębiorstw funkcjonowało od roku do 3 lat.

Wykres 37. Jak długo prowadzi Pan/Pani działalność gospodarczą na terenie gminy?

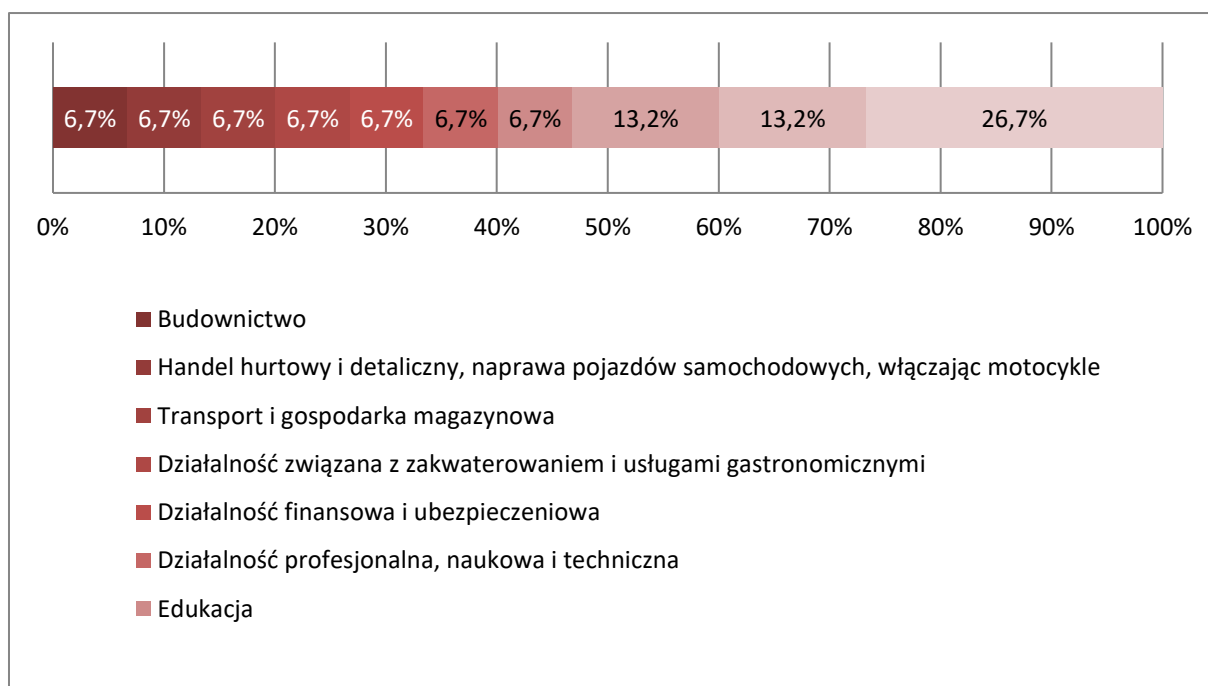

Źródło: badanie CAWI z przedsiębiorcami prowadzącymi działalność gospodarczą na terenie gminy Toszek, n=15.

Biorąc pod uwagę branżę działalności, wśród badanych przedsiębiorstw dominowały firmy działające w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (26,7% ogółu badanych przedsiębiorstw). Stosunkowo często pojawiały się także przedsiębiorstwa zajmujące się działalnością profesjonalną, naukową i techniczną lub edukacją (po 13,2% wskazań). Po jednej odpowiedzi wskazywało odpowiednio na branżę działalności finansowej

i ubezpieczeniowej, działalności związanej z zakwaterowaniem i gastronomią, branżę transportu i gospodarki magazynowej, handlu i naprawy pojazdów oraz budownictwa (po 6,7% odpowiedzi).

Wykres 38. W jakiej branży prowadzi Pan/Pani działalność gospodarczą? Proszę o wskazanie branży dominującej

Źródło: badanie CAWI z przedsiębiorcami prowadzącymi działalność gospodarczą na terenie gminy Toszek, $n=15$.

UZASADNIENIE

Strategia rozwoju stanowi dokument formułujący kierunki i cele działań dążące do rozwoju gminy w określonym w strategii okresie czasu. Dokument wskazuje najefektywniejsze sposoby realizacji założonych kierunków rozwoju, na celu mając zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców gminy oraz stałego rozwoju strefy gospodarczej obszaru.

Strategia uwzględnia potrzeby oraz szanse rozwojowe gminy, angażując w powstanie dokumentu licznych interesariuszy z terenu gminy, m.in. władze lokalne, urzędników, lokalne środowiska gospodarcze, przedstawicieli środowisk edukacyjnych i kulturalnych, lokalne środowiska twórcze, młodzież, organizacje pozarządowe, liderów społeczności lokalnych, osoby inicjujące aktywności w gminie.

Rozwój gminy nie może odbywać się wyłącznie w wyniku decyzji bieżących. Rozwój powinien być planowany, ukierunkowany na osiąganie długofalowych celów. Aspektu tego nie spełniają ani plany krótkookresowe, takie jak np. budżet gminy, ani sektorowe, jak np. program ochrony środowiska, czy strategia rozwiązywania problemów społecznych, ani również obszarowe, jak np. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Planowanie rozwoju w krótkich okresach nastawione jest bowiem na rozwiązywanie tylko bieżących problemów, natomiast sektorowe i obszarowe na rozwiązywanie tylko ich części. Z tego powodu niezbędne jest prowadzenie przez władze gminy długoterminowej i wielopłaszczyznowej polityki rozwoju, której fundamentem jest właśnie strategia rozwoju gminy.

Gmina Toszek przyjęła poprzednią Strategię w 2012 r. Wiele czynników spowodowało, że uległa ona dezaktualizacji. Są to:

- zmiany wewnętrznych cech gminy,
- zmiany zewnętrznych uwarunkowań rozwoju gminy,
- przyjęcie planów i programów rozwoju, które nie są z nią skoordynowane,
- nowy okres programowania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej,
- potrzeba udoskonalenia procedury wdrożeniowej i monitoringowej.

Wobec powyższego przyjęcie Strategii Rozwoju Gminy Toszek na lata 2021-2027.